



**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN "ÇALIKUŞU" ADLI
ROMANININ GÜRCÜCE ÇEVİRİSİ İLE
MUKAYESESİ**

KETEVAN KARDAVA

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

TEMMUZ 2018



**REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN “ÇALIKUŞU” ADLI ROMANININ
GÜRCÜCE ÇEVİRİSİ İLE MUKAYESESİ**

Ketevan KARDAVA

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİMDALİ**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ 2018

Ketevan KARDAVA tarafından hazırlanan “Reşat Nuri Güntekin’in” Çalıkuşu” Adlı Romanının Gürcüce Çevirisi İle Mukayesesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / OY ÇOKLUĞU ile Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Türk Dili Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Öğr. Gör. Dr. Serap AKI

Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

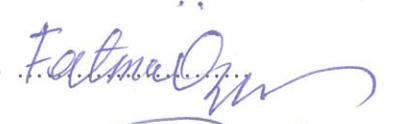
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~



Başkan : Prof. Dr. Fatma ÖZKAN

Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

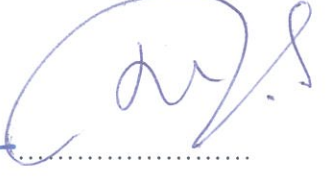
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~



Üye : Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

Türk Dili ve Edebiyatı, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~



Tez Savunma Tarihi: 17/07/2018

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.



Prof. Dr. Saliha AĞAÇ

Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

K. Kardava

Ketevan KARDAVA

17.07.2018

REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN “ÇALIKUŞU” ADLI ROMANININ GÜRCÜCE
ÇEVİRİSİ İLE MUKAYESESİ
(Yüksek Lisans)

Ketevan KARDAVA

GAZI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMMUZ2018

ÖZET

Çalıkuşu, Türk edebiyatının en çok okunan eserlerinden biri olarak edebiyatçıların dikkatini hep çekmiştir. Araştırmacılar bu eseri, değişik yönleriyle ele alarak irdelenmişlerdir. Çalıkuşu'nun içerdiği zengin malzemeden dolayı günümüzde bile okuyucular arasında popülerliğini kaybetmemiştir. Bazı araştırmacılar eserdeki sosyal konuları daha çok vurgulamışlar, bazıları ise romanı Feride'nin aşkı ve duygularını esas alarak değerlendirmişlerdir. Romandaki önemli unsurlar ve bahsedilmesi gereken meseleler arasında taşra, bürokrasi sorunları, kadın hakları, öğretmen olmanın zor yönleri sayılabilir. Bu çalışmada bir dildeki çağrışımların bir hedef dile ne ölçüde çevirebileceği irdelenmiştir. Bu noktada eserin Türkçe ile Gürcüce arasındaki farklılıkları incelenmiştir. Bu çalışmanın ilk bölümünde Türkçe-Gürcüce arasındaki edebi ilişkiler, ayrıca çeviri ve çevirmenin rolü hakkında genel bilgiler sunulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde Reşat Nuri Güntekin'in hayatı, sanatı, edebi kişiliği hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde Çalıkuşu romanının Gürcüce çevirisi ile mukayesesi yapılmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünde üslup ve anlatım teknikleri değerlendirilmektedir. Beşinci bölümünde ise dil incelenmiştir.

Bilim Kodu : 11504
Anahtar Kelimeler : Reşat Nuri Güntekin, çeviride eşdeğerlik, kaynak ve hedef dil
Sayfa : 119
Danışman : Öğr.Gör.Dr.Serap KARAKILIÇ AKI

THE COMPARİSON OF REŞAT NURİ GÜNTEKİN'S NOVEL „ THE WREN“ IN
GEORGIAN LANGUAGE

(Master Thesis)

Ketevan KARDAVA

GAZİ UNIVERSİTY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE

JULY 2018

ABSTRACT

The Wren is the most read book in Turkish literature that always attracts the literary people and researcher have been examined it with different directions. Even until now, due to the rich of the material contained in The Wren, it has not lost its popularity among the readers. Some researchers emphasized his work mostly on the social issues while others evaluated the novel based on love and emotions of Feride. There are several important elements and addressing issues in this novel that should be asserted, such as the burden of bureaucracy, women's right and the difficulty of being a teacher. This research examined how to translate a connotation into a translation language. The research will examine the differences of the Works in Turkish Language and Georgian language. The first chapter of this thesis described the general information about literary relations between Turkish and Georgian as well as translation and the role of translator. The second chapter of this thesis will explain about the life, art literary personality of about Reşat Nuri Güntekin. In the third chapter of this thesis described the comparison of Reşat Nuri Güntekin's novel "The Wren" in Georgian language. In the fourth chapter of this thesis examined about Works style and narrative techniques. The fifth chapter examined about language analysis.

Science Code : 11504
Key Words : Reşat Nuri Güntekin, equivalence translation, source and target language.
Number of Pages : 119
Advisor : Prelector Dr.Serap KARAKILIÇ AKI

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca yardımını hiç bir zaman esirgemeyen ve tecrübeleri ile beni yönlendiren, değerli tez danışmanım Öğr. Gör. Dr. Serap Karakılıç Akı'ya teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bana güç veren, beni cesaretlendiren değerli oda arkadaşım, Derya Büyenç'e ve manevi olarak beni destekleyen anneme ve kardeşime teşekkür ederim.

Ankara, 2018



İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
GİRİŞ	1
1.1. Çeviri Pratiği ve Çevirmenin Rolü.....	5
1.2. Geçmişten Günümüze Gürcüce-Türkçe Arasındaki Edebi İlişkiler.....	13
2. REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ	19
2.1. Hayatı	19
2.2. Edebi Kişiliği.....	22
2.3. Çalıkuşu Romanında Realizmin Yansıması.....	32
3. İNCELEME	35
3.1. Çalıkuşu Romanının Gürcüce Çevirisi ile Mukayesesi.....	35
3.2. Direkt Çeviri Yapılmış Örnekler.....	35
3.3. Gürcüce Çevirisi ile Kaynak Metin Çevirisi Bakımından Eşleşmeyen Çeviri	41
3.4. Kelimesi Kelimesine Çeviri Yapılmayıp Anlamı Korunmuş Çeviri Örnekleri	49
3.5. Çalıkuşu Romanının N. Gvarişvili ve L. Manveli Tarafından Yapılan Çevirilerinin Mukayesesi.....	55
3.6. Çalıkuşu Gürcistan'da	62
4. ÜSLUP VE ANLATIM TEKNİKLERİ	69
4.1. Üslup	69
4.1.1. Benzetmeler	70
4.1.2. Kişileştirmeler	72
4.1.3. Geriye Dönüş Tekniği	73
4.1.4. İç Monolog Tekniği	75
4.1.5. Diyalog Tekniği	77
4.1.6. İç Diyalog Tekniği.....	77
4.1.7. Dış Diyalog Tekniği	78
4.1.8. Anlatma ve Gösterme Tekniği.....	79
4.1.9. Tasvir Tekniği.....	81

Sayfa

4.1.10. Otobiyografi Tekniği	82
4.1.11. Günlük	83
4.2. alıkuğu Romanındaki Deyimleri Gürcüceye Aktarma Sorunları.....	84
5.İKİ DİLDEKİ GRAMER ÖZELLİKLERİNİN ÇEVİRİYE YANSIMASI.	93
5.1. Cümle eşitleri.....	95
5.1.1.Fiil Cümlesi	95
5.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman	96
5.1.1.2. Duyulan Geçmiş Zaman	96
5.1.1.3.Şimdiki Zaman.....	97
5.1.1.4. Gelecek Zaman	98
5.1.1.5. Dilek Şart Kipi	99
5.1.1.6. Gereklilik	100
5.1.1.7. İstek Kipi.....	100
5.1.1.8.Emir Kipi	101
5.1.2. İsim Cümlesi.....	103
5.1.2.1. Geniş Zaman	103
5.1.2.2. Görülen Geçmiş Zaman	103
5.1.2.4. Şart Kipi	104
5.1.2.5. nlem Cümlesi	105
5.2.Dilbilgisel EŞdeğerlik.....	107
SONUÇ	113
KAYNAKLAR	117
ÖZGEÇMİŞ	119

GİRİŞ

Hızla gelişen dünyamızda metin çevirileri kültürlerarası ilişkiler açısından büyük önem taşımaktadır. Hasan Ali Yücel konuya ilgili (Yücel, 2007:13) “Çeviri edinimi, anlaşmanın neredeyse olanaksız olduğu dil karmaşasının üstesinden gelerek diller/ kültürlerarası iletişimi sağlamakla kalmıyor, aynı zamanda farklı kültürlerin oluşturdukları yapıtları tanıma ve kendi yapıtlarını başka kültürlerle tanıtmaya işlevi de görüyor. Dolayısıyla, insanın sınır tanımayan gücünün anlatımı olan bu kelenin yapımı, simgesel düzlemde çeviri edinimi aracılığıyla sürdürülmüştür denilebilir. Kuşkusuz, engelleri aşmanın getirdiği bu özgürleşme sürecinin zorlu ve engellerle dolu olması doğaldır. Çünkü çeviri yoluyla insanlar bazen kendinden farklı olanları kabul etmeye, bazen kendisinin de ne kadar farklı olduğunu anlamaya, geleneksel değerleri sorgulamaya, eleştirmeye zorlanmaktadırlar,” ifadelerini kullanmaktadır.

Çevirinin insanlar için ne kadar önemli olduğutartışılmaz bir konudur. Hem kendimizi hem de çevredeki dünyayıalgılamakta önemli olan bu alana, farklı zamanlarda farklı adlar taşımaktadır. Örneğin MehmetRifat (Rifat, 2003:9) çeviriyi bir bilim dalı olarak şu şekilde betimlemiştir: “Çeviri olgusunu ele alan, inceleyen birçok dal vardır. Salt çeviriyi konu edinen dalı kimileri çeviribilim, kimileri de çeviri araştırmalarıadıdır verir. Ama bu arada yorumbilim, dilbilim ya da genel olarak dil kuramı, yazınbilim, göstergebilim, metin eleştirisi, metinler tarihi, psikanaliz, felsefe, bilimsel ruhbilim, toplum bilimi, algılama estetiği, şiirsel yeniden yaratım (öteyaratım) araştırmaları, iletişim kuramları, kültür araştırmaları vb. dallarda çeviriyi inceleme alanları içine alabilmektedir.”

Çevirinin her geçen gün ilerlediği ortamda çevirmenin rolü de büyüktür. Nedret Pınar Kuran (Kuran, 1993:1) çevirmenin önemi hakkında şöyle söylemiştir: “Çevirmen, yeni bir işlev üstlenerek bu defa yazar durumuna geçer ve kaynak metni çevirerek, amaç dilde yeniden üretir. Bunu yaparken kaynak dilde şifresini çözmüş olduğu metni amaç dilde yeniden şifreler. Bu yeni şifreyi çözecek olan amaç metnin okur kitesidir.” Demek ki çevirmen kaynak dili ile hedef dilinin bütün özelliklerini iyi öğrenmeli ve irdelemelidir.

Reşat Nuri Güntekin’in Çalığışu adlı romanının Gürcüce çevirisi ile mukayesesi başlıklı bu tez çevirinin ne seviyede yapıldığını ortaya koymak için hazırlanmıştır.Tezde Çalığışu romanının Gürcüce’ye nasıl aktarıldığı, ne tarz bir çeviri yapıldığını, çeviride

eşdeğerlik olup olmadığı, dil bilgisi açısından eserin nasıl çevirildiğinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalığışu romanı çevrildikten sonra Gürcistan'da eşine az rastlanır bir ilgi bulmuştur. Bundan dolayı Feride'nin Gürcü edebiyatında neden bu kadar sevilen bir karakter olduğu üzerinde durulmuştur. Ayrıca romanın Gürcü edebiyatı ve Gürcü okuyucusu üzerindeki etkisinin de değerlendirilmesini amaçlanmıştır.

Romanın bir tür olarak Türk edebiyatına girişi, Batı'ya yetişme arzusunun başladığı yıllara rastlanmaktadır. Sonuçta, Ahmet Ö. Evin(2004:3) dediği gibi, ilk romanların “devlet dairelerinde eğitim gören ve Fransız edebiyatına açık olan yeni entelijensiya” tarafından yazılması kaçınılmazdır. Devletin ilerleme ve kalkınması hakkında düşünen yazarlar, değişim için farklılık yaratmanın gerekli olduğuna inanıyorlardı. Bu yüzden ilk dönemki romanlar, siyasî ve sosyal fikirlerin halka ulaştırılması için kullanılan elverişli araçlar olarak görülür.

Çalığışu romanı, artık sanal bir dünyada yaşamamıza rağmen kişisel duygular var olduğu sürece eskimeyecek konusu, farklı karakterlere sahip kahramanları, günümüzde de aktüel sosyal konuları sayesinde hala her esere nasip olmayan popülerliğini korumaktadır.

XIX. yüzyıl Fransız ve dünya edebiyatının en büyük yazarlarından biri olan Stendhal(Stendhal,1961:313), Kırmızı ve Siyah adlı eserinde, roman hakkında bunları söyler.”Ne yapalım bayım, bir roman, uzun bir yol boyunca dolaşan bir aynadır. Kimi kez bu ayna, gözlerinize göklerin maviliğini yansıtır, kimi an da yol arkalarındaki çamurları. Torbasında aynayı taşıyan adam da sizin tarafınızdan ahlaksız olmakla suçlandırılacak. Aynası çamuru gösteriyor diye, siz de kalkıp aynayı suçluyorsunuz! Çamurun bulunduğu uzun yolu, daha doğrusu suyun birikmesine ve çamurun olmasına fırsat veren yol müfettişini suçlarsanız iyi edersiniz.“

Aslında roman, bu sözlerden de anlaşılacağı gibi, toplumun bir aynasıdır. Genellikle, edebi eserlerin amacı toplumun ilerlemesine, onun estetik zevkinin gelişmesine yardım etmektir.

Hiç de uygun olmayan şartlar altında bile çocukları ve halkı aydınlatmak, onlara yeni şeyler öğretmek, yıkılmış, terk edilmiş binaları okul haline getirmek mümkündür. Reşat Nuri Güntekin bu şekilde, tüm olumsuz şartlara rağmen insanın, eğer isterse her şeyi becerebileceğine işaret ediyor.

Hasan Ali Yücel(Yücel, 1956:12)dediği gibi:”Çalığışu nedir,onu bizden sonraki kuşaklar bilemezler...Çalığışu, parça parça çıkarken okuyucular sanki bir büyüye tutulmuşlardı.Ondaki bu çekicilik neydi, nereden geliyordu? Çalığışu bizdik, Çalığışu memleketti,Çalığışu köydü, Çalığışu idealdi.Aydınla halk onda karşıkarşıya gelmişti. Çalığışu, gelinliklerini atıp Anadolu’ya köy hocası giden Feride değildi. Feride’de halka hizmeti, halka muhabbeti sevdik.“



1. ÇEVİRİ TEKNİĞİ VE GÜRCÜCE-TÜRKÇE ARASINDAKİ EDEBİ İLİŞKİLER

1.1. Çeviri Pratiği ve Çevirmenin Rolü

Ülkelerarası iletişim günden güne güçlenmekte ve buna bağlı olarak da çevirinin önemi de artmaktadır. Ayrıca şu da unutulmamalı ki çevirinin güzel ve profesyonel hal alabilmesi için iki dilin bilinmesi yetmemektedir, çevirinin iyi bir şekilde yapılabilmesi için bazı metodlar hakkında bilgiye sahip olunması gerekmektedir.

Bir kaynak dilden çeviridile aktarma yapılırken meydana gelen sorunlar ve bu sorunlara olası çözüm önerileri getirmek, her zaman üzerinde durulan bir mesele olmuştur. Her türlü çevirinin “yapı veya içerik odaklı” veya “sadık mı yoksa serbest mi” olacağı konularında farklı münakaşalar her zaman gündeme gelmektedir. Dilbilimcilerin ve çeviri bilimcilerin en çok tartıştığı konulardan biri de “eşdeğerlik” olgusudur. Genellikle “eşdeğerlik” kavramından herhangi bir dildeki mesajın hem içerik hem de şekil açısından en az anlam kaybı ile farklı bir dile aktarılması gözlenmektedir. Hem “eşdeğerlik” kaynak dil metni ile erek dil metni arasında kelime ve sözdizimi açısından yeterli görülebilecek seviyede “denklik” kurma hem de kaynak dildeki anlam, işlev ve üslup yönünden hedef dile en doğal şekilde aktarma işlemi olarak da anlaşılabilir.

İki kültürün yaşayış, fikir ve sanat algıları arasındaki ayrımların dilleri arasında yapılan çevirilerde de sorunlara sebep olduğundan dolayı çevirmenleri uğraştırıcı görevlerle meşgul etmektedir. Çevirmen “iyi”, “doğru”, “kaliteli” ve “eşdeğer” bir eser oluşturmak için kaynak metin yazarının kastettiklerini kesin olarak anlamak, metin içi ve dışı etkenlerin metin dilbilim ve yazın kuramları etrafında incelemek, analiz etmek, yorumlamak ve edebi metnin taşıdığı ifade, hedef dilde tekrardan oluşturmak durumunda kalmaktadır.

Çeviriyi John C. Catford (1965) şu şekilde açıklamaktadır: “Çeviri diller üzerine uygulanan bir süreçtir. Bir dildeki metni başka bir dildeki metin ile değiştirmişlemdir” (s. 116).

Edmond Cary (1996) çeviri işlemi farklı dillerde ifadesini bulan metinlerarasındaki eşdeğerliklerin sağlanması işlemi olarak tanımlar ve bu eşdeğerliklerin her iki metnin

doğasına, kullanım amaçlarına, iki halkın kültürü arasındaki ilişkilere, onların ahlakı, duygusal ve entelektüel birikimlerine bağlı olduğunu vurgular .(s.97).

Türkiye’de çeviri alanının öncü gelenlerinden Akşit Göktürk (2011) ise çeviri hakkında şunları ifade etmektedir:

“Çeviri, yalnızca anlamın yabancı bir dilden tanıdık bir dile aktarılması değildir. Her dil belli bir kültürün göstergeler dizgesiyle, belli uzlaşmalar, töreler, davranışlar, değer ölçüleriyle, kısacası somut insan yaşamıyla iç içedir. Bu yönüyle çeviri, başka dillerin tanımladığı başka dünyaların tanıtılmasıdır. İnsanın kendi yaşam çevresi dışındaki olgularla düşleri bilme çabasının bir sonucudur çeviri. Değişik toplulukların, ulusların bilim, sanat, düşünce alanındaki çabalarını birbirleriyle paylaşabilme yoludur. Bu yönüyle de tek tek diller ötesinde bir ortak dildir çeviri, dillerin dilidir.” (s.16).

Başka bir dilbilimci Özcan Başkan (1978) çeviriyi şöyle tanımlar:

“Bir dildeki belli bir parçada, yani dilcede bulunan anlamın, başka bir dildeki belli bir dilcede yeniden kurulmasını sağlayacak biçimde girilen dilsel bir aktarma işlemi.” Bu yönüyle Başkan, çeviri işleminin bir bakıma iki dil arasında uzlaşmayı sağlayan bir teknik olduğunu savunur. Ona göre her çeviride iki dil söz konusudur: Kendisinden aktarma yapılan “kaynak dil” ve kendisine aktarma yapılan “erek dil”(s. 21).

Ayrıca Meriç Önder (2005) çeviri için şunları söyler:

“Çeviri, tek tek sözcüklerin değil, bu sözcüklerin oluşturduğu bütünün dilden dile aktarımıdır. Bu bütün, dilsel öğelerin belirlilik kurallar doğrultusunda bir araya gelerek oluşturduğu bir bütün olmanın yanında, metnin içinde olduğu toplumun izlerini de taşıyan karmaşık bir yapıya sahiptir. Çevirmen bu karmaşık yapıyı ilk olarak çözümler, daha sonra da kendi dilinde yeniden yapılandırır. Göstergebilimsel ve yapısalcı çözümlenme bu süreç içerisinde çevirmenin metni doğru bir şekilde anlaması ve aktarması için bir yöntem oluşturur. Metin çözümlenmesiyle yüzey yapıdan derin anlam aulaşan çevirmen çözümlenmenin tam tersi bir süreç izleyerek metni kendi dilinde tekrar oluşturur (s. 2).

Sonuçta, çeviriyi belli bir kültürdeki bir metni, hedeflenen yeni bir toplum ile tanışmasını sağlamak ve dolayısıyla iki kültür arasındaki farklılıkların ve benzerliklerin fark edileceği bir ortam oluşturması olarak da açıklanabilir.

Genellikle, çeviride dikkat başarının anahtarıdır. Dikkatli olmayan çevirmenler, kaynak metni bazı nedenlerden dolayı, doğru okumayarak veya yanlış yorumlayarak anlam kaydırmaları yaparlar. Bu yönden bakıldığında çeviri işlemi, sadece kaynak ve hedef diller arasında sözcük ile dil bilgisi bazında bir uyum kurabilme kabiliyeti değildir. Ayrıca, çeviri orijinal metindeki bir ileti, yaygın özdeyiş, anlam, işlev ve kültürel bağlantılarına göre da en mümkün şekilde yansıtılabilme yetisidir.

Toplumlararası kültürel farklılıklar yüzünden kaynak dildeki kültürel bir kavrama karşılık, hedef dilde herhangi bir eşdeğer ögenin bulunmaması karşımıza çıkmaktadır. Her toplumun yaşam deneyimi, hayata bakış açısı veya dünyayı algılayışının değişkenlik göstermesi halkların dillerini de etkiler. Bununla beraber toplumların yapmış oldukları işler, gelişmişlik seviyeleri, üye oldukları uygarlık dillerinde, kullandıkları sözcüklerde farklılıklar oluşturmaktadır. Mesela, türlü inanç ve gelenekleri olan toplumların dillerinde bulunan bazı özel anlatımların bir başka inanç ve geleneğe sahip olan bir kültürde olmadığı görülebilmektedir. İşte “çevrilemezlik” denilen anlayıştaki “kaynak dilde olup da erek dilde bulunmayan dil öğeleri” tam burada karşımıza çıkmaktadır. Bu konu ile ilgili Sapir Whorf böyle yorumda bulunur:

„ Dünya üzerindeki hiçbir topluluk bütün olarak bir baskasından baskasından daha mükemmel bir dili konuşmamaktadır. Önemli olan nokta her topluluğun, kendisi için gerekli kelimeleri türetebilmiş olmasıdır. Bolivya ve Peru’da yaşayan “Aymara” adlı Kızılderili kabilesi Batı Medeniyeti ölçülerine göre ilkel bir topluluk sayıldığı halde sadece patates çeşitlerini anlatmak için 200 ayrı kelime kullanmaktadırlar, çünkü onların yaşayış düzeni böylesine ince bir ayrımı gerektirmektedir. Bu noktadan bakılınca bir Batılı patates dünyasını çok kaba bir şekilde görmektedir. Buna karşılık bir Aymaralı ise Batılıların ‘araba, dolmuş, fayton, otomobil, kamyon, otobüs, taksi’ olarak ayırdıkları araçlar dünyasını gerektiği kadar incelikte görememek durumundadır.” (Baskan, 1967: 22-23)

Böylece, önemli olan, dünyayı belli bir yapıda algılamanın sonucu olarak yaratılan bir dilden ya da bir kültürden, farklı bir dile veya halka, yani dünyaya farklı bir açıdan bakan ve bu bakış açısını dilde yansıtan farklı bir kültüre bir aktarımın doğru şekilde yapılıp yapılamayacağıdır.

19. asırda bilimsel alandaki hızlı ilerleyişler büyük bir sürat kazanır ve 20. yüzyılda tüm alanlardaki uluslararası ilişkiler daha da hızlı geliştiğinden ötürü çeviride artık gereksinimlere yanıt verilmesi gerekmiştir. Eruz, (2003) çeviri etkinliklerinin elle tutulur bir somutluk kazanmaya başlamasından ötürü, oğünün koşulları gereği çevrilmesi gereken yeni metin türlerinin ortaya çıktığını ifade eder (s. 48). 20. asırda Birleşmiş Milletler, UNICEF, NATO gibi birçok teşkilatın ortaya çıkması; Avrupa’da ise Avrupa Birliği’nin yapılması ve kazanım gereği birliğe mensup ülkelerdeki sıkı çeviri çalışmalarıyla çeviriye olan ihtiyacın şimdi de günden güne arttığı ve yapılan çevirilerde artık belli bir yeterlilik ve eşdeğerlik endişesinin de gittikçe belirgin hale geldiği gözlenmektedir

1960’lı yıllardan beri ise çeviri kavramı dilbilimin uygulamalı dilbilimi altalanı içerisinde incelenmeye başlanır. Gülkan Çavuş (2005) dilbilimin gelişmesiyle birlikte çevirinin çeviri bilim, metin dilbilim ve edim dilbilim gibi alt alanları çerçevesinde incelenmeye başlanmasına dikkat çeker. Bu süreçte çeviri olgusu, ilgilibilim dallarının vizyonu ile farklı boyutlarıyla irdelenmeye başlanmıştır. “Çeviri” olgusunun disiplinler arası bir kavram hâline gelmesi bu şekilde gerçekleşir (s. 5).

Buradanguörüldüğü gibi çeviri bilimi yavaş yavaş dilbilim ve metin bilimden ayrılmaya çalışmıştır. Bazı dilbilimciler var olan dilbilim kavramlarının çeviri olgusunu açıklamaya yetersiz olabileceğini vurgularlar. Çünkü çevirinin çok taraflı olması ve disiplinler arası ele alınması gerekir ve “çeviri” kavramının ayrıntılı açıklamasını ortaya koymak için o zamandaki bilimsel tanımlamalar henüz yeterli gelmemektedir.

Çeviri biliminin, sosyal bilimlerin bir altalanı olan filolojiden ve dilbilim alanlarından ayrılması 1970 yılından sonra rast gelmektedir. 1972’de James S. Holmes’un “The Name and Nature of Translation Studies “(Çeviri Çalışmalarının Adı ve Doğası) isimli makalesinin yayımlanması ile birlikte bu yeni bilimsel alanın adı da dilbilimden bağımsız bir altalan olarak zikredilmeye başlanır. Çeviribilimci Holmes (1987) kendisinden önceki kaynak metne ve kültüre odaklı yaklaşımın aksine çeviri

araştırmalarında hedefmetin, hedef kültür, hedef cümle yapılarındaki anlaşırılığını ön plana çıkararak farklıbir yaklaşıımı benimsemiştir (s. 12). Holmes kaynak metne, kültüre, dile ve yazara sadık kalınarak eviri yapmanın kalitelibireviri için yeterli olmadığı düşüncesini ifade etmesi, aslında anlaşılma anlatımların oluşmaması için hedef dildeki yaygın kullanım zelliklerininneminigstermektedir.

Eruz'a göre (2000) James Holmes'un ortaya koyduğu eviri bilimi alankuramı esaslı yeni model eviri bilimin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Dilbilim alanındaki çalışmaların, zamanla dilin yapısal özellikleri tesinegemesiyle birlikte, dilbilim alanında yeni alt disiplinler oluşmaya başlar ve eviribiliminden özerk bir bilim dalı olarak söz edilmeye başlanır (s. 49).

Kültürel ve sosyal faktörler, belli bir dilsel toplumun herhangi bir anlamalanına ilgi duyduğu ölçüsünde değişiklik gösterir. İngilizce oturma gruplarınınadları, Fransızca yemek adları klasik Arapça kılıç veya deve adları, Eskimo dilindedede karla ilgili sözcükler açısından zengindir (Suin, 2007, s.110). Bu nedenden dolayı hem kaynak dil olarak İngilizceden Türkçeye çevrilecek mobilya terimlerinin karşılığının olmaması hem de kaynak dil olarak Türkçeden İngilizceye çevrilen ve Türkçede ayrıntılı bir Şekilde yer alan aile üyelerinin adlarının çevirilerde kltrelbilinmezlikler ortaya çıkabilmektedir.

Diller arasında farklılıkların artması çeviride anlamsal boşlukların doldurulmasının zorlaşmasına neden olmaktadır. Ancak her toplum benzer durumu kendi fikir yapısına göre anlatmaya çalışır. Bu yüzden kaynak dilde anlatılmaya çalışılan bir durum ya da imge, hedef dile doğrudan çevrildiğinde bazen kaynak dilde verilmek istenen mesaj anlaşılammaktadır. Örneğin "He is as poor as a church mouse" (O bir kilise faresi kadar atır) ifadesinin İngilizcede oluşturduğu çağrışım ile Türkçede "Minareyi alan kılıfını hazırlar" gibi karşılıklı kaynak ve hedef dillerdeki dini ve kültürel birikimin sonucu olarak zihinlerdeoluşmuş mecazi ifadelerin yansıtılmasında anlam boşlukları oluşabilmektedir. Bu yüzden söz konusu yaklaşımlardan esinlenerek farklı eviri yöntemleri ortaya koymak da elzem hle gelmektedir.

Çeviride sorun teşkil eden konulardan bir diğeri de yanlış yorumlamalarsonucunda oluşan eviri kayıplarıdır. Mehmet Demirezen (1991), "evirideKayıplar Sorunu" isimli

Halide Edip Adıvar ve Vahit Turhan'ın birlikte yaptığı çeviri ile sonrasında başka bir çevirmen Orhan Burian'ın çevirisindeki farklılıklara dikkat çektiği yazısında şöyle açıklar:

“Çeviride kayıplar kaçınılmazdır. Zaten kayıpsız çeviri yapmak imkânsızdır. Çevirmen, metinlerde geçen sözcüklerin eski anlamlarına da dikkat etmelidir, artık kullanılmayan yan anlamlar çeviride hasaroluşturur” (s. 120).

Çeviri yapılırken kaynak dil ile hedef dilin farklı alanlarla ilgili anlatım şekillerinin verimli bir şekilde kullanılması ve birbirlerine aktarılması göz önüne alınır. Tahsin Aktaş, çevirinin kurallarından konuşurken hedef dil metni ile kaynak dil metni arasındaki olması gereken bağlantıyı şu şekilde ifade eder:

*“Hedef dil metni, kaynak dil metninin fikirlerini, yargularını tam ve eksiksiz olarak vermelidir. Hedef dil metni, kaynak dil metninin üslup özelliklerini yansıtmalıdır. Hedef dil metni, kaynak dil metni gibi rahat okunabilmelidir.”*¹

Çocukluktan itibaren çeviri ile uğraşan ve çeviriyi adeta sanat gibi gören J.Wolfgang von Goethe'nin kaynak metin ile hedef metin arasındaki yeteneği hakkında Cemil Meriç şu şekilde bir yorumda bulunur :

*“Goethe hiçbir zaman esas metne dalacak, onun içinde eriyecek kadar aşırı bir feragat göstermez Schlegel gibi. İnatçıdır, ısrarlıdır. Ama Luther gibi esas metin uğruna kişiliğinden vazgeçmez. Çevirmek Goethe için daima teferruat kabilinden bir çalışmaydı. Ve daima daha acil bir mükellefiyete cevap veriyordu. Goethe'nin bütün tercümeleri kendi eserleri imiş gibi okunur. Üslup özellikleri Goethe'nin üslup özellikleridir. Öyle ki daha önce tercüme oldukları bilinmese, Goethe tarafından yazılmış sanılırlar.”*²

Filolog Georges Mounin, Goethe'nin on sekizinci yüzyıldaki çeviri anlayışını üç noktada özetlemektedir:

“1. Çeviri, orijinal metnin düşünce bütünüünün aktarılmasını öngören bir olgudur.

¹Tahsin Aktaş, Çeviri İşlemine Genel Bir Bakış, Orsen Matbaacılık, Ankara, 1996, s.31

²Cemil Meriç, Kırk Ambar, Cilt 1, Rümuz-ül Edeb, İletişim Yayınevi, 10.Baskı, İstanbul, 2008, s.47

2. Çeviri, orijinal metnin hedef dilde başka bir düzeneyle taklit edilmesi, daha doğrusu kopya edilmesi işidir.
3. Çeviri, sadece orijinal metnin anlamını değil, aynı zamanda o metnin içerdiği söz sanatlarının, üslûbunun ve ritmik unsurlarının da aktarılmasını sağlayan bir süreçtir.”³

Çeviri hakkında eskiden beri yapılmış çok sayıdaki tanımlarını sıralamak veya işlevlerinden fazla bahsetmek kesinlikle mümkün değildir. Bazıları sözcük sözcük çevirinin yapılmasının kalitesiz bir çeviri olacağını düşünür; bazıları ise metnin direkt çevirinin yapılması taraftarıdır. Bir başkasına göre, profesyonel çevirmenden umulan şey; metindeki fikirlerin aynen iletilebilmesidir. Çevirinin aynı zamanda iletişim gibi bir işlevi vardır. Çeviri iletişimin özel bir türüdür. Margret Amman’a göre çeviri, daima bir iletişim durumu içerisinde yer almakta ve bu durum içerisinde gerçekleşmektedir.⁴ Çeviriden beklenen, şüphesiz ki iletişimin yapılmasına olanak vermesidir. İnsan başkalarıyla iletişim kurabilmek, yani düşünceleri karşıdaki kişiye anlatabilmek için karşısındakini dikkate almalıdır. Karşısındaki kişi aynı zamanda alıcı olaraklandırılır. Mühim olan, iletişim esnasında ona neyi aktardığımız değil, nasıl iletmişizdir. Kısaca söylesek, iletişim kurmanın belli bir amacı vardır. Bu hedefe ulaşmak için muhatabın kim olduğu, hangi bakış açılarına ve davranış şekillerine sahip olduğu konuları önemsenmelidir. Tam burada iletişim ile kültür arasındaki bağlantıyı incelemek uygun olacaktır. Ayrıca, çeviri iki farklı kültürün ilişkili hale gelmesini sağlar. Çevirilerde en önemli hususiyet kültürlerin birbirlerine aktarılmasıdır.

Çeviride çok küçük bir hatanın metnin akışında ne denli bir uyumsuzluk ve anlam bozukluğuna yol açtığına bir örnek olarak Çalığışu romandan bu kısmı verilebilir:

„ Hacı Kalfa'nın halini görünce kendimi tutamadım kahkahalarla gülmeye başladım:

-Bu ne kıyafet, Hacı Kalfa.“(Çalığışu, s.145)

³Georges Mounin, Die Übersetzung, Nymphenburger Verlag-Shandlung GmbH, München, 1967, s.44

⁴ Margret Ammann, Akademik Çeviri Eğitime Giriş, Çevirmen: E.Deniz Ekeman, Multilingual, İstanbul 2008, s. 35.

Gürcüce“Bunekıyafet, Hacı Kalfa“, „ეს რა სივითი გაქვს, ჰაჯი კალვა?“ olarak aktarılmıştır.Sadece bir hatalı kelimenin bile bütün cümlenin anlamını değiştirdiğini görülmektedir.

„Büyük bir miktar materyali küçük alanlara bölmeye çalışırken, tartımanın biteceği son noktayı kararlaştırma konusu her zaman sorun olmuştur.“⁵

Çeviribilimin aktif hale geldiği 20. yüzyılda çeviri üzerine çok konuşulan, yeni terimlerin ortaya çıktığı ve bunun hakkında birçok münakaşanın yaşandığı bir devirdir. Çesitli okullara, akımlara öncülük eden önemli çeviribilimciler konuyu değişik yönlerden incelemiş, „dogru çeviri“ kavramı hakkında farklı açıklamalar yapmışlardır.

Çeviri hakkında yapılan bütün araştırmalar ve tanımlamalar hakikaten birbirinden çok farklıdır. Çok basit bir inceleme sonucunda bile neredeyse yazınla ilgilenen her bilimcinin ve birçok edebiyatçının çeviriyi tanımlaması veya konuya ilişkin fikirlerini sunduğu bazı dökümanlarla kanıtlanabilir. Bu tanımlardan bir bölümübirbirinden o kadar ayırdır ki bazen bilim insanları tarafından aynı kavramın tanımlanmadığı şüphesi uyanabilmektedir. Örneğin;

“Çeviri denen uğraşbaşka bir dilde yeniden yaratmak, yeniden patlatmaktır.” diyerek Can Yücel⁶(1926–1999) çeviriyi yaratıcı bir yazınsal süreç olarak tanımlarken bir diğer tanımlama:

“Çeviri iki ayrı dil ve kültür arasında, başka bir deyişle uluslar arasüiletisini sağlayan bir uzmanlık alanıdır. Bu açıdan çeviri kendi içerisinde uygulamaalanlarına bölünen profesyonellik isteyen ayrı ve özerk bir meslek dalı, zihinsel veentelektüel bir etkinliktir.”⁷

Bu şekilde çeviriyi uluslararası ilişkilerde bir yan alankonusu ve ayrı bir meslek dalı olarak görür. Bunun sebebini her dilbilimcinin kendi uzmanlık alanı olan bilim ile çeviri arasındailişki kurmaya yönelmesi ve kendi bilim dalının ilerlemesi için çeviriyi kullanmasıolarak görülebilir. Bu karmaşık durum, çelişki gibi görünse de aynı

⁵S. Bassnet, Translation Studies, Routledge, 1988, s. 73

⁶ Can Yücel (Dogumu: 1926, İstanbul; Ölümü: 12 Agustus 1999, İzmir), Sair, yazar ve çevirmen

⁷Çeviri Etigi tanımı, bkz.:<http://www.ceviriderneği.org/ceviriyetiği.htm>. (16.03.2007)

zamanda çeviri yöntemlerinin gelişmesine ve çeviribilimin kendine has bir bilim dalı olarak bilimdünyasında tartışmasız bir yere sahip olmasına yardımcı olmaktadır. Doğaldır ki, çeviriler sadece çeviri kuramlarını bilen ve çeviribilim eğitimi almış profesyoneller tarafından yapılmamaktadır. Bu, hem başka ülkelerde hem de Türkiye’de okur kitlesi ve çevirmeninsınırlı sayıda olması bazı diller için inkar edemeyeceğimiz bir gerçek olarak yüzümüze çarpmaktadır.

Aslında çeviri insan iletişiminde dilin kullanılmasıyla birlikte başlamaktadır. Bizler konuşmayı öğrendiğimizde çeviri yapmayı öğreniriz. Başka bir deyişle, konuşmayı öğrenme aşamasında her çocuk annesine bir kelimenin anlamını sorduğunda, ondan bilmediği kelimenin kendisinin önceden bildiği benzer kelimelerle çevirisini istemektedir.⁸

Bu konuda uzmanlaşmış bilim adamlarının görüşlerine gelince. Susan Bassnett⁹; çeviriye; dar anlamda bir dilsel aktivite olarak ele alarak, “bir dil seti içindeki işaretlerin oluşturduğu anlamın, sözlük ve dilbilgisi kuralları ile dil üstübazı süreçlerden de yararlanarak bir diğer dil seti işaretlerine dönüştürülmesi” olarak tanımlar.¹⁰

1.2. Geçmişten Günümüze Gürcüce-Türkçe Arasındaki Edebi İlişkiler

Türkçe-Gürcüce arasında edebi ilişkiler yakın geçmişte başlamıştır. Ancak bu iki ülkenin asırlara dayanan köklü, komşuluk ilişkileri vardır. Gürcü okuyucular Türkiye ve Türk edebiyatını ilk kez Tiflis Devlet Üniversitesi ve Doğu Bilimleri Enstitüsündeki ünlü Türkologların çalışmaları sayesinde tanımıştır. Bu profesörler Türkçenin dil bilgisi, Türkçe-Gürcüce arasındaki edebî ilişkileri, Türkçeden alıntı kelimeleri, Gürcistan’ın farklı bölgelerde yaşayan Türklerin şivelerini ve Türkiye’de yaşayan Gürcülerin ağız konuşmasını irdelemişlerdir. Gürcistan hakkında bilgiler, özellikle edebi eserler Türkiye’ye daha sonradan ulaşmıştır. Niazi Ahmet Banoğlu 1940’lı yıllarından Gürcü edebiyat ile ilgilenmiş ama onun çalışmaları yeterli olmamıştır. Ahmet Melaşvili “Gürcistan” adı taşıyan eser yayınlamış, bu kitap sayesinde okuyucuları Gürcü edebiyatı ve Gürcistan ile ilgilendirmiştir. 1969 yılında Gürcü yazar Nodar Dumbadze’nin “Güneşi Görüyorum” eseri Almancadan Türkçe’ye Mehçure Karaören çevirmiştir. Daha sonra Mehçure Karaören

⁸ Octavio Paz, “Translation: Literature and Letters”, Rainer Schulte, John Biguenet (ed.), *Theories of Translation, An Anthology of Essays from Dryden to Derrida*, Chicago, ABD, 1997, s. 152.

⁹ Susan Bassnett, Profesör, Centre for Translation and Comparative Cultural Studies, Graduate School of Comparative Literary Theory and Literary Translation, Warwick Üniversitesi, İngiltere.

¹⁰ Susan Bassnett, *Translation Studies*, New York, ABD, 2004, s. 21.

tarafından yazarın diğer eserleri de çevrilmiştir. Örneğin, “Sonsuzluk Yasası”, “ Beyaz Yapraklar”, “ Kukaraça”, “Ben, Ninem, İliko ve İlarion”, “Güneşli Gece” vb. 1973 yılında Ahmet Özkan Melaşvili Gürcü edebiyatının değerli yazarı Aleksandre Yazbegi’nin “ Margo ile Elguja” adlı romanı Türkçeye aktarılmış ve yayınlamıştır.

Gürcü-Türk edebi ilişkilerin asıl başlangıcı Çvneburu dergisi ile olmuştur. Bu dergi İstanbul’da yayınlanan, Türkiye’de yaşayan Gürcü halk ve Gürcistan’a ilgi duyan insanlara yönelik bir dergidir.1990 yılında Ahmet Melaşvili’nin ölümünden sonra bu derginin yayını durmuştur. Fahrettin Çiloğlu sayesinde 13 yıl sonra tekrar yayınlamıştır. Fahrettin Çiloğlu(Parna-Beka Çilaşvili) Türkiye’de yaşayan Gürcü bir yazardır. O birkaç Gürcü şiiri, tarihi eserleri ve edebi kitapları Gürcüceden Türkçeye çevirmiştir.

Çvneburu dergisi Gürcistan’la ilişki kuran bir dergidir. Derginin adı ”Çvneburu“ Gürcü dilinde “bizden” anlama gelmektedir. Türkiye’de yaşayan Müslüman Gürcülere verilen adıdır.

Bu dergi içerik olarak birçok kavramı barındırmaktadır. Çvneburu dergisi sadece Gürcü edebiyatını değil, aynı zamanda Gürcü halk bilimini, sanatını, kültürünü, tarihini, sosyal ve ekonomik durumunu okuyucularla paylaşıyor. Aynı zamanda, bu dergi çocuklar için Gürcü çocuk hikâyelerini ve çocuk şiirlerini de kapsamaktadır. Çvneburu dergisi sayesinde Gürcistan ve Türkiye ilişkilerindebüyük gelişme gözlenmeye başlanmıştır. Derginin edebiyat bölümünü inceleyecek olursak Çiloğlu’nun “5. Yüzyıldan Bugüne Kadar Gürcü Edebiyatı” adlı eserine rastlayabiliriz. Ayrıca, Ahmet Melaşvili tarafından “Svaneti Destanları” adlı yazısının çevirisini görebiliriz. Akaki Tsereteli, Galaktion Tabidze, Nikoloz Barataşvili, Otar Çiladze, Tamaz Çiladze, Ana Kalandadze vb. ünlü yazar ve şairlerinin eserlerini Hasan Çelik’in çevirisi ile Çvneburu dergisinde yer almıştır.

İstanbul’da Çvneburu dergisinden sonra “Mamuli” dergisi yayınlamıştır. Dergide Gürcistan,aynı zamanda Kafkasya hakkında makaleler yayınlamıştır. Bu dergi Çvneburu dergisinin devamı anlamına gelmektedir. İsmail Yerguz Gürcü edebiyatından en önemli isim Nikoloz Barataşvili’nin “Sevgilim” ve “Dostlarıma” adlı şiirini çevirilmiş, Bedi Kartlisa dergisinden ünlü yazarlar İlya Çavçavadze ve Akaki Tsereteli hakkında olan Fransızca makalelerin Türkçeye çevirisi, Şota Rustavel’in “Kaplan Poslu Şovalye” eserinin Türkçeye çevirisi vb. yazılar bu dergide yer almasını sağlamıştır.

Mamuli dergisinde Fahrettin Çiloğlu'nun Gürcü yazar Galaktion Tabidze ve Otar Çiladze'nin şiirlerinin çevirisi, aynı zamanda Köroğlu destanının Gürcü versiyonunun Türkçeye çevirisi yayınlamıştır.

Türk edebiyatı, Türk dili ve tarihi Gürcüler için her zaman ilgi çekici olmuştur. Günümüzde de bu durum devam etmektedir. Çok sayıda makale, tezler, Türk-Gürcü tarihine yönelik kitaplar yazılmaktadır.

Gürcü kültürüne yakından ilgi duyan Türk yazarlar birçok kez Tiflis'te bulunma fırsatını yakalamışlardır. Mesela, 1979 yılında Türk yazar Ömer Faruk Toprak'ın Gürcistan'daki hatıraları hakkında yazdığı bir makalesi "Politika" isimli gazetede basılmıştır. Gürcü tiyatroları üzerine yapılan araştırmalar makaleler olarak belli dergilerde yer almıştır. Zeynep Oral'ın makalesi "Sanat" dergisinde, Refik Erduran'ın ise "Güneş" gazetesinde yayınlanmıştır. Ayrıca, Tarık Dursun, "Yeni Ortam" gazetesinde, Necati Cumali "Revizyonis" kitabında ve Gürcistan hakkındaki hatıraları yayınlayanlardandır. 1969 yılında "Mayıs" dergisinin Ocak-Ağustos sayılarında Hayati Asilyazıcı'nın Gürcü edebiyat ve tiyatro hakkında yazıları basılmıştır. 1987 yılında ise Türk yazarlar Hayati Asilyazıcı ve Aziz Çalışlar İlia Çavçavadze'nin Tiflis'teki 150. doğum yılı anma törenine katılmışlar ve ülkeye döndükleri zamanda Tiflis'teki hatıraları ve düşünceleri "Broy" dergisinde basılmışlar. Aynı zamanda İlia Çavçavadze'nin doğum yılının anma töreninde bulunan kişilerden biri de Fakir Baykurt'tur. Onun sayesinde Batı Almanya dergisinde yayınlanan İlia Çavçavadze hakkındaki makalesiyle Gürcü edebiyatı Alman okuyucusuyla tanışmıştır. Fahrettin Çiloğlu tarafından Gürcüceden Türkçeye çevrilmiş eserler arasında ünlü şair Şota Nişnianidze'nin "Sen ve Ben" adlı şiiri, Gürcü yazar Tamaz Çiladze'nin "Tbilisi" isimli şiiri, Gürcü yazar Muhran Macavariani'nin "O An" ve "Sessiz Çağrı" adlı eseri, Ana Kalandadze'nin "Dut" ve "Ölülerin Güneşiyim" adlı eseri, Titsian Tabidze'nin "Karmaşa" ve "Doğuyor, Aydınlatıyor" adlı eseri de vardır.

1991 yılında Prof. Dr. Bilal Dindar tarafından Gürcü yazarı Şota Rustaveli'nin "Kaplan Poslu Şovalye" adlı destanı Türkçeye çevirmiştir. Ancak çeviri direkt Gürcüceden değil Azerbaycan Türkçesi ve Fransızcadan yapılmıştır.

İlia Çavçavadze'nin "Mum" adlı şiirini Hüseyin Uygun tarafından Türkçeye çevirilmiş, daha sonra bu şiir Cumhuriyet-Kitap'ta yer almıştır.

Gürcü profesörler Tiflis Devlet Arşivinde olan Osmanlıca belgelerini dil bilgisi olarak analiz ettiler ve birçok monografi yayınladılar. Bu arşivde bulunan 18. Yüzyıla ait Türk dil bilgisi kitabı, “Köroğlu” ve Kur’anı Kerim’in Gürcüce çeviri versiyonlarını vb. farklı kitapları irdelemişler. Ayrıca, Türkçe-Gürcüce ve Gürcüce-Türkçe sözlükler, konuşma kılavuzları ve onlarca kitap yazdılar. 2001 yılında ise iki cilt olarak Türkçe-Gürcüce sözlüğü ve Türkçe-Gürcüce deyimler basmışlar. Türk edebiyatından bahsedecek olursak “Dede Korkut Kitabı”, Celalettin Rumi’nin, Ruhi Bağdadi’nin Yunus Emre’nin, Muhammet Fuzuli’nin, Nefi’nin, Ahmet Haşim’in, Mihri Hatun’un, Mehmet Emin’in Yakup Kadri’nin Sabahattin Ali’nin, Tevfik Fikret’in, Hayrullah Efendi’nin, Fakir Baykurt’un, Haldun Taner’in, Suat Derviş’in ve başka ünlü yazar ve şairlerin hayatını ve şiir yapısını incelemişlerdir. Gürcüceye aktarılmış eserlerine gelince Türk masallar, Nasrettin Hoca’nın Fıkraları, “Dede Korkut” kitabını, Nazım Hikmet’in şiirlerini, Sabahattin Ali’nin, Ömer Seyfettin’in, Orhan Hançerlioğlu’nun, Haldun Taner’in “İstanbul’a Yağmur Yağıyordu” eserlerini, ayrıca Aziz Nesin’in, Suat Derviş’in, İsa Necati’nin, Reşat Nuri Güntekin’in, Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun, Ahmet Haşim’in, Bekir Yıldız’ın, Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın, Adalet Ağaoğlu’nun, Oktay Rıfat’ın, Orhan Pamuk ve diğer ünlü yazılarını örnek olarak getirilebilir.

Gürcistan Türkolojisinin kurucusu Prof. Dr. Sergi Jikia ve diğer Türkolog uzmanlar tarafından yüzlerce monografik inceleme yapılmıştır. Aynı zamanda, Tsisana Abuladze, Elene Gudiaşvili, Venera Jangidze, Şalva Gabeskiria, Liana Rukhadze, Edişer Sarişvili, Marika Jikia, Nunu Gurgenidze tarafından yapılan araştırmalar büyük ilgi uyandırmaktadır. Fakat Türkologlar tarafından yapılan planlı ve nitelikli çalışmalar olmasına rağmen, Gürcüce ve Türkçe dil ilişkilerinin bazı sorunları bugüne kadar giderilememiştir.

Gürcistan’da yapılan çalışmalar, Gürcistan ve ona komşu ülke olan Türkiye’nin ve Türkçe konuşulan komşu ülkelerin dilsel, kültürel ve edebi ilişkilerini, Türkiye tarihinin sosyal, ekonomik ve politika sorunlarını içermektedir. Ayrıca Özbekçe ve Azerice ile ilgili önemli çalışmalar da yapılmaktadır. Gürcistan’da, Türkçeden çeviri çalışmalarına büyük itibar gösterilmektedir. Çok miktarda Türkçe eser ve Türkçe arşiv dokümanı ve Gürcistan hakkındaki belgeleri kapsayan çok sayıda Osmanlıca kaynak Gürcüceye çevrilmiştir. (Naîma, Peçevî, Selanik, Evlia Çelebi vb.). Ayrıca Gürcistan ve Türkiye dil ilişkileri hakkında makaleler ve araştırmalar yayınlanmıştır. Gürcü bilim adamlarının, Türkiye

Türkçesi, Azerbaycan Türkçesi ve Özbekçe üzerinde sesbilgisi, morfoloji, sözcük bilgisi çalışmaları giderek artmaktadır (Jikia, 1977: 30-39).

İki ülkenin yazınsal ilişkileri epey yenidir. Ancak Gürcü edebi yapıtları Türk toplumuna daha geç zamanlarda girmeyi başarabilmiştir. Zira 1990'lı yıllardan sonra TürkiyeSovyet cumhuriyetleriyle, özellikle Gürcistan ile ilişkileri yeni bir boyut kazanmıştır. Ülkeler arası etkileşimler dar anlamıyla siyasi ve ekonomik değildir, ayrıca kültürel faaliyetleri de içermektedir. 2006 yılında Türkiye'de Kafkas Üniversitesi, Ardahan Üniversitesi, Düzce Üniversitesi ve Recep Tayyip Erdoğan Üniversitelerinde Gürcü dili ve edebiyatı bölümü çalışmaktadır. Günümüzde sadece Kafkas Üniversitesi ve Düzce Üniversitesinde Gürcü dili ve edebiyatı bölümü aktif bir şekilde eğitimini sürdürmektedir. Gürcü-Türk edebi ilişkiler bu bölüm sayesinde daha güç kazanacaktır. Özellikle, iki ülke arasındaki edebi ilişkilerin güçlenmesi konusunda farklı yazar ve şairlerinin eserlerinin karşılıklı olarak tercüme edilmesi de tabii büyük değer taşımaktadır. İki ülkenin kültürel açısından ilişkilerinin geliştirilmesi iki toplumun birbirini daha yakından tanıyabilmesine olanak sağlayacaktır. Ayrıca, iki toplumun kaynaşması noktasında eğitimin çok önemli bir role sahip olduğu yadsınılamaz. Günümüzde Türkiye ve Gürcistan arasındaki eğitim programlarının sayısı artmaktadır. Örneğin, her yıl onlarca öğrenci Gürcistan'dan Türkiye'ye eğitim görmek için gelmektedir. Tam bu nesil iki ülke arasındaki ilişkilerin güçlenmesine katkıda bulunacaktır.



2. REŞAT NURİ GÜNTEKİN'İN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ

2.1. Hayatı

Güzel üslubu ve sevimli roman kahramanlarıyla okuyucuların çok sevdiği Reşat Nuri Güntekin, 25 Kasım 1889 yılında İstanbul'da doğmuş ama çocukluk yıllarını, askeri doktor olan babasının yanında, Anadolu'da geçirmiştir. İlk öğretime Üsküdar Selimiye Mektebi'nde başlayan Reşat Nuri, babasının tayini dolayısıyla tahsilini Çanakkale Mektebi-i İptidaiyye'sinde, orta öğrenimini Çanakkale'de Kal'a-i Sultaniye Mektebi-i İdadisi, İstanbul'da Galatasaray Sultanîsi ve İzmir'de Sen Josef Frerler Mektebi'nde tamamlar. Reşat Nuri Güntekin'in gerçek isim Mehmet Nuri'dir. Güntekin, kendi ismi ile birlikte ailesinin de soy kütüğünü şu şekilde açıklamıştır:

“İsmim Mehmet Reşad, pederim Daire-i Umûr-î Sıhhiye üçüncü şubesine memurtabib binbaşılardan İbrahim Nuri Bey olup elyevm Çatalca Ordu-yu Hümayun'u sıhhiye müfettişliğinde bulunmaktadır. Pederim ve ben Istanbuluyuz, ailemiz serasker-i esbak Yaver Pasa sülalesine mensubdur, tâbiyyetimiz Osmanlıdır.” Bu belgenin yanı sıra Maarif Vekâletinden alınan “Maaş tahsisine ait tahkiki hüviyet ilmuhaberidir”, “Maarif Vekilligi Zat İşleri Müdürlüğünden alınan nüfus kayıt ve ikametgâh bilgileri”, “Milli Eğitim Vekâleti Başmüfettisliğinden ve Kültür Bakanlığı'ndan alınan Hizmet Cetveli”, Milli Eğitim Vekâleti ve Maarif Vekâletince bağlanacak emekli ve yetim maaşlarına mahsus bordrolarda asıl adı Mehmet Resat Güntekin, babasının adı ise İbrahim Nuri olarak geçmektedir. (Kanter, 2006: 14)

Reşat Nuri'nin babası İbrahim Nuri Bey, fazla konuşmayı sevmeyen bir askeri doktordur. Kendi odasına saatlerce çekilerek Fransızca kitaplar okurdu. Konağın nüfusu kalabalık olmamasına rağmen bu kalabalıktan da hoşlanmayan Nuri Bey, hacca gittiği için konak halkı tarafından Hacı Nuri Bey olarak çağrılır ve sözlerine saygı gösterilir. Babasının bu karakterden etkilenen Resat Nuri Güntekin de başka insanların yanında çok hareketli bir çocuk olmasına rağmen babasının yanında daima sessiz bir şekilde davranır. Bu sessizlik babasından korktuğundan değil ona karşı duyduğu saygıdan ve büyük aşktan kaynaklanıyor. Reşat Nuri Güntekin'in önünde örnek bir baba modeli oluşturan İbrahim Nuri Bey'in tavırları, bilgisi, edebi zevki, eğlence anlayışı onun ilerideki yaşamını şekillendirmede etkin bir rol oynar. (Ünaydın, 2002: 146–147).

Güntekin, babasının memur olmasından dolayı eğitim çeşitli okullarda görmüş.Önce Selimiye Mahalle Mektebi'ne giden Reşat Nuri, kısa bir süre sonra babasının tayini sebebiyle Çanakkale'ye taşınmış oldu. Burada bir süre boyunca babası onu mektebe göndermez. Güntekin kendisi ile yapılan bir röportajda bu konu ile ilgili böyle konuşur :

“Bilmiyorum neden? Vücutumu zayıf bulduğu için mi? Yoksa başka sebepten mi? Babam bir senebeni mektebe göndermedi. Açıklık bir bayırın üstünde olan evimizde alıkoydu, o senemüspet olarak, sapanla kuş vurmaya ve gaz tenekelerinden kayık yapmayı öğrendim. Birde dersdiye her gün “Tuhfe-i Vehbi”den dört mısra ezberletiyordu. Kendim hocaolduktan sonra bu biraz tuhaf hafızlığı bana şöyle izah etti: “Mânada müstakil olarak kulagının ve çenenin nazım âhengine alışmasını faydalı buluyorum.” Daha pek çok sonra hemen hemen öleceğine yakın da niçin o sene beni boş bıraktığını, âdeta bir genç çocuk saflığını itiraf eder gibi utanarak ve gülerek itiraf etti: O zaman Emile’i okuyormuş. Rousseau’nun Emile’e tatbik ettiği terbiye usulünü bana tatbik etmek istemiş...”(Yücebas, 1957:65)

Babasının kitaplığı Reşat Nuri'nin okumaya olan merakını artırır. Reşat Nuri, Dîvan ve Batı edebiyatının nitelikli eserleriyle ilk defa babasının kütüphanesinde tanışır.

“Babam için bana yine muamma kalmış bir ikinci şey de bu kütüphanenin pek rastgele bir kütüphane olmamasıydı. Türkçe, Farsça divanlara, bizim divanların en iyilerine, kalın Mesnevî, Hâfız şerhlerine, bütün Edebiyat-ı cedideye ve daha evvelkilere haydi bir dereceye kadar menşe tasavvur edilebilsin; fakat Voltaire’leri, Rousseau’ları, Montesquieu’leri ile eski Bibliothèque Nationale’in mavi kaplı ucuz klâsikler edisyonunun hemen hemen tamamını, Balzac’lar, Flaubert’ler, Zola ve Daudet’lerle Fransız realist ve natüralistlerini; Taine’i, Renan’ı, Felis Alcan kütüphanesinin en ağır başlı fikir ve felsefe neşriyatını, alaturka bir orta ailenin yirmi iki yaşlarında Tıbbiye’den aske hastanelerine geçmiş bir genç çocuğu için nasıl izah etmeli?”¹¹

Reşat Nuri, roman, hikaye, tiyatro gibi edebi türler dışında dergicilik ve gazetecilik ile de meşgul olmuş, 12 Nisan 1339-1923 tarihinde İbnürrefik Ahmet Nuri, Yeşarizade Mahmut Ahmet Fehim ve Esad ile Kelebek adlı bir dergisi çıkarmaya başlamıştır. 25 Eylül

¹¹Yaşar Nabi NAYIR, Edebiyatçılarımız Konuşuyor, Varlık Yay.İstanbul 1953, s.35.

1924 (1340) tarihinde 77.sayısı ile yayın hayatınason veren dergide “Yıldız Böceği”, “Ateşböceği”,“Ağustos Böceği” gibi isimlerle yazılar çıkarmıştır. 1947 yılında Kemal Turan ve Ragıp ŞevkiYeşim ile birlikte İstanbul’da Memleket adlı gazetesini çıkarmıştır. Bu gazete yazarın yoğun çalışmasına rağmen uzun ömürlü olmamıştır. Yazar, Kelebek ve Memleket dışında İnci, Yeni İnci, Edebî Mecmua, Büyük Mecmua, Nedim, Şair, Hayat, Güneş, Muhit, Yeni Türk, Ayda Bir, Anayurt, Aile, Varlık, Türk Yurdu, Yedigün, Varlık, Türk Dili, TemaşaMecmuası, Darülbedayi Mecmuası, Türk Tiyatrosu Mecmuası, Devlet Tiyatrosu Mecmuası vb. Dergilerde de yazılarını ve eserlerini yayımlamıştır.

Reşat Nuri’nin edebiyata olan ilgisi Edebiyat Fakültesi’ne girmesiyle mesleği haline gelir.1912 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nden mezun olur. İlk görevini Bursa’da yapar. Reşat Nuri, üniversiteden mezun olduktan sonra 1913 yılında Bursa Sultanisi Orta Kısım Fransızca Öğretmenliği görevine atanır. İlk görevi bir yıl 28 gün süren yazar, bu görevden sonra sırasıyla, İstanbul Besiktas İttihat ve Terakki Mektebi Fransızca ve Türkçe Kitabet Muallimliği (1915), Fatih Vakıf Mektebi Müdür ve Birinci Muallimlik (1915-1917), Akşemsettin Mektebi Müdürlüğü (1917-1918), Feneryolu Murad-ı Hamis Mektebi Müdürlüğü (1918), Gazi Osmanpaşa Mektebi Müdürlüğü ve Baş Muallimliği (1918-1919), Vefa Sultanisi Türkçe Muallimliği (1919-1923), İstanbul Erkek Lisesi Türkçe Muallimliği (1923), Çamlıca Kız Lisesi Fen Terbiyesi Muallimliği (1923-1924), Erenköy Kız Lisesi Edebiyat Muallimliği (1924-1929) görevlerinde bulunur. Bazı kaynaklarda Reşat Nuri’nin Kabataş ve Galatasaray Liselerinde çalıştığı yazılı olmasına karşın Kültür Bakanlığı’ndan alınan Hizmet Cetvelinde bu görevlere ait bilgiye rastlanmamıştır.

Bir süre sonra Hadiye Hanım ile evlenir ve bu evliliğinden bir kızı olur.Öğretmenlik yıllarından sonra Hasan Ali Yücel’in ve Saffet Arıkan’ın tavsiyeleriyle milletvekilliğine aday olmaya karar vermiştir.1939’da Çanakkale’den milletvekiliseçilen Reşat Nuri, bir süre bu görev devam etmiş ve 1946 tarihine kadar milletvekilliğinden ayrılmamış. Bir yıl kadar (6 Ağustos 1946-13 Ağustos 1947) hiçbir görevde bulunmayan Güntekin, 1947 yılında Milli Eğitim Vekaleti Başmüfettişliği görevine getirilir. Maarif Vekâletinde çalıştığı bu yıllarda aynı zamanda, Fransa bölgesi Milli Eğitim Ataşesi ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu’nun yönetim grubunun üyesi olur. Her iki görevin yükünün fazla olduğunu yetkililer 24.11.1949 tarihinde onun Milli Eğitim

Ataşeliği sıfatının alınmasına karar verir. Bundan sonra sadece Unesco'daki görevine devam eder.

Güntekin çok kibar ve tanıdıklarını hayran bırakacak seviyede mütevazi insanlardan biriydi. Çevrendekilere karşı şefkatli, iyimser ve hoşgörülü davranışları vardı. Bulunduğu mevkilerde ise kırıncı tartışmalardan hoşlanmazdı. Kimseye sert davranmazdı. İnsanlarda kusur bulmaya çalışmazdı, bulduğu kusurları da herkesin insanlığına bağışlar geçerdi. Onun roman kahramanları da tam kendisi gibi alçakgönüllüdür.

Hayatının büyük bir kısmını koşuşturma ile geçiren idealist bir kişilik yapısına sahip olan Reşat Nuri Güntekin emekli olduktan sonra hastalığın pençesine düşer. 17.11.1956 tarihinde Haydarpaşa Numune Hastanesi Sağlık Kurulu tarafından verilen raporda “sol akciğerde mahiyeti meskuk neoplasi” teşhisi konulur. Bu teşhisin konulmasından üç hafta sonra 07.12.1956 tarihinde tedavi için gittiği Londra’da hayata gözlerini yumar. Cenazesi 13 Aralık 1956’da İstanbul’a getirilerek Karacaahmet mezarlığına defnedilir.

2.2. Edebi Kişiliği

Nurullah Ataç, “ bir edebiyatçı günün 24 saatinde de edebiyatçı olmalıdır” diyordu. Reşat Nuri, hayatının bütün saatlerini bir sanatkar olarak yaşamış ve her şeyi edebiyat penceresinden görmüş bir insandır.

Reşat Nuri Şark’ın ve Garb’ın önemli isimlerini okurdu ve sonra bunu Türk kültürüne uyarlamayı başarırdı. Böylece, Reşat Nuri’nin edebiyatı Avrupa ve aynı zamanda Türk medeniyetinden beslenirdi.

Reşat Nuri Güntekin’inin okumayı sevmesiyle ilgili bir çocukluk hatırası vardı, lalası Sakir Ağa’nın anlattığı masaldır.

“Galiba ilk heyecanı ben Sakir Ağa’nın masalında duydum. Üç kardeş geyik avına çıkmışlar, çocuklar birgeyiğe tesadüf etmişler ki, yavrusunu emziriyormuş... Büyük kardeşler dokunmayalım tekin değildir demişlerse de küçük kulak asmamış. Geyik bir taşın üstüne çıkmış, o yinetakip etmiş, fakat taş birdenbire yükselmeye başlamış, yüксеle yüксеle tepesi görünmez bir kule olmuş (ki lalanın teminine göre bilmem nerede harabesi hâlâ

dururmuş) ikikardeşbulutlar üzerine yükselen küçüklerini bir daha görmemişler. Bunun bir demanzum parçası da vardır. Şöyle bir parçasını hatırlıyorum:

Üç kardeşlik çıktık geyik avına

Geyik çekti bizi kendi vavına (Ne demek bilmiyorum)

Üçüncüsün gögsü mavi dügmeliydi”

Bu üçüncüsünün gögsü mavi dügmeli olmasına bilmem neden ağlaştık. Galiba

lala da ağlardı”(Yücebas, 1957: 41)

Çocukluğundan itibaren kitaplara ilgi duyan Reşat Nuri, Muallim Naci ve Tuhfe-i Vehbi'den mısralar ezberleyecek, sonra Fatma Aliye'i, Halid Ziya'yı keşfeder. Fatma Aliy'nin ve Halid Ziya'nın hakkında şöyle konuşmuştur:

“ Çanakkale'de kış gecelerinde komşu hanımların okur yazarları toplanarak roman okurlardı. Fatma Aliye Hanım'ın (Ûdî) diye bir romanını okumuşlardı. O kitabı o vakitten beri görmediğim halde hâlâ bütün teferruatıyla vehayatımda tanıdığım en büyük bir zevk ve heyecanıla hatırlarım ki bunanazar bu da bende büyük tesir yapmış. Fakat asıl hikâye zevkini ve hikâyeyazmak emelini Hâlid Ziya Bey'i okurken duydum. Bugün eser demeye lâyık bir şey vücuda getirebildiysem onu Hâlid Ziya Bey'e medyun olacağım.”¹²

Reşat Nuri Güntekin, edebiyat ve tiyatro eleştirileriyle birlikte hikaye, roman ve piyesler de yazıyordu. 1921 yılında Çalığışu'nun Vakit gazetesinde yayınlanması Reşat Nuri için bir dönüm noktası olur.

Reşat Nuri'nin eserlerindeki önemli özellik kahramanların meslek benzerliğidir. Onların çoğunluğu öğretmenler ve memurlardır. Reşat Nuri'nin romanlarında sosyal eleştiri önemli yer tutmaktadır. O, eğitimden bürokrasiye, ahlaktan ekonomik ve din ile ilgili konulara kadar halkta eksik ve yanlış gördüğü her şeyi eleştirmektedir. Bununla ilgili Birol Emil şöyle demiştir: “Reşat Nuri'nin düşkün, bedbaht, başarısız kahramanları

¹²Sedat SİMAVİ, “Reşat Nuri Bey”, *Yeni İnci*, Temmuz 1338, (1922), nr., 2, s. 8.

bile bazı değer ve ideallere bağlı oldukları için müspet şahıslardır ve düştükleri yerden kalkarlar.”(Emil, 1989:22)

Reşat Nuri orta sınıfın problemleri ve mutluluklarını kapitalizmin öncesi değer ve ahlak ölçülerine göre değerlendirir.“sınıfsal değil insansal(beşerî) düzeye bağlı” kalır.¹³ Hiçbir insanın tamamen iyi veya tamamen kötü olamayacağını, insanların davranışlarına toplum ve hayat şartları etkilendiğinden farkında olan Reşat Nuri eserlerindeki kahramanlara şefkatli bir şekilde davranır.

Güntekin Türk halkının geleneklerine büyük önem vermiştir. Aynı zamanda insan sevgisi onun temel özelliklerinden biridir.

Kendisine nasıl,ne şekilde yazdığıyla ilgili sorulan bir soruya böyle cevap vermiştir:

“Not almak, masa başında plan yapmak âdetim değildir... Çok eskilerden berizaman zaman zihnimde, âdeta kendiliklerinden, çok iptidai bâzı hikâye kanavaları çizilmiştir. İleride tekrar ele almak düşüncesiyle bir köşeye atarım. Evlerin hırdavat dolaplarındaki kırık dökük oyuncakları gibi karmakarışık birikirler. Ara sırabunlardan biriyle bir parça oynayıp tekrar yerine atarım.(...) Böylece en yeni romanlarımın bazen yirmişer otuzar senelik, hattâ belki daha fazla birer geçmişleri olduğunu söylersem yalan olmaz.”¹⁴

Yazar’ın üslubu abartısız ve akıcıdır. Yazarkitaplarında Türk insanın yaşamı ve sorunlarından bahseder.Mesela,savaş yıllarını,zayıf insanları oyuncak gibi yöneten,gizli elleri anlatan roman Gizli El,1922; Pozitiflik ve bağınazlık arasındaki çatışmadan bahseden romanı Yeşil Gece, 1928; Anadolu, meslek, hayat ve aile problemlerini anlatan romanı Acımak, 1928; para ve ahlak arasında uyum sağlanmasını anlatan romanı Yaparık Dökümü, 1930; bu hayatta hep sorunlarla karşılaşan insanları anlatan romanı Kızılıcak Dallar, 1932; Cumhuriyet döneminde manevi duygularını kaybetmiş aydınların inanç sarsıntısı ve işi hurafeye kadar götürmelerini anlatan romanı Gökyüzü, 1935; dönemin devlet memurlarının karakter ve hareketleri anlatan eser Değirmen, 1944; Kan davası gibi

¹³Ahmet OKTAY, Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1993, s. 715.

¹⁴Bkz. (15), NAYIR., s.38.

bir sorunu kanunla değil, eğitim ile çözüm bulacağını anlatan eser Kan Davası,1962; dilencililiğin bir felsefe gibi, ancak ironi tarzla anlatan eser Miskinler Tekkesi, 1946; Küçük çocukların sadece iyi öğretmenler sayesinde kurtulacağını anlatan roman Çalığı,1922; Anadolu'daki yaşayış tarzlarını, inançları eleştiri bir dille anlatan roman Son Sağınık, 1961; Anadolu'daki kasabayı anlatan roman Kavak Yelleri, 1961; görünüş olarak çirkin fakat ruhu narin erkeğin topluma karşı ilişkileri ve içindeki yalnızlığını anlatan romanı Harabelerin Çiçeği, 1953; sevdiği kadının ahlakının korunması için kendini feda eden adamı anlattığı eser Damga, 1924; Aşk kalpte değil de sadece dudaklarda yaşadığını, aşkı ancak gönül eğlencesi olarak gören, aşkın insanı zehirleyip öldürebileceğini düşüncelerini benimseyen Hüseyin Kenan'ın sanatına karşı aşkı kalpte yaşayan Lamia'nın değerlendirilip yüce bir duruma geldiğini anlattığı eser Dudaktan Kalbe, 1924); Erkek ile kadın arasındaki çatışmaları anlattığı kitap Bir Kadın Düşmanı,1927; cinsileşen aşkın bir gün değerini kaybettiğini anlatan eser Ateş Gecesi, 1942; Gerçek aşkın asla eski hastalık gibi olmadığını anlattığı eser Akşam Güneşi, 1926 ve bu konulara benzer pek çok düşünce, umutlar ve olaylar onun eserlerinin ana çatısını oluşturur.

Reşat Nuri Güntekin'in romanlarında her türlü insanları bulunabilir, öğretmenler, memurlar, çocuklar, yaşlılar... Reşat Nuri Güntekin Türk edebiyatının en değerli yazarları arasında yer almış, onun kitapları da en sevilen kitapların başında gelir. Güntekin, yazdığı romanlar ile her türlü okuyucuya seslenebilmiş, değerli eserleri ile okuyucuların kalbini kazanmıştır. Güntekin, daha erken yıllarında yazdığı meşhur ve ölümsüz eseri Çalığı ile büyük bir başarı elde etmiş ve devrim yaratmıştır.

Güntekin, kitaplarında hep hayalleri uğruna mücadele veren kişileri anlatırken, romanlarındaki felsefeyi kendi yaşamına uygulamayı başaran bir yazar olmuştur. Reşat Nuri, toplumun problemleri ve özelliklerini kendi kendine görmüş ve sonra dile getirmiştir. Kendisi de söylüyor:

“Ben çokça gezerim. Bunlar, diplomat gezileri gibi planlı programlı şeyler değildir, daima kendi sınırlarımız içindedir, yelken gemileri gibi esecek rüzgara göre rota değiştirir.”¹⁵

¹⁵ Anadolu Notları, C. I, S. 5.

Bazıları Reşat Nuri'yi genç kız romancısı diye algılıyor ama Feride' yi yaratan sanatkar çoktan ispat etmiştir ki, onun romancılığı yalnız bir cepheli değildir. Güntekin, Çalıkuşu'nu ilk kez "İstanbul Kızı" adı ile bir piyes olarak yazmıştır. Bumetnin romana dönüştürülme sürecini yazar şöyle açıklar:

*"Çalıkuşu evvelâ İstanbul Kızı isminde dört perdelik bir piyestir. Zaten o zaman roman yazmayı aklımdan geçirmiyordum, yalnız tiyatro piyesleriyle uğraşıyordum. Dârülbedâyî o zaman yalnız- ressam İzolabella'nın yaldızlı boyalarlayaptığı dekorlar içinde – salon ve aristokrat piyesleri oynuyordu. Piyesiresmen oraya vermeden evvel fikirlerini almak istediğim birkaç âzâarkadaş, köy mektebi sahnelerini tereddütle karşıladılar. Sonra eserimdeki kız Türkçeyi iyi konuşmayan o zamanki kadın artistlerden birine oynatmak fenama gidiyordu. Bunun için İstanbul Kızı'nu romana çevirmeyi düşündüm ve bu defter meydana geldi."*¹⁶

Reşat Nuri'nin bu piyesi yazma sebeplerinden birini böyle açıklamıştır:

"Bir büyük çocukdemek olan genç kızda biraz tahsil, biraz neşe, hafiflik ve serbestliğin pekkorkulacak bir şey olmadığını" ifade etmektedir.¹⁷

Romanın da çekirdeğini oluşturan bu konu Reşat Nuri'nin beklediğinden büyük bir sevecenlikle okuyucu tarafından kabul edilmiş, neşeli, üstelik iyi bir aileden olana genç kızın Anadolu'ya gitmek ve orada öğretmenlik yapması, o zamanda Kurtuluş Mücadelesi veren Türk halkı ve edebiyatı için hem umut hem de Anadolu'ya geçişin sembolü ve örnek olmuştur. Dolayısıyla çeşitli sebeplerle sahneye konulamayan bu piyes, esas itibarıyla Reşat Nuri romancılığının merkezini oluşturacak Çalıkuşu'nun temelini atmıştır.

Hemen hemen bütün romanlarında gayrimüslimlerden bahseden Reşat Nuri için önemli olan, insandır. Onun eserlerinde pansiyon veya hotel işletmeciliği, tamircilik ve buna benzer mesleklere uğraşan insanlar gayrimüslimlerdir. Reşat Nuri'nin eserleri, eserlerin geçtiği devirlerde olan durumları anlatıyor. Bundan dolayı, herkesin kattığı zenginliğine insanların gerçekten ihtiyacı vardır. Gördüğümüz kadarıyla Güntekin, herhangi konuda hümanist bir anlayış tercih etmiş. Çalıkuşu, üstünde hepimizden bir şeyler bulundurduğu, değişik kimselere hitabettiği için, büyük bir okuyucu kitlesinin sevimli romanı olmuştur. Bunun için çok okunan eseri olmuştur. İyi bir roman, yaşanan ve

¹⁶Sedat SİMAVİ, "Reşat Nuri Güntekin ve Çalıkuşu", *Yedigün*, 24 Aralık 1937, sayı 251.

¹⁷agy.

yaşanması mümkün olan hayatın ta kendisidir ve her dönemde bulunan okuyucuyu fikri yönden geliştirir.Eserin konusu, geniş anlamıyla ve türlü özellikleri ile insandır.Genel olarak Çalığı, genç yıllarında kaybettiği aşktan sonra, yeni hayatın başlaması için Anadolu'ya giden ve oradaki insanlara adayan güzel, hırslı ve aynı zamanda yardımseven, temiz kalbli genç kızın hikayesidir.

Türk edebiyatın büyük isim Yakup Kadri, şunları ifade etmiştir:

“ Reşat Nuri'yi, Türk romanının ilk ideal kahramanını yaratmış, ilk idealist muharriri olarak görüyorum.Bence, Reşat Nuri'nin en önemli hususiyeti, karakter yaratıcılığındadır.Milletler arası edebiyatta büyük klasik trajedilere kapanmış telakki edilen bir sanat hassası birdenbire bir Türk romanında yeniden tecelli etmiş.Feride adında bir Dame de Sion'lu Türk kız, Reşat Nuri'nin elinde, bize İphigénie'yi, bize Chimène'i hatırlatan bir vekar, bir iffet, bir ahlak ve seciye örneği haline girmiştir.¹⁸Yakup Kadri'ye göre bu romanın asıl önemi şunlardır. “Biri, bunun,Edebiyat-I Cedide ve Fecr-i Ati de dahil olmak üzere, eski Türk edebiyatı ile yeni Türk edebiyatı arasında bir sınır taşı vazifesini gördü, ikincisi, yukarıda da söylediğim gibi,ilk karakter romanımız oluşu, üçüncüsü de bize Anadolu havasının ilk ürperişlerini verişidir.”¹⁹

Roman kahramanı Feride'nin gerçek niyeti ne olursa olsun, İstanbul'dan Anadolu'ya kaçmak, bir milli uyanış olayı gibi okuyucusuna çok etkiledi.Reşat Nuri, hoşgörülü, insan seven bir yazardır.İnci Enginün (Enginun,2010: 441) yazar hakkında böyle konuşur:

”Reşat Nuri, şüphesiz ki toplumu, eğitim dünyasını ve dar dünyaları, sade yaşayırları içine hapsolmek zorundaki insanları en iyi anlatan yazardır.Birçok eserinde çok kuvvetli bir sosyal tenkit bulunur.Fakat ilk okuyuşta, okuyucunun bu cephesini hemen fark etmemesi mümkündür.Zira Reşat Nuri en derin ve hassas yaraları deşerken bile,okuyucusunun anlık tepkisini uyuşturan bir atmosfer oluşturur.İnsan bilen,tanıyan ve zaaflarından dolayı insana acıyan yazar, okuyucusundan bu insanı kabul etmesini ister.”

¹⁸ Y. Kadri Karaosmanoğlu, Edebiyatımızın Büyük Kaybı, Tercüman, 14.12.1956.

¹⁹ Y. Kadri, Reşat Nuri İçin, Varlık, Say, 445, 1 Ocak 1957.

Bu, Güntekin'in insanlara karşı bakış açısını ve karakterler yaratma konusundaki püf noktasını ortaya koyan net bir düşüncedir.

Reşat Nuri Güntekin edebiyat ve tiyatro incelemeleri ile girdiği edebiyat ortamına büyük hizmet etmiştir. Ama hala en çok okunan eserlerden biri Çalıkuşu'dur. Bunun sebebi şahıs yaratmasının kuvveti, herhangi bir ideolojinin altında ezilmeden insanın özünü, hissettiği duyguları yakalayabilmiş, melodram öğeleri güzel şekilde kullanmış olmasıdır. Melodram konuları yazarın eserlerinde gerçekten önemli yer alır. Kahramanlarından çoğu ya annesiz ya babasız, aynı zamanda hem annesiz hem de babasız kahramanlar da vardır, bazı eserde göz yaşartıcı kısımlar da olmuştur. Örneğin, Çalıkuşu'nda Munise'nin ölümü vb.

Çalıkuşu tam anlamıyla bir Türk romanı olmayı başarmıştır. Anadolu'nun ve taşra'nın yaşam tarzını güzel bir şekilde anlatılmıştır. Ülke için geçiş bir döneminde Çalıkuşu romanı yazıldı. Cumhuriyet hala kurulmamıştır ama İstanbul Hükümeti'nin yetkisi eskisi gibi değildir, artık ülke Türkiye Büyük Meclisi tarafından yönetilmektedir. Güntekin dönemin sorunlarından etkilenmiş, idealist bir öğretmen karakter yaratmış, aynı zamanda, toplumda benimsemeyen sadece çocuklara bakan, ev temizliği yapan kadınların sanki toplumsal statusünü değiştirmiş ve o dönemdeki kadınlara örnek bir kahraman çizmiştir. Edebiyat ve eserler içinden süzülüp geldikleri toplumun yaşayışlarını, adetleri, gelenek, acılarını, heyecanlarını, topluma ait ne varsa edebi eserde bulunur.

Romancılar bazen belli bölgeler hakkında yazmışlardır. Örneğin, Orhan Kemal ve Yaşar Kemal Çukurova'yı, Samim Kocagöz Ege'yi hakkında yazmışlardır. Çünkü bu yazarlar o bölgelerde yaşamışlardır. Güntekin ise, neredeyse bütün ülke'yi gezmiş ve farklı yerlerden bahsetmiştir. Güntekin, eserlerde sadece Karadeniz tarafından söz etmiyordu fakat vefat ettikten sonra yayımlanan Son Sığınak romanında Karadeniz yöresine de "uğruyor".

Ahmet Hamdi Tanpınar, onun eserlerinin bir yığın yanlış anlaşılmanın arasından geldiğini ve Reşat Nuri'nin hemen her eserinde şöhretini kuran Çalıkuşu'nu parça parça devam ettirdiğini ifade eder. Reşat Nuri'nin eserlerinde romantizmden realizme geçişin Yeşil Gece ile mi başladığına dair sorulan soruya verdiği şu cevap onun Çalıkuşu'nu ve

hemen her romanında devam ettirdiği romantik ve sevgiyi temel alan bakış açısını açıklar niteliktedir:

“Çalığışu’nda Âşık Garip gibi, bütün masal âşıkları gibi, başını alıp kırlaraçıkan âşık kız çocuğu ile Yeşil Gece’deki sakallı köy hocası arasında benpek o kadar fark göremiyorum. Biri sevdiği erkeği, öteki Tanrıyı, -asıl büyüksevgili- kaybetmiş iki romanesk biçare ki, Anadolu köylüklerinde, bir Anadolu deyimi ile kır yılanları gibi dolanarak, onların boş kalmış yerinidoldurmaya uğraşıyorlar. Ben de sizin gibi bu iki kitapta bir janrdan başkabir janra geçtiğimi sandım ilk zamanlarda. (...) Yani ayrı yollara gidiyorunsanarak hep aynı dairenin içinde dönüp dolaşmışım. Mademki başladık, şunuda ilâve edeyim: Evet insan daima insan... Fakat yıllar çoğaldıkça, helekırktan sonra insan, insanları ve hayatı, bir başka türlü görmeye, maskelerefazla aldanmamaya başlıyor. Yani asıl realizm devri kırktan sonra başlıyor.Tabii yukarıda bahsettiğim duygu fonu aynı kalmak şartıyla.”²⁰

Feride’nin Türk edebiyatında daha önce rastlanmayan bir öğretmen olması, sahip olan karakterden ziyade, dolaştığı taşraların bu kadar çeşitliliğinden kaynaklanır. Feride, sadece yaşadığı aşk ihanetini Analolu’ya kaçışlaunutmaya ve yeni hayat başlamaya çalışan bir genç kızideğil.Feride’yibaşka kızlardan farklı kılan, kendi şahsiyetinden hariç,yazarın onudolaştırdığı köyler, şehirler, kasabalar ve oralarda yaşayan her tabaka ve her bakış açısına sahip olan insanlarıdır.

Reşat Nuri Güntekin’in, genellikle, eserin birinci tekil kişi tarafından anlatılan kahramanlar arasında önemlibenzerlikler olduğu görülmektedir. Güzelliğine düşkün, aynaları seven,sevilmekte zorlanan kadınlar, hep hayal kuran,kıyafetlerine dikkat eden, bencil adamlarvb. Bu insanların hayat tecrübeleri,çevrendekilerekarşı davranışları, aşk konusunda ve kişilik özellikler açısından bazı benzerlikler keşfedilir.

Çalığışu romanın yayınlandığı zamanın ortamı ve atmosferisebebiyle herkes tarafından beğenilmiş ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verilmiştir. Romanı, dili ve üslubuyla rahat okuyabilmek,Anadolu, topluma yönelik konular ve eserde işlenen

²⁰Mustafa BAYDAR, Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar?, Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık, İstanbul, 1960, s.89.

sorunların “gerçekçiliği” sebebiyle okuyuculara bir romandan beklediği tüm özellikleri kendinde toplayan bir örnek edebi yapıt olarak sunulmaktadır.

Birol Emil’in deyiimiyle, “Resat Nuri iki büyük kaynaktan beslenir: kültür ve medeniyet.” (Emil, 1989: 3) Bir yandan küçük yaşlardan itibaren çevresinden aldığı edebiyat kültürü öte yandan babasının geniş kütüphanesinden “hırsızlama” da olsa aldığı medeniyet dünyası. Bu iki büyük ve tamamlayıcı unsurun Reşat Nuri’nin eserlerinde ne kadar iç içe geçmiş olduğu onun eserlerinin hem Türk insanı hem de yabancı dillere çevrildiğinde hayranlık uyandıran eserleriyle kendisini gösterir.

Çalıkusu’nun yayınlandığı dönemde ne kadar büyük bir başarı kaydettiği ve Atatürk’ün Resat Nuri Güntekin’ye söylediği bu sözler kayda değerdir:

“Cephede attan düşüp sakatlandığımda, sizin Çalıkusu romanınızı okuyarak zaman geçirdim. Romanın sayfaları ilerledikçe çektiğim acıyı unuttum!”

Güntekin böylelikle, Cumhuriyet dönemi Türkiye’sinde, Anadolu’yu ve İstanbul’u bir aşk romanıyla birleştirmeyi başarır.

Her romancının belirli bir yazma aşamasından sonra olgunlaştığına inanan Reşat Nuri, bu dönemde yazdığı eserleri ilk dönem romanlarından teknik ve üslup bakımından daha üstün bulunduğunu belirtir. Bu durum aslında yazarın roman ve romancılıkla ilgili görüşlerini de yansıtır:

“Muhakkak ki, bir romancı şair gibi değildir. Şairin en kuvvetli zamanı gençlik zamanıdır. O, yaşlandıkça hızını kaybeder. Halbuki romancı bilakis eniyi yazısını yazmak için çok görmeye, insan ve sosyete hakkındaki görüşlerini genişletmeye, okumaya ve tekniğini genişletmeye muhtaçtır. Çünkü romancı, insanı yüzünü görmeye, hayatın iç yüzünü anlamaya mecburdur. Buna da tabii seneler tecrübeleri lazımdır.” (Yücebas, 1957: 47)

Bu sözleriyle ilk dönem eserlerinde istediği gibi yazamadığını ifade eder. Bu yazamayış aslında romancının içinde var olan sürekli en iyisini yazma arzusunun kaynağıdır. Güntekin’in kendi sanat anlayışı içerisinde sürekli dile getirdiği en güzel romanını yazmayı düşündüğü romanı olması da bunun göstergesidir.

Güntekin'in eserlerinin özünüçocukluğunda dinlediği masal ve hikâyelerin oluşturduğuna hiç şüphe yoktur. Bununla birlikte nasıl yazdığını kendisi şu şekilde belirtmektedir:

“Roman ve hikâye yazarken, mevzuun evvelâ asıl canlı noktası, amudu-fikarisi gelir. Bu amudu-fikaridir ki banayazmak arzusunu verir. Bu bazen bir vak'a olur, beni alakadar eden bir vak'a... Fakat çok kere pekalakadar olduğum insan tipi... (Şu vakayı veya şu insanı, şu tipi yazayım)derim. Bu suretle eserin ilk adımı atılmışolur. Mevzu pek iptidâî bir şekilde fikrimegelir. Hiçbir zaman hemen derhal bumevzuun planını yapıp da yazmaya başladığımvâki değildir. Bulduğum mevzuu zihnimde bir köşeye atarım. Onun francala hamurugibi kendi kendine kabarması için uzun müddet bırakırım. Çok defa aradan birçoksenelerin geçtiği de vakidir. Bu müddet zarfında mevzua bazı ilaveler yaparım. Bazı kısımlarını tayy ederim, atarım, çıkarırım. Vak'aları retus ederim. Tipleri develop ederim.”(Yücebas, 1957:13)

Reşat Nuri Güntekin'in çocukluk ve ilk gençlik yıllarında yeni gelişen roman türünün kendisine üstad olarak kabul ettiği Halit Ziya ile birlikte değişimi onda olumlu bir yankı bulur. Zira çocukluğundan itibaren hem doğu kültürünü hem de Fransız natüralistlerini okuyan ve Halit Ziya ile aynı kaynaklardan beslenen Reşat Nuri, bir “kültür ve medeniyet romancısı” olma yolunda bu sayede ilerler. Güntekin, Halit Ziya'nın hem Türk romanı hem de kendisi için ne kadar önemli olduğunu böyle söyler:

“Türk edebiyatında sanatkârâne psikolojik realizmin ilk mükemmel örnekleriHalit Ziya'nun romanlarıdır. 2. Meşrutiyet, Mütareke ve Cumhuriyet devri Türkromancılarının 1950'lerden sonra ortaya çıkan sosyal realist ve sosyalist realistromancılar hariç-münakaşasız tek üstadı odur.”(Emil, 1989: 7)

Halit Ziya'nın batılı tarzda yazdığı romanların etkisiyle kendisini geliştirenGüntekin, Türk romanını ustasından aldığı ışıkla değiştirir, dönüştürür ve geliştirir.Resat Nuri'nin yaşadığı devirin onu değiştirme, dönüştürme ve geliştirme bakımından oldukça önemli bir yeri vardır. Çünkü Güntekin'in yaşadığı süreç, Osmanlı Devleti'nin yıkılmasından başlayarak ülkenin işgal altında olduğu, bağımsızlığını kazanarak yeni bir devletin kurulduğu çalkantılı bir devirdir. Bütünsel bir geçiş sürecinin

tüm ayrıntılarını yaşama fırsatı bulan Reşat Nuri'nin yazarlığı bu bağlamda da değişim ve dönüşüme açık bir biçimde ilerleme kaydeder.

Halit Ziya ile birlikte bireysel sorunları irdeleyen ve çözümleyen romanları genellenamda başarılı olmakla birlikte sadece merkez konumunda yer alan “İstanbul” ve çevresinde gelişir. Bu bağlamda Türk edebiyatında oluşan “kent romancılığının” öncüsü sayılan Halit Ziya ve onu izleyenlerin aksine Reşat Nuri eserlerinde kentin ve kent insanının sorunlarının dışına çıkan bir anlatım tarzı geliştirir. Reşat Nuri bu bağlamda ilk dönem eserlerinden itibaren bir kültür romancısı olma yolunda olduğunu kanıtlar.

“Küçük şehir veya kasaba, insanı keşfetmek hatta edebî anlamda icat etmek için ideal bir birim, geometrik altın ölçüdür adeta.”(Karakoç, 1986: 48)

Bu durumu müfettişlik yıllarında fark eden Güntekin, köy ile kent arasında köprü görevi gören kasaba insanını eserlerine taşır. Kasaba gerçekliğini kasabayıkentten izleyerek ya da sadece bir seyyah gibi gözlemleyerek değil içinde yaşadığı mekan olarak algılayan Güntekin, roman kahramanlarını canlı bir biçimde tasvir etmeyi başarır.

Resat Nuri'nin roman, öykü ve oyunlarının dışında bir de Anadolu Notları adlı gezi-hatıra kitabı bulunmaktadır. İki cilt halinde yayınlanan kitabın ilk bölümünde Reşat Nuri şu açıklamayı yapar:

“Bunlarda ne zaman, ne de yer kaydı gözetilmemiştir. Zaten Anadolu'da zamanlar ve yerler kadar birbirine yakın ve birbirine benzer ne vardır ki ?”(Güntekin, 2003: 10)

Müfettişliği sırasında Anadolu'nun birçok ilini dolaşan Güntekin, bu illerde, kasabalarda, yollarda yaşadıklarını, romanlarındaki sade ve akıcı üslubuyla kaleme alır.

2.3. Çalıkuşu Romanında Realizmin Yansıması

“Realizm” – “gerçekçilik” kavramı , “gerçek” anlamına gelen Fransızca “realite”(gerçek, gerçekçilik) kelimesinden türetilmiştir. Realizm' in kavram anlamı; “Hayatı, tabiatı, insanı ve olayları olduğu gibi anlatma, aktarma endişesi çevresinde

teşekkül etmiş anlayış” ; realist “gerçekçi” ise, “Hayatı, tabiatı, insanı ve olayları olduğu gibi anlatma, aktarma iddiasında olan sanatkâr veya eser” demektir.²¹

Realizm (Gerçekçilik), Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük’ünde kelime anlamı olarak gerçekçi tutum ve davranış olarak tanımlanır. Ayrıca, felsefe alanında bilinçten bağımsız bir gerçekliğin var olduğunu benimseyen görüş olarak bahsedilir.²²

Duygu ve hayallerin yerini toplum ve insan gerçeklerinin aldığı realizm edebiyat akımı ve felsefesi Türk edebiyat dünyasını da etki altına almıştır. Batılılaşma hareketleriyle özellikle Tanzimat ile birlikte edebiyat dünyamıza bu kavram girmiştir. Fransız fikir ve edebiyat dünyasından esinlenilmesi sonucu Türk edebiyatında yenilikler olmuştur. FransızcadanTürkçeyeçevrilen kitaplar realizmin Türk edebiyatını etkilemesine sebep olmuştur.

19. yüzyıldaki realizm akımının gelişme şekline gelince; Beşir Fuat, bunu o dönemin bilimsel gelişmelerine bağlı olduğunu açıklar. Beşir Fuat’a göre edebiyatı sadece bilime dayanarak gerçeğe uygun olabilir. Aynı zamanda, pozitivist ve realizmi sadece akla uygun olmakla kalmıyor, o realizmedebiyatta, sanatta, bilim ve bilgi ışığı altında aramak istiyor.

Türk edebiyatında realist yazarlara birçok örnek verilebilir. Reşat Nuri Güntekin de onlardan biridir. Çalıkuşu romanını köye yönelen, köy insanının problemlerinden bahseden kitap olarak da değerlendirebiliriz. Eserde Anadolu’daki köyler ile ilgili bölümler, onun nasıl şartlara sahip olduğunu işaret eder. Köylü halkın sadece eğitim ile kalkınabileceğini görmektedir.

“Türkiye’nin sahibi hakikisi ve efendisi, hakiki müstahsil olan köylüdür. O halde herkesten daha çok refah, saadet ve servete müstahak ve elyak olan köylüdür...” demiştir. Atatürk İzmir İktisat Kongresi’ni açılış nutkunda kılıçla fetih yapanların her zaman sabanla fetih yapanlara yenileceğini de söylemiştir.

Edebiyat, sosyal ve kültürel kişiliğimizin hem bireysel hem de toplumsal dışı yansımada yardımcı olmaktadır. Yazarın en önemli görevi, gözlemlediği olguyu,

²¹ İsmail Çetışli, Batı Edebiyatında Edebi Akımlar, Akçağ Yayınları, Ankara, 2012, s.89

²² www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5407994be95e16.18879615,

farklılık katmadan, bozmadan, abartıya kaçmadan tüm şeffaflığıyla sunmasını sağlamaktır. Toplumun aynası olmak burada olayları dahaiyi ve net şekilde anlamamıza yardımcı olacaktır.

Çalığışu romanında köy ve devlet ilişkisi önemli yer almaktadır. Eserde görüldüğü gibi söz konusu romanda devletin sunduğu hizmetlerde eksiklikler göze çarpar.Devletin köylüye sunduğu hizmetlerdeki eksiklik ya da hizmetin hiç sunulamaması gibi nedenlerle köylüde devlete karşı güven kaybına neden olur.Her yerde iltimasın önemli olduğunu görüyoruz.Mesela, Feride iş aradığı zamanda bu konu net şekilde anlaşılıyor. Köy ve kasabalarda üst düzey devlet memurları ve alt düzey devlet memurları arasında da ilişkilerin değiştiğini görülmektedir.Böylece, Güntekin devletin Anadolu'daki temsilcilerini kullanarak toplumun yaşam tarzını göstermektedir. Köylü kendi başına bırakılmış, devlet hizmetlerinden yeteri kadar yararlanamamış ve geriliğin pençesine düşmüştür.

Böylece, Güntekin o zamanki sosyal ortamı ve hayat şartları eleştirmektedir. Köylerin ve köylülerin kalkındırma, çağdaştırma ve daha iyi hayat koşullarına ulaştırılmasının gerekli olduğunu görülmektedir. Köydeki hocaların eğitim seviyesi de düşüktür.

3. İNCELEME

3.1. Çalıkuşu Romanının Gürcüce Çevirisi ile Mukayesesi

Bu çalışmada sanatsal ve estetik değeri olan bu romanın; Gürcüce'den Türkçe'ye nasıl çevirildiği incelenmeye çalışılmıştır. Bunu yaparken önce kaynak metnin farklı bölümlerinden bazı örnekler verilecek, hemen ardından Gürcüce'ye aktarılış biçimi sunulacaktır. Sonra çeviri sürecinde yapılan doğru veya yanlış çeviriler değerlendirilecektir.

3.2. Direkt Çeviri Yapılmış Örnekler

1. “Ne o Mişel, sen ağlıyor musun? Niçin? dedi.

Mişel, elini gözyaşlarından sıırsıklam kesilmiş yüzüne kapadı. Cevabının yerine ben verdim:

-Mişel, Kartacılıların mağlubiyetine meraklandı, ona ağlıyor, dedim.

Sınıfta bir kahkaha koıtu.”(Çalıkuşu, s.39)

“რა მოხდა? ეს ეს შენა ხარ მიშელ? რატომ ტირი?

მიშელმა ცრემლიანი სახე ხელეზში ჩამალა და დუმილი არჩია.

მის მაგივრად მე ვუპასუხე:

-მიშელი იმიტომ ტირის, რომ კართაგენის დაცემას ნაღვლობს.

კლასში ხარხარი გაისმა.”(ნარჩიტა, გვ.23)

Yukarıda verilen örnek çeviri açısından değerlendirildiğinde direkt çeviri yapıldığı görülmektedir. Çevirmen kaynak dilde verilen anlamı tam aktarabilmiştir.

2. “Maamafih zavali, pis ve çirkin Hüseyin’in bana Beyrut’a çıkar kıkmaz gönderdiği bir kutu hurma, hiddetimi yatıştırır gibi olmuştu. Bunların bitmesinden bir felaket gibi korktuğum halde bir oturuşta hepsini silip süpürdüm. Bereket versin çekirdekleri kalıyordu. Onlarla haftalarca eğlendim. Bir kısmını iri katır boncuklarıyla karıştırarak ipliğe dizdim, muhteşem bir yamyam kolyesi şeklinde boynuma taktım. Ötekileri bahçenin ötesine berisine diktim. Aylarca her sabah küçük bir kova ile onları suluyor, bahçede bir kurma ormanı meydana gelmesini bekliyordum.” (Çalikuşu, s.22)

„ჩემი „გლახა“ და „სამაგელი“ მალე დამავიწყა ჰუსეინის გამოგზავნილმა ამანათმა, რომელშიც ინდური ხურმა ეწყო. გულდაწყვეტილი ვუყურებდი, როგორ ცარიელდებოდა ყუთი. სამაგიეროდ კურკები დამრჩა, რითაც დიდხანს ვირთობდი თავს. კურკების ერთი ნაწილისგან მძივის ასხმა გავაკეთე, ნაწილი კი ბაღის კუთხეში, მიწის სიღრმეში ჩავფალი. რამდენიმე თვის განმავლობაში პაწაწინა კოკითყოველ დილით ვრწყავდი ხოლმე და მოუთმენლად ველოდი ინდური ხურმის ტყის გამოჩენას.“ (ნარჩიტა, გვ.12)

Karşılaştırma sırasında hem yapısı hem de manası bakımından karşılıklı çeviri yapılmıştır.

3. “Farz edin ki, Çalikuşu da, anası gibi bir köşede ölüp gitti. İsterseniz bir iki damla gözyaşı dökün. Ona karışmam. Fakat, sakın uzaktan, bir yardıma filan kalkayım demeyin. Hakaretle reddederim. Ben yirmi yaşında, postunu sudan kurtarmış bir insanım, canım nasıl isterse öyle yaşarım.” (Çalikuşu, s.159)

“ამიტომ უმჯობესია, დამივიწყოთ, ჩათვალთ ისე, რომ ნარჩიტა დედამისივით უცხო მხარეში მოკვდა. თუ გნებავთ, ორიოდე ცრემლიც დაღვარეთ, თქვენი ნებაა. ოღონდ დახმარებისთვის თავს ნურასდროს შეიწუხებთ, სულერთია. თქვენგან არაფერს არ მივიღებ. თუ მე ოცი წლისა მეწყერს გადავურჩი, ახლა როგორც მსურს, ისე ვიცხოვრებ.“ (ნარჩიტა, გვ.96)

Bu örnekte de kelimesi kelimesine çeviri yapıldığı söylenebilir.

4. “ Bugün, akşama doğru bir çekçek arabasıyla Zeyniler’e geldim. Maarif müdürü, galiba yolları şimendifer yürüşüne göre ölçüyor. Çünkü “nihayet iki saat” dediği yol tam sabahın onundan geceye kadar sürdü. Ne yapsın mübarek adamcağız! Kabahat kendisinin değil, kah dağ yamaçlarına tırmanan, kah kurumuş sel çukurlarına inen Zeyniler yoluna dışlı şimendifer yaptıramamış olanların.” (Çalığışu, s.206)

“დღესსაღამოსდანჯღრელიურმითზეინილერშიძლივსამოვედი. განყოფილები სგამგეს, როგორცჩანს, მატარებლისსიჩქართგაუზომავსორისაათისსავალიგზა. რაქნასსაბრალოკაცუნამ! განაიგიდამნაშავეა? დამნაშავეისაა, ვინცამციცაბომთებიდანხევამდელიანდაგარგაიყვანა.” (ნარჩიტა, გვ.126)

Bu örnekte de cümleler birbirlerine eşittir.

5. “Sör Aleksî sınıfta gürültümüzden rahatsız oldukça, mum gibi sarı parmaklarını birbirine geçirir, berrak mavi gözlerini bir Meryem tasviri saflığıyla gökyüzüne kaldırarak, “Bana bir kalver azabı çektiriyorsunuz! ”derdi.” (Çalığışu, s.233)

“ამ ამბავმა ალექსი მასწავლებელი მომაგონა: როცა კლასი ახმაურდებოდა, იგი თავის ცისფერ თვალებს ნაღვლიანად ზევით ალაპყრობდა, სანთელივით ყვითელ თითებს მკერდთან მიიტანდა, ერთმანეთს გადააჭდობდა, ისე როგორც მარიამ ღვთისმშობელია სურათში და იტყოდა:

-ღმერთმანი, ბავშვებო, ჯვარზე უნდა მაცვათ.” (ნარჩიტა, გვ.)

Bu örnekte de kelimesi kelimesine çeviri yapılmıştır.

6. “Bana birkaç sözle ettiği iyilik doğrusu az şey değil. Herhalde Kudret, bu beyefendinin yüzünü yarattıktan sonra fazla ileri gittiğini görmüş, haksızlığını güzelce bir kalple tazmin etmiş olacak. Bence, gönül güzelliği göz, yüz güzeliğinden daha iyi bir şey. Kalpsız bir güzeliğin, fakir teyze kızlarının hayatını kırmaktan, gönlünü söndürmekten başka neye faydası var ki ?” (Çalığışu, s.404.)

„გულახდილად უნდა გითხრათ, რომ ღმერთი მწყალობს.მისმა ორმა სიტყვამ სულზე მომისწრო.განგებას გარეგნობით რომ დაუჩაგრავს, სამაგიეროდ კეთილი გულით დაუჯილდოვებია.ვფიქრობ, სულიერი მშვენიერება ფიზიკურ სილამაზეს გაცილებით ჯობია.უგულო სილამაზეს მხოლოდ ის შეუძლია, რომ საბრალოდეიდაშვილსცხოვრებაზეხელიააღებინოს და სიცოცხლე მოუშხამოს.“(ნარჩიტა,გვ.242.)

Çevirmen kaynak dildeki manasını tam aktarabilmiştir.

7. “Munise, Akdeniz’e karşı bir tepeciğin üstünde, kendi gibi incecik bir küçük servinin altında yatıyor. Saatlerce yanında oturduk.Hastalığımdan beri ilk defa olmak üzere doktorla onu konuştuk.Küçüğümün nasıl öldüğünü, nasıl gömüldüğünü bilmek istiyordum.Bütün ısrarlarıma rağmen Hayrullah Bey bana tafsilat vermedi.Yalnız bir şey öğrenebildim.Gömüldükten sonra imam, Munise’nin annesinin ismini sormuş, bunu tabii kimse bilmiyor.Doktor benim, bu küçük kız için hemen hemen bir anne olduğumu hatırlamış, ismimi vermiş.Yavrumu “Munise bin Feride” diye toprağa teslim etmişler.”(Çalığışu, s.457)

„მუნისე ზღვის მახლობელ მაღალ გორაზე მისებრ ტანწერწეტა კვიპაროსის ქვეშ დაესაფლავებინათ.ჩვენ, საფლავის ქვაზე დამსხდარნი, პირველად ვსაუბრობდით მასზე.მე ყველაფერი მაინტერესებდა- სიკვდილის წინ წუთები, გასვენება...

დოქტორ ბეი დაწვრილებით არაფერს მეუბნებოდა.მხოლოდ ის გავიგე, რომ დამარხვისას იმამს დედის სახელი უკითხავს.რადგან არავის სცოდნია, ექიმს ჩემი სახელი უთქვამს.იმამს ლოცვისას წარმოუთქვამს- მიწავ, მიიზარე ფერიდეს პატარა მუნისე.“(ნარჩიტა, გვ.274)

Kaynak dil ve hedef dildeki anlamı tam eşittir.

8. „-Şimdi kızım, düşünmeden, bir şey sormadan imzanı at, o kağıdı bana ver. Ellerin titriyor, Feride, yüzüme bakmaya cesaret edemiyorsun. Daha iyi kızım, daha iyi. Çünkü sen, o temiz gözlerinle bana bakarken ben şaşıracağım. Fevkalade bir şeyler geçtiğini anladın, değil mi? Dinle beni Feride. Eğer heyecan, teessür gösterirsen sözümü kesmek mecburiyetinde kalacağım. Halbuki her şeyi bilmen lazım. Feride, hayata karıştığın üç sene içinde insanın ne mal olduğunu anladım sanıyorsun değil mi? Nafile, şu altmış seneye yakın hayatımda ben bile anlayamadım. Ben ki, dünyada şenaatin, rezaletin bin türlüne tesadüf ettim, ben bu kadarını hala ihtiyar kafama sığdıramıyorum. Biz seninle dünyanın en temiz, en iyi iki dostuyuz değil mi? Aylarca senin hasta vücudunu kendi çocuğum gibi kollarımda tuttum, bize ne demişler, ne diyorlar, biliyor musun Feride? Mümkün değil, tasavvur edemezsin. Ben senin aşığınmışım, ellerini yüzüne kapama, bilakis başını dik tut. O hareketi yüz karası olanlar yapar, bilakis, gözlerime bak, nemiz var birbirimizden çekinecek? „(Çalığıuşu, s.446)

„- ახლა ჩემო გოგონა, ბოლოში ხელი მოაწერე ისე, რომ არაფერი მკითხო. ხელები გითრთის, არა? პირდაპირ შემოხედვაც ვერ გაგიბედნია. ეს ძალიან კარგია, ჩემო შვილო, ძალიან კარგი, თორემ შენიუმანკო თვალები სულ დამაბნევდენ. აქარაჩვეულებრივი არაფერია. მაინც ვერ მიხვდი, არა? მაშ მისმინე. ჩემოფერიდე, თუშენ აღელდები და ტირილს დაიწყებ, იძულებული გავხდები, გავჩუმდე. შენ კი მოვალე ხარ ყველაფერი იცოდე. განა დამოუკიდებელი არსებობის სამი წელი საკმარისია იმისათვის, რომ ხალხის ბუნება გამოიცნო? თითქმის ექვსი ათეული წელი მაზის ბეჭებზე და მეც კი უძლური აღმოვჩნდი!.. რამდენი სისაძაგლის ჩადენა შეუძლია ადამიანს, მეგონა ვიცოდი, მაგრამ არ მცოდნია. ამ ამბავს გონება ახლაც ვერ შერიგებია. ქვეყნად ხომ არა არის იმაზე უფრო უმწიკვლო და ულამაზესი, ვიდრე ჩვენი მეგობრობაა! ავადმყოფს შვილივით მოგიარე. მერე იცი ჩვენს შესახებ რა მოუქმანხავთ? შენ ამას ვერ წარმოიდგენ... თითქოს შენი საყვარელი ვიყო. ნუ თრთი! სახეზე ხელებს ნუ იფარებ, თავი ამაყად ასწიე ზევით! სასირცხვილო რა ჩაგიდენია?“ (ნარჩიტა, გვ.279)

Çevirmen tarafından kaynak metindeki manası tam verilmiştir.

9. “Arkadaşımın adı Münevver’dir.Eski mabeyincilerden birinin kızıdır.İlk defa sevdiği adamla evlenmiş, bahtiyar olamamış.Sonra hastalandı. Doktorlar Avrupa’ya gönderilmesini tavsiye ettiler.Tam iyi olup memleketine döneceği bir sırada başına bu geldi.Kamran Bey bir aralık İsviçre’ye gitmiş.İzinle mi, vazifeyle mi, pek bilemiyorum.Tesadüfleri orada olmuş.Kamran Bey bir hafta için İsviçre’ye geldiği halde iki aya yakın bir zamanda orada kalmış,hatta by yüzden galiba bir cezaya da uğramış.”(Çalikuşu, s.140)

„ჩემს ამხანაგს მუნღვერი ჰქვია.იგი სულთნის ერთ-ერთი ძველი კარისკაცის ქალიშვილია.სიყვარულით არჩეულმა ქმარმა არ გაუმართლა, გაეყარა, დარდით დასწეულდა, ექიმების რჩევით, სამკურმალოდ შვეიცარიაში წაიყვანეს. განკურნებული სახლში ბრუნდებოდა, რომ ქიამრინს გადაეყარა.ქიამრინი შვეიცარიაში ჩასულა მივლინებით, თუ შვეებულებით, კარგად არ ვიცი, ერთი სიტყვით, მხოლოდ ერთი კვირით, მაგრამ მუნღვერის გაცნობის შემდეგ ორი თვეც კი დაუყვია იქ. ამბობენ, ამისთვის უსიამოვნებაც შეხვდაო.“(ნარჩიტა, გვ. 85)

Kaynak dil ve hedef dildeki anlamı bire bir aynıdır.

10. „Senelerden sonra, bir daha görmekten ümit kestikleri bir günde yuvaya dönen Çalikuşu, oraya sadece biraz neşe değil, eski günlerinin rikkat ve muhabbet dolu bir parçasını da beraber getirmiş gibiydi.Bütün yüzler gülüyor, bütün kalplerde- açık pencerelerden içeri dolan, lambaların etrafında dönen pervaneler, gece böcekleri gibi- bir şeyler titriyordu.”(Çalikuşu, s.491)

„ ამ პატარა ნარჩიტამ, რომლის დაბრუნებისა და ნახვის იმედი არავის ჰქონდა, ახლობლებს კვლავ მოუტანა წარსული დღეების სილალე, სიყვარული და იმედი. ყველა თვალგაბრწყინებული შეჰყურებდა.თვითოვეული მათგანის გულში სიხარულის შუქი ისე თრთოდა, როგორც სანთლის ირგვლივ მოჯადოებულივით მოფარფატე ფარვანები.“(ნარჩიტა, გვ.294)

İki metindeki anlam tam aynıdır.

3.3. Gürcüce Çevirisi ile Kaynak Metin Çevirisi Bakımından Eşleşmeyen Çeviri

1. „Bereket versin benim düşünce saatlerim pek nadirdir, çünkü o takdirde hayatım-masallardaki meşhur Çarşamba karısı ve ocak anasının hayatı gibi-karmakarışık bir saç kümesi içinde geçecekti.”(Çalikuşu, s.10)

„სამწუხაროდ, ასეთი არაფერი იყო. სამწუხაროდ-მეთქი, რადგან ცხოვრება ხლართების გორგალს ჰგავს, რომელიც ისევე ძნელად იხსნება, როგორც ჩვენი ზღაპრების ამბავი.“(ნარჩიტა, გვ.4)

Bu örnekte mananın kaybolduğu söylenebilir. Çünkü çevirmen çok genel anlatmıştır. Çarşamba karısı ve ocak anası hiç dememiş ve genel anlamda hayatın masal gibi karışık geçeceğini söylenmiştir. Çarşamba karısı ve ocak anası direkt Gürcüce söylenebilirdi ve Çalikuşu'nunkimlerden bahsettiğini okuyucu daha kolay anlayabilirdi. Yani, hayatı neden karmakarışık olduğunu bu çeviriden anlayamıyor. Bundan dolayı bu örnekteki çeviri kaynak metin ile uyumlu değildir.

2. „Buradaki çocuklardan bana hayır yoktu. Besime teyzemin kızı Necmiye, annesinin dizi dibinden ayrılmayan, sessiz ve biraz da hastalıklı bir çocuktur. Kamran ağabeyinin hemen hemen bir eşi idi.“ (Çalikuşu, s.33)

„იქაური ბავშვები ჩემი თანატოლები არ იყვნენ. ბესიმე დეიდას ქალიშვილი ნეჯმიე დედის კალთიდან არ ჩამოდიოდა ხოლმე. ეს აზიზი გოგონა ხშირად ავადმყოფობოდა კიდევ. ქიამრინი კი, მოგეხსენებათ, ალა ბეის მსგავსად იჭერდა თავს და პატარებს არ გვკადრულობდა.“(ნარჩიტა, გვ. 19)

Bu örnekteki çevirinin kaynak metin ile karşılıklı olmadığını görülmektedir. Feride, Necmiye ve Kamran'ın karakter olarak birbirlerine benzer olduğu kastedilmiştir. Fakat Gürcü çevirmen hedef metni farklı şekilde çevirmiştir. Sanki Kamran ağabey gibi davranmaya çalışır ve küçük yaştaki çocuklarla mesafe tutar.

“ აქაური ბავშვებისგან არანაირი ხეირი არ მქონდა. ბესიძე დეიდას გოგო, ნეჯმიე დედის კალთას არ შორდებოდა, უხმო და ცოტა ავადმყოფი ბავშვი იყო, დაახლოებით თავისი უფროსი ძმის ქამურანის მსგავსად.“

Bölüm Bu şekilde çevrilseydi kaynak metin ile uyumlu olabilirdi.

3. „Maamafih, defterim eksik bırakmamak için son bir gayret lazım.Arkamda bıraktığım iğrenç dünyaya bir kere daha dönmeliyim.“(Çalığışu, s.148)

“ვწერდლიურს და განვიცდი იმ მიტოვებულ სამყაროს, რომელიც უკან დამრჩა.”(ნარჩიტა, გვ.90)

Bu örnekte mana sanki aynı ama kelimeler çeviri için çok kolay olduğu için tam çeviri verebilirdi. Çevirmen diyor ki sanki Feride arkada bıraktığı hayat için acıyor.

”მიუხედავად ამისა, დღიურის შესავსებად ბოლო გაბრძოლება მმართვედა. ამისთვის უკან ჩამოტოვებულ საზიზღარ ცხოვრებას კიდევ ერთხელ უნდა დავუბრუნდე.“

Çeviri bu şekilde olsaydı, daha uygun olurdu.

4. „ Sakalının bir tarafı siyah, bir tarafı adeta ağarmış bir efendi, hiddetten ateş püskürüyor, karşısında benim evvelki halime benzer bir vaziyette titreyen bir hademeyi dövecek gibi hareketler yapıyordu.

Önünde duran bir fincan kahveyi, bulaşık suyu döker gibi, pencereden sokağa serpti, sonra hademeyi ite kaka kapıdan dışarı çıkardı.“(Çalığışu, s.164)

„ნახევრად შავი, ნახევრად ჭადრა წვერი უცანცარებდა, უმოწყალოდ ტუქსავდა მის წინ აცახცახებულ მოხუც მოხელეს. განა მეც ასე არ ვთრთოდი რამდენიმე წუთის წინ? შემეცოდა. გამგემ მაგიდაზე დადგმულ ფინჯანში ჩარჩენილი ყავა გადაასხა და მოხუცი კინწისკვრით გარეთ გააგდო.“ (ნარჩიტა, გვ.130)

„Karşısında benim evvelki halime benzer bir vaziyette tit tir titreyen bir hademeyi dövecek gibi hareketler yapıyordu.“Bu cümle şu şekilde aktarılmış: „განა მეც ასე არ ვთროლოდი რამდენიმე წუთის წინ?“ Ben de birkaç dakika önce böyle titremiyor muydum? Yani bu çeviri kaynak metin ile eşleşmemektedir.„ჩემი ცოტა ხნის წინანდელი მდგომარეობის მსგავსად აცახცახებულ მოხელეს თითქოს ცემას უპირებდა.“ Böyle çeviri daha mantıklı olacaktı.

„Önünde duran bir fincan kahveyi, bulaşık suyu döker gibi, pencereden sokağa serpti...“Gürcüce böyle çevirilmiştir: „გამგემ მაგიდაზე დადგმულ ფინჯანში ჩარჩენილი ყავა გადაასხა.“ Bu çeviriye göre, sanki memur kahveyi bu insan üzerine döktü fakat aslında pencereden sokağa serpti. İşte, Gürcüce metinde bu durum aydınlığa kavuşturulmamıştır.Çeviri ise şu şekilde yapılmalıydı:

„წინ მდგარი ფინჯანი ყავა, თითქოს ჭურჭლის ნარეცხი წყალიაო, ისე გადაასხა ფანჯრიდან ქუჩაში.“

5. „Sör Aleksî'nin hiç dilinden düşürmediği bir söz vardı.”kızlarım, ümitsiz hastalıkların, mukadder felaketlerin son bir ilacı vardır: Tahammül ve tevekkül.Elemlerde bir gizli şevkat var gibidir.Şikayet etmeyenlere, kendilerini güler yüzle karşılayanlara karşı daha az zalim olurlar.” (Çalığışu, s.223)

„აღექსი მასწავლებელი ყოველთვის გვარიგებდა ხოლმე:

-გოგოებო, დაიხსომეთ, უიმედობის სენი და გარდუვალი სიღარიბე ერთი რამით იკურნება, ეს არის მოთმინება და მხოლოდ მოთმინება. მწუხარების გულში ჩამარხვა რა საჭიროა? ყოველივე ღიმილით უნდა აიტანო, ეს კი განუსაზღვრელ სიმტკიცეს შეგძენს.“(ნარჩიტა, გვ.137)

Bu örnekte çevirmen bir şeyler eklemiş, üzüntünün kalp içinde saklamasına gerek yokmuş, her şeyi güler-yüzle karşılaması gerekiyormuş.Kaynak metinde böyle bir kelime olmadığını görülmektedir.

6. „Hacı Kalfa'nın halini görünce kendimi tutamadım, kahkahalarla gülmeye başladım:

-Bu ne kıyafet, Hacı Kalfa.”(Çalığışu, s.145)

“იგი უცნაური შესახედავი იყო. ვეღარ მოვითმინე და გადავიხარხარე:

- ეს რა სიფათი გაქვს, ჰაჯი კალფა!- ვუთხარი.“(ნარჩიტა, გვ.88)

Kaynak metindeki “ bu ne kıyafet“ , Gürcüce böyle çevirilmiş: „ ეს რა სიფათი გაქვს“, Feride Hacı Kalfa'nın kıyafetten bahsettiği zamanda Gürcüce'ye böyle aktarılmış ki sanki yüzde bir şey vardı. Ayrıca burada argo dil kullanılmıştır.

“ ეს რა გაცვია ჰაჯი კალფა?“ bu tarz çeviri tam karşılıklı olacaktı.

7. „Bir gün, küçük katip, boğazına bir bez bağlamıştı.Boğula boğula öksürüyor, konuşurken sesi kısılıyordu.

-Hasta mısınız? Niçin bu halde daireye geliyorsunuz? Dedim.

- Bugün cevap almaya geleceğinizi biliyordum, dedi.” (Çalığışu, s.169)

„ერთ დღეს შაჰავ ეფენდი ყელზეხვეული დამიხვდა.ხველა ახრჩობდა. ხმა ჩახლენოდა. მე ვუსაყვედურე:

- ასე ავად ხართ და სამუშაოდ კი მოდით?

-დღეს ხომ თქვენ უნდა მოზრძანებულიყავით.“(ნარჩიტა, გვ. 103)

„ Niçin bu halde daireye geliyorsunuz? “bu kelime hedef metne böyle aktarılmıştır: „ასე ავად ხართ და სამუშაოდ კი მოდით?“ Böyle bir kelimenin kesinlikle edebi Gürcüce olmadığını ve şive olduğunu söylebiliriz.Bundan dolayı hedef dilde bu parçası hatalı şekilde aktarılmıştır.

“ავად ხართ? ამ მდგომარეობაში რატომ მოდიხართ სამსახურში?” Bunu tam çeviri olacaktır.

Aynı zamanda son cümle “ bugün cevap almaya geleceğinizi biliyordum“ , biraz farklı şekilde aktarılmıştır. „ დღეს ხომ თქვენ უნდა მოზრმანებულიყავით „ yerine „ ვიცოდი რომ პასუხისთვის მოხვიდოდით“ şeklinde tam çeviri olabilmektedir.

8. “İçim kan ağlarken gülmeye, şarkı söylemeye, ıslak çalmaya başlıyordum. O kadar ki, kalbim, nihayet bu neşenin yalanına inanıyor, suya konan kuru çiçekler gibi titreye titreye canlanmaya başlıyordu.”(Çalikuşu, s.223)

“როცა მეტირებოდა სწორედ მაშინ წამოვიწყებდი სიმღერასა და სიცილ-კისკისს და ვმღეროდი მანამ, ვიდრე ნამდვილად არგავმხიარულდებოდი და მაშინ ვემსგავსებოდი ცარიელ ლარნაკში ჩადებულ ყვავილს, რომელიც მოაგონდათ და წყალიჩაუსხეს.”(ნარჩიტა, გვ.90)

Bu defa hedef metinde mananın abartılı şekilde sunuldu görülmektedir.” Suya konan kuru çiçekler gibi titreye titreye canlanmaya başlıyordu” , bu cümlenin manası çevirmen tarafından değiştirilmiş, sanki birisi çiçekleri hatırlamış, ona su koymuş ve sonradan hatırlatılan ve suda konulan çiçeklere benzetmiş, aslında kaynak metinde tam bu tarz mana olmadığını görüyoruz.

9. “Onları hastayım diye aldattım ama bugün, bilakis çok iyiyim ve çok neşeliyim.Gitmek istemediyimin sebebine gelince, ben, artık böyle kalabalık eğlence yerlerinden hoşlanmıyorum.”(Çalikuşu, s.350)

„მართალია, ავადმყოფობა მოვიგონე, მაგრამ მშვენიერ გუნებაზე გახლდით და იქ წასვლას მხოლოდ იმიტომ მოვერიდე, რომ ხმაურიანი თავყრილობა არ მიყვარს.“(ნარჩიტა,გვ. 212)

Bu çeviride hedef metnin mana açısından hatalı olduğunu görüyoruz.Feride, artık böyle kalabalık eğlence yerlerinden hoşlanmadığını söylüyor, Gürcü çevirisine göre , sanki

bu tarz eğlence yerlerini şimdi değil, asla sevmemiş.Yani bu sefer, bu tarz çevirisi Feride'nin karakter ve o andaki duygu hatalı şekilde gösteriyor.

10. “Saçlarım birer ağarıncaya kadar başkalarının çocuklarına, onların saadetlerine kendimi vakfetmek artık beni korkutmuyor. İki sene evvel, bir sonbahar akşamı, gönlümün içinde öldürülen küçüklerin boş yerini başkalarının çocuklarına verdim.”(Çalığışu, s.422)

“დარდისგან დაქანცულ სულზე თითქოს მზემ დამხედა და კაემანი ღრუბელივით მიმოიფანტა. ახლა აღარ მაკრობს იმის ფიქრი, რომ შევერცხლებამდე მთელი ჩემი ზრუნვა ბავშვების აღზრდას უნდა შევალყო. ორი წლის წინათ, ერთ შემოდგომის ღამეს უბეში ჩახოცილი ჩემი შვილების ნაცვლად სხვისი შვილები ჩავისვი.”(ნარჩიტა, გვ.253)

Çevirmen hedef metne bir şeyler eklemiş, sanki güneş bakmış Feride'nin ruhuna ve bütün dertler gidermiş.Bü cümlegereksizdir.

11. “Nezaket ne tatlı şey.İnsan, yeniden dünyaya gelmiş gibi oluyor; en ehemmiyetsiz yerlere-renkli oyuncaklara bakan küçük çocuk gibi-sevinçle, saadetle bakıyor. Cama kanatlarını çarpan bir kelebek, aynanın kenarında renkli akisler uyandıran bir güneş aydınlığı, uzak bir sürünün hafif çingirik sesleri, kalbimi lezzetli titremelerle çırpındırıyordu.”(Çalığışu, s.455)

“რა საბრალოა ადამიანი, რა ტკბილია ცხოვრება! თითქოს ახლად ვიშვი, ისე ვარ. ყველაფერი წვრილმანი უზომოდ მახარებს და ისეთი ბავშვური აღტაცებით ვხვდები, როგორც ნაირფერ სათამაშოს. გულში სიამეს მგერის ფანჯრის მინაზე მოფარფატე პეპელა, მზის შუქზე არეკლილი ცისარტყელის ფერები.”(ნარჩიტა, გვ.273)

Son cümle kısa ve farklı şekilde aktarılmış.,,Cama kanatlarını çarpan bir kelebek, aynanın kenarında renkli akisler uyandıran bir güneş aydınlığı, uzak bir sürünün hafif çingirik sesleri, kalbimi lezzetli titremelerle çırpındırıyordu“, bu cümle Gürcüce şu şekilde çevrilmiştir.“ გულში სიამეს მგერის ფანჯრის მინაზე მოფარფატე პეპელა, მზის შუქზე არეკლილი ცისარტყელის ფერები.“ Ancak böyle daha doğru olacaktı:

„მაშინ როდესაც ვხედავდი თუ როგორ ეჯახებოდა პეპელა ფრთებით მინას, სარკის ნაპირებზე არეკლილ მზის სხივებს, მესმოდა შორეული ფარის ზანზალაკების სუსტი ხმა, გული უცნაური სიხარულით მიცემდა.“

12. „Yaşamaya karar verdiğimi söyledikten sonra artık aşağı düşmemden korkmak manasız değil mi, Doktor Bey? Bu kararı niçin verdim? Bunu size söyleyeyim. Birçok sebep var. Evvela cesaret edemeyeceğim. Siz, benim ara sıra ölümden bahsetmeme bakmayınız. Ne olursa olsun, ben ölmekten çok korkarım. Bundan başka çarem kalmadığı halde yine cesaret edemiyorum, Doktor Bey.”(Çalikuşu, s.471)

„აქედან გადავარდნა განა უაზრობა არ იქნებოდა იმ ადამიანისთვის, რომელმაც თვითმკვლელობა უარყო? თავის მოკვლა განა ადვილია? თუმცა სხვა გამოსავალი ვერ მიპოვნია, მაინც ვერ გავბედავ,- ისევ წარმოვთქვი მძიმედ და თავი ჩავკიდე.“(ნარჩიტა, გვ. 282)

Metin hedef dile kısa şekilde aktarılmış, anlam hiç korunmamıştır. Çeviri bu şekilde olmalıydı:

„მას შემდეგ რაც სიცოცხლის გაგრძელება გადავწყვიტე, მგონი უაზრობაა დაცემის შემეშინდეს, ასე არაა ბატონო ექიმო? რატომ მივიღე ასეთი გადაწყვეტილება? მიზეზი რამდენიმეა. უპირველეს ყოვლისა გაუბედაობა. ნუ მიაქცევთ ყურადღებას, რომ ხანდახან სიკვდილზე ვლაპარაკობ. რაც არ უნდა იყოს მე სიკვდილის ძალიან მეშინია.სხვა გამოსავალი არ მაქვს და მაინც ვერ ვბედავ, ბატონო ექიმო.“

13. “-Burası doğru enişte.Ne istediğimi, ne yaptığımı hiçbir zaman kendim de bilmedim.Emin olduğum yalnız bir şey var, Feride’ye karşı zaafım. Bu çocuğun öyle halleri, öyle hatıraları var ki, unutmak mümkün değil. Öyle sanıyorum ki, bunları ölürken hatırlarsam ağlayarak öleceğim. Size bir delil daha söyleyeyim, enişte. Tebdillihavaya ihtiyacın var dedikleri zaman ilk aklıma gelen yer Tekirdağ oldu.Beni buraya sizin davetleriniz mi getirdi zannediyorsunuz? Köy düğünü eğlenceleri için mi bir aydır burada

durduğumu sanıyorsunuz? Darılmayınız. Ben burada, ilk gençliğimin birkaç kırık hatirasını aramaya geldim, o kadar.”(Çalığışu, s.484)

„იქნებ, მეც ვერ ვერკვეოდე ჩემს სურვილებში, მხოლოდ ის კია, რომ ფერიდეს სიყვარული ჩემში უცვლელია.მას ისეთი ქცევა, საუბარი ქონდა, ასე მგონია, სიკვდილის წინ მისი მოგონებისას ერთხელ კიდევ ავტირდები.როცა ჰაერის გამოცვლა მირჩიეს, თქვენ მოგაშურეთ. არ გეწყინოთ, განა იმიტომ, რომ თავი გამერთო თქვენი სოფლის ლხინითა და ქორწილებით? არა! გარდასული სიყრმის იმ დღეების გახსენებისთვის, რომელიც ასე მტანჯავს.“(ნარჩიტა, გვ.290)

Bu çeviride Kamran enişte ile ne kadar içten konuştuğuhissedilmemektedir.Manası aynı kalmış ama kısaca anlatılmıştır. “Ne istediğimi, ne yaptığımı hiçbir zaman kendim de bilmedim.“Bu cümle Gürcüce şöyle çevrilmiş ki sanki Kamran kesin bir şekilde konuşmuyor ve şimdi de ne istediğini bilmiyor.” იქნებ, მეც ვერ ვერკვეოდე ჩემს სურვილებში. “არასდროს არ ვიცოდი რა მინდოდა და რას ვაკეთებდი.“ Cümle böyle çevrilseydi tam çeviri olabilirdi.

„Öyle sanıyorum ki, bunları ötürken hatırlarsam ağlayarak öleceğim.“ ასე მგონია,სიკვდილის წინ მისი მოგონებისას ერთხელ კიდევ ავტირდები.“ Burada sanki Kamuran, bu her şeyi hatırlarsam tekrarağlacağım demektedir.Burada tekrar ağlamak söz konusu olmadığını görülür ve doğru olan çeviri şu şekilde olmalıydı: ასე მგონია,ეს ყველაფერი სიკვდილის წინ რომ გამახსენდეს ტირილით მოკვდები.

“Beni buraya sizin davetleriniz mi getirdi zannediyorsunuz? Tebdillihavaya ihtiyacın var dedikleri zaman ilk aklıma gelen yer Tekirdağ oldu.Köy düğünü eğlenceleri için mi bir aydır burada durduğumu sanıyorsunuz?“ Hedef metinde Kamran’ın bir aydır Tekirdağ’da kalıp kalmadığı anlaşılmamaktadır. Doğru cümle şu şekilde olmalıydı.

„როდესაც ჰაერის გამოცვლა მირჩიეს, პირველი რაც მომაფიქრდა, ეს თექირდალი იყო.თქვენ ფიქრობთ რომ თქვენი მოწვევის გამო მოვედი? სოფლის

ქორწილებისა და გართობის გამო გავჩერდი აქ ერთი თვე? ნუ გეწყინებათ, მე აქ სიყრმის გაბზარული მოგონების გასახსენებლად მოვედი, სულ ესაა.“

14. “Beni bu köşke bir küçük hanım gibi nezaketle kabul ettiler. Kendi yüküm, hiçbir zaman bana ağır gelmemişti. Böyle olduğu halde bavulumu kendi elimle odama çıkarmama müsaade etmeyen, onu zorla elimden çekip alan ihtiyar kalfaya minnetar oldum.”(Çalığışu, s.408)

„ რეშიბ ბეის ოჯახში პატივისცემით შემხვდნენ. შესასვლელში ბარგი მსახურმა ჩამომართვა და ზემოთ აიტანა.“(ნარჩიტა, გვ.245)

Bu çeviride mananın tamamen kaybolduğunu söylebiliriz. Feride her şeyini kendi kendine halletmeye alışmış, o kadar ki bavulu bile başkasına bırakmıyor. Bu hedef metne hiç aktarılmamış. Onu iyi karşılayıp ve bavulunu yukarı kata götürdüler gibi anlam vardır.

Doğru olan çeviri bu şekilde olmalıdır:

„სახლში პატარა ქალბატონით მიმიღეს. მე არასდროს დავეუბნებოვარ საკუთარ ტვირთს, მიუხედავად ამისა, მადლობელი დავრჩი მოხუცი მსახურის, რომელმაც ჩემოდნის ატანა არ დამანება.“

3.4. Kelimesi Kelimesine Çeviri Yapılmayıp Anlamı Korunmuş Çeviri Örnekleri

1.“Ders esnasında ellerim çenemin altında kilitli, sör hocalarıma çok ruhani görünmesi gereken bir vaziyette gözlerimi göğşe-pancur aralıklarından görünen hakiki gökyüzüne-uydurduğum zaman, onlar bunu bir uslanma başlangıcı sanarak sevinirlerdi. Ben de onları atlatarak bizden gizlemeye çalıştıkları hayatı seyrediyordum gibi bir şey, bir atlatma ve intikam zevki duyardım.”(Çalığışu, s.8)

„ხშირად, როცა იდაყვზე დაყრდნობილი მოლურჯო ზეცას შევეყურებდი, ჩემი სული ზემთაგონებით ივსებოდა. ამ წუთებში მასწავლებლები ვერ ფარავდნენ ჩემი გამოსწორებით გამოწვეულ აღტაცებას. მოჩვენებითი იყო აღმზრდელების ეს სიხარული, რომელიც ერთგვარ სიამეს მანიჭებდა რადგან მეჩვენებოდა, რომ

დარაბებშიხურული ფანჯრის უკან ისინი ნამდვილ ცხოვრებას გვიმალავდნენ.“(ნარჩიტა, გვ.3)

Orijinal metindeki “ ben de onları atlatarak bizden gizlemeye çalıştıkları hayatı seyrediyormuşum gibi bir şey, bir atlatma ve intikam zevki duyardım”, çevirmen burada manasını güzel kelimelerle aktarmaya çalışmıştır. Çeviri metnin şu şekilde çevirisi daha iyi olabilirdi: მეკითხეთქოსმათგან დამალულ ცხოვრებას ვუყურებ-მეთქი, შურისძიების სასიამოვნო გრძნობით ვივსებოდი.

2., „Kamran’ın gelmesi hakikaten keyfimi kaçırmıştı. Ona karşı duyduğum hiddete, korkuya, iğrenmeye benzer karmakarışık his günden güne artıyordu. Karşı karşıya geldiğimiz zaman hiç sebep yokken kabalık ediyor ve kaçıyordum.“ (Çalikuşu, s. 93)

„ქამრანის ჩამოსვლამ ხასიათი გამიფუჭა. დღითი დღე მეზრდებოდა მისი შიში, ზიზღი და გულისწყრომა, ხოლო როცა მასთან მარტო დარჩენის შემთხვევა მომეცემოდა, სრულიად უმიზეზოდ დავცინოდი.“ (ნარჩიტა, გვ. 56)

„Karşı karşıya geldiğimiz zaman hiç sebep yokken kabalık ediyor ve kaçıyordum.“ Hedef metne göre, Feride karşı karşıya geldikleri zaman ona dalga geçiyormuş: „ ხოლო როცა მასთან მარტო დარჩენის შემთხვევამომეცემოდა, სრულიად უმიზეზოდ დავცინოდი.“

Hatasız çeviri için cümle bu şekilde olmalıdır:

„ პირისპირ შეხვედრისას ყოველგვარი მიზეზის გარეშე უხეშად ვექცეოდი და გავრბოდი.“

3. “Evvvela, aklıma, civar köşklerde oturan bazı arkadaşlarım geldi. Beni muhakkak ki iyi karşılayacaklardı. Fakat, yaptığımız az çok bir rezaletti. Bu vaziyette bir kızını bir gecelik olsun evlerine kabul etmek, belki tuhaflarına gidecekti. Sonra bu fevkaladeliği izah için onlara bir şey söylemek lazım gelecekti. Yabancılar hesap

vermenin ve onlardan nasihat dinlemenin gücüne gideceğimi hissediyordum.“(Çalığışu, s. 150)

„ახლა ჩვენს მეზობლად მცხოვრები ამხანაგებიც მომაგონდნენ, მაგრამ განა ასე ადვილია გაუმხილო შენი გადაწყვეტილება და შემდეგ ისმინო მათი გაუთავებელი დარიგებანი? კარგად კი მიმიღებდნენ, მაგრამ იკისრებენ, რომ ჩემს მღევრებს უთხრან, აქ არ არისო?“ (ნარჩიტა, გვ. 91)

Çevirmen tarafından kısaca çevirilmiş, anlamı korunmuş ve mana anlaşılmaktadır. Buna rağmen çevirinin karşılıklı ve anlamı daha iyi ifade etmesi için „პირველად ახლომახლო მცხოვრები მეგობრები მომაგონდა. ვიცოდი კარგად მიმიღებდნენ, მაგრამ ჩემი საქციელი ცოტა სამარცხვინო კი იყო. გაუჭირდებოდათ ჩემი მღევრებისთვის ეთქვათ აქ არ არისო. ისიც ვიცოდი, მათთვის ყველაფრის ახსნა არ მიწოდდა და მათი დარიგებების მოსმენაც.“ Şeklinde olması daha yerinde olacaktır.

4. “Odamda yalnızım. Hatice Hanım, erkenden beni bıraktı. Mektebin alt katındaki, bodrum gibi izbesine çekildi. Orada, gece yarısına kadar ibadet eder, tesbih çekmiş.” (Çalığışu, s.222)

ჩემს ოთახში მარტოდმარტო ვზივარ. ჰათიჯე ჰანიმი შუადღის შემდეგ ქვემო სართულში ხან ლოცულობს და ხანაც თესპეს მარცვლავს. (ნარჩიტა, გვ.136)

Bu çeviride anlam aynı fakat tesbih “ თესპე „ olarak değil, direkt „კრიალოსანი „ olarak çevirebilirdi çünkü “tesbih“ Gürcücede „კრიალოსანი“ demektir.

5. „Bir aralık zavallı arkadaşlarım istiskale uğramışlar, köşkün bahçivani vasıtasıyla kapı dışarı edilmişlerdi. Fakat onlar küçük gönüllü çocuklardı. Gördükleri hakarete aldirmayarak beni köşkten kaçırmaya gelirlerdi. Saatlerce kırlarda serserilik eder, bahçenin çitleri üzerinden aşarak yemiş çalardık.“ (Çalığışu, s. 33)

„ხშირად ჩვენი მეზალე მათ გარეთ გარეკავდა ხოლმე. ასეთ შემთხვევაში ისინი უთავმოყვარეონი იყვნენ და ისევ ცდილობდნენ ხელახლა შემოსულიყვნენ შიგ. ხშირად გამაპარებდნენ კიდევაც, მატარებდნენ ლობე- ლობე, ვძვრებოდიოთ სხვის ბალებში და იქ ხილის მოპარვასაც არ ვთავილობდით.“(ნარჩიტა, გვ.19)

Bu çeviride kelimesi kelimesine aktarma yapılmayıp anlamı korunmuştur. „Fakat onlar küçük gönüllü çocuklardı.“ Çevirmen “ უთავმოყვარეო“ kelimesini kullanmış... ასეთ შემთხვევაში ისინი უთავმოყვარეონი იყვნენ...“ Bunun yerine şu cümle daha doğrudur: „მაგრამ ისინი კეთილი გულის ბავშვები იყვნენ და შეურაცყოფას ყურადღებას არ აქცევდნენ.“

Mana korunmuş, sadece hedef metinde Feride'nin arkadaşlarının nasıl bir çocuklar olduğu tam olarak vurgulanmıştır.

6. „ Zeyniler Mezarlığında, rüzgarın sabahlara kadar haykırıp ağladığı uzun gecelerde, çekçek arabalarının ince sesli, yanık çingiraklarının tirediği boş sahralarda, Söğütlük bahçelerinin ılık içde kokularıyla dolu yollarında, ben hep seninle yüz yüze, senin hayalinin kollarında yaşadım.Yarın karısı olacağım biçare adam, beni zambak gibi masum bir kız zannediyor, ne yanlış! ”(Çalığışu, s.480)

“ზეინილერის ბნელ ოთახში, როცა სასაფლაოზე დილამდე დაძრწოდა და მოთქვამდა ქარი, როცა შორეულ გზებზე ურმის თვალი ჭრიალებდა და წკრიალებდნენ პატარა ექვანები, საჩრდილობლის ვიწრო ბილიკებზე, სადაცყვავილთა სურნელი იდგა, შენ ყოველთვის ჩემს გვერდით იყავი, ვგრძნობდი შენი ხელის შეხებას და შენს სუნთქვას. ხვალ სხვისი ვხდები.შენი სიყვარულისგან ჩემი სხეული გამოიფიტა. საბრალო მოხუცს თეთრ ზამბახად ვეჩვენები.ის კი არ იცის, რა განაწამები სული მაქვს...აჰ, როგორ ცდება!“ (ნარჩიტა, გვ. 287)

Bu parça çok iyi çevirilmiş ancak bazı detaylar yanlıştır.Örneğin, „Zeyniler Mezarlığında, rüzgarın sabahlara kadar haykırıp ağladığı uzun gecelerde...“şekilde

çevirilmiştir: „ზეინილერის ბნელ ოთახში, როცა სასაფლაოზე დილამდე დაძრწოდა და მოთქვამდა ქარი...“ Burada çevirmen Zeyniler'deki odadan bahsediyor fakat kaynak metinde mezarlığın yazıldığı görülmektedir.

„ Ben hep seninle yüz yüze, senin hayalinin kollarında yaşadım...” Hedef metinde bu cümle şu şekilde aktarılmış: „შენ ყოველთვის ჩემს გვერდით იყავი, ვგრძნობდი შენი ხელის შეხებას და შენს სუნთქვას. შენი სიყვარულისგან ჩემი სხეული გამოიფიტა...“ Çevirmen bir şeyler eklemiştir fakat cümleyi şu şekilde kullanması yeterli olacaktır: „ მე სულ შენთან ერთად, შენი ოცნების მკლავებს მინდობილი ვცხოვრობდი.“

Görüldüğü gibi bu parça yerinde çevirilmiş, anlam aynı kalmış, sadece detaylarda ufak yanlışlıklar gözükmektedir.

7. „İhsan Bey, hayatta bir daha size tesadüf edemeyeceğim, yahut edersem de sizi tanımamış gibi görünmek lazım gelecek.Fakat benim içi divanıharp karşısına çıkmaya hazırlandığınız bir günde yine beni andığınızı unutmayacağım.Kimden olduğunu söylememek inceliğini gösteren bu güllerin bir küçük yaprağını, defterimde, hatıranızı da, en temiz bir şey gibi kalbimde saklayacağım.(Çalığışu, s.399)

“იჰსან ბეი, ვინ იცის აწი ერთმანეთს როდის შევხვდებით! და თუ ეს ოდესმე მოხდა, უცნობივით უნდა ჩაგიაროთ! გული მტკივა, რომ ჩემს გამო უნდა წარსდგეთ სამხედრო წრიბუნალის წინაშე და ერთხელ კიდევ მომიგონოთ! თქვენი მოკრძალებული ყურადღება-ვარდების თაიგული თქვენს უნაზეს სულზე მეტყველებს.მე ჩემს დღიურში შევინახავ ყვავილის ერთ ფურცელს, თქვენი შესანიშნავი გულის მოსაგონებლად.“(ნარჩიტა,გვ.240)

Bu çeviride anlam korunmuş sadece son cümlede bir detay yanlıştır. “ Kimden olduğunu söylememek inceliğini gösteren bu güllerin bir küçük yaprağını, defterimde, hatıranızı da, en temiz bir şey gibi kalbimde saklayacağım.“ Gürcüce şu şekilde aktarılmıştır:

„თქვენი მოკრძალებული ყურადღება- ვარდების თაიგული თქვენს უნაზეს სულზე მეტყველებს. მე ჩემს დღიურში შევინახავ ყვავილის ერთ ფურცელს, თქვენიშესანიშნავი გულის მოსაგონებლად.“

Bu parçaya göre, güller onun ince ruhuna işaret etmektedir. Feride hedef metne göre bir gül defterimde saklayacağım, sizin kalbinizi unutmamak için. Aslında kaynak metne göre Feride kalbinde hatıra saklayacağını söyler. Bununla anlam kaybolmamıştır. Fakat daha özenli bir çeviri olabilirdi.

8. „Kuşadası'na gider misiniz?“ dedikleri vakit, birden sevinmiş, kendi kendime: “Kuşadası , benim adım, bu kadar zamandan beri aradığım saadeti, gönül rahatını mutlaka orada bulacağım! „ demiştim. Bu hiş beni aldatmamıştı. (Çalığışu, s.421)

„ როცა მითხრეს ქუშადასში წადიო, გამიხარდა. იგი ჩემს სახელს მაგონებდა და ასე მეგონა გატანჯული გული იქ ჰპოვებდა შვებას. იქნებ, ეს ის ადგილია, ამდენი ხანია რომ ვეძებ! „(ნარჩიტა, გვ. 252)

Anlamı korunmuş fakat çevirmen cümle daha düzgün şekilde aktarabilirdi, örneğin:

„ ქუშადასში ხომ წახვალთ?“ - რომ მკითხეს, უეცრად გამიხარდა და ჩემთვის ვიფიქრე: „ქუშადასი ჩემი სახელია. ამდენი ხნის ნანატრ ბედნიერებას და სულის სიმშვიდეს აუცილებლად იქ ვიპოვი.“ წინათგრძნობამ არ მიღალატა.

Bu çalışmada çeşitli örnekler getirerek kaynak metin ve hedef metin arasında uyumun ne kadar olup olmadı göstermeye çalışılmıştır. Çevirmen bazen kelimesi kelimesine çeviri yapmış, bazı durumlarda ise direkt çeviri yapmadığı halde anlam bütünlüğü korunmuştur. Gürcüce çevirisi ile kaynak metin açısından eşleşmeyen kısımlar da değerlendirilmiştir. Çevirmen metnegenel bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Böyle durumlarda yazarın tam olarak kastettiği şey okuyucu tarafından anlaşılmamaktadır. Kelimesi kelimesine çeviri şart olmamasına rağmen manasının

korunması gerekmektedir. Çeviri işlemi, bir dildeki metinde var olan anlamın başka bir dildeki metinde yeniden oluşmasını sağlayarak yapılan dilsel olay ve bir aktarma işidir.

Çeviride önemli olan tek kelime veya cümle değil metindir. Kaliteli çeviri, orijinal metnin ne söylemek istediğini saptamak, sonra bu ifade edilen şeyin erek dilde hangi gösterge aracılığı ile aktarılabilirliğini bulmak ve bu göstergeyi kullanmaktır. Bu noktada çevirmenin işi zordur. İyi çevirmen kaynak ve erek dilin kişisel ve toplumsal kullanım değerlerini araştırmalıdır. Aksi halde, iletişim kurabilmekte mesajın tam geçirgenliği arasındaki ayrıntılarda kaybolabilir. Çevirmenin kendi düşüncelerini metne katmadan, ne ve nasıl yapıldığını bilen, sadece uygun yerlerde kendi üslubunu göstererek profesyonel olma mecburiyeti vardır.

Sonuçta, Gürcü çevirmen Nana Gvarişvili başarılı sayılabileceği bir çeviri yapmıştır. Hedef metnin kaynak metin ile yapı, biçim, içerik ve anlatım açısından “ eşdeğer” olmuştur. Ayrıca, önemli olan, erek metnin, orijinal metnin okuyucu üzerinde yarattığı etkiyi kendi dilinde kendi okuyucusu üzerinde de yaratmasıdır... İşte bu noktada Gürcü çevirmen başarılı olmuştur. Kısaca söylemek gerekirse, N. Gvarişvili kaynak metni kendi bağlamı içinde derinliğine kavramış, yani çevirmen kaynak metin ile ilgili pek çok sorunu çözmüştür.

3.5. Çalığışu Romanının N. Gvarişvili ve L. Manveli Tarafından Yapılan Çevirilerinin Mukayesesi

Reşat Nuri Güntekin'in ölümsüz eseri Çalığışu'nun Gürcüce 1961 yılında, ikincisi ise 2014 yılında yayınlanmıştır. Bu tez çalışmasında ilk çeviri esas alınmıştır. İkisinin de iyi çeviri olduğunu söylenebilir fakat seçenek yaparken tabii kidadaha düzgün, daha değerli ve kaliteli olan çeviriyi seçtik. 2014 yılında yayınlanan çeviriyi (çevirmen Lana Manveli) değerlendirmek gerekirse, çevirmenin çok profesyonel olmadığı görülmektedir. Lana Manveli Türkiye, Türkçe, Güntekin ve Çalığışu'nu çok seviyor, bu çevirmenin verdiği mülakatlardan da anlaşılmaktadır. Ama çeviri için daha profesyonel olması gerektiğinin altı çizilmektedir. Nana Gvarişvili çok dikkatli bir çevirmendir. Ancak, her iki çevirmenin de yazma yeteneği olduğu hissedilmektedir.

Bildiğimiz gibi, sadece iki dil bilmek yetmemektedir. Roman, şiir, öykü, ne varsa onu hissederek çevrilmelidir.

Çevirmen ele aldığı romanda yeni şeyler öğrenmeli, iki farklı dilin zenginlikleri, dilbilgisi yapılarını göstermelidir. Roman evrensel bir duyguyu yansıtması sebebiyle, çevirmen olmak bazen büyük sorumluluk gerektirir. Bazen romanlar müzik gibi uluslararası bir diledönüşür. Çevirmen yazarın hayatını , yaşadığı duygular, ortam vs. incelemelidir. Sanki yazarının ruhu haline girmelidir. Çevirmen kendi ifade tarzını kaybetmemeye çalışarak kaynak metin iyi bir şekilde aktarılmalıdır.

Nana Gvarişvili Çalığışu’nu çevirirken uyarılama çeviri türü kullanmış. Uyarılama çevirilerde hedef kitlenin yaşayış tarzı, duyguları, psikolojik hali önemlidir. Demek ki önemli olan hangi hedef kitleye sunulur. Nana Gvarişvili’nin bazı cümleler eklediği görülmüştür, bunu çeviri daha “ sanatsal „ olsun diye yapmış çünkü Gürcü okuyucu böyle romanları seviyor. Anlam korunarak ve bazen güzel cümleler ekleyerek çeviri yapmıştır. Örneğin,

“Gönlüm boştu. Sevmeye ihtiyacım vardı. Sizi uzun ince vücudunuzla, menekşe gözlerinizle karşımda görünce her şeyin rengi değişti.”(Çalığışu, s.142)

„სულში სიცარიელეს ვგრძნობდი, ირგვლივ სიყვარულს დავეძებდი და სწორედ მაშინ გიხილე ტანკენარი. თქვენი ცისფერი თვალების ციმციმმა ჩემს ირგვლივ ყველაფერს სიცოცხლის ელფერი მისცა.“(ნარჩიტა, გვ. 86)

Burada kelimesi kelimesine çeviri yapılmamış, buna rağmen anlam kaybolmamıştır. Çevirmen “gönlüm boştu“ yerine „სულში სიცარიელეს ვგრძნობდი“ (ruhum boştu) yazmış çünkü Kamran’ın söylemek istediği şey okuyucular tarafından daha iyi anlaşılır. Ayrıca „ her şeyin rengi değişti“ yerine „ირგვლივ ყველაფერს სიცოცხლის ელფერი მისცა“ şeklinde aktarılmıştır. Böylesine bir cümle Türkçede garip karşılanabilir. Ama kelimesi kelimesine çevrilmemesine rağmen cümlenin anlamı tam kaynak metne göre verilmiştir.

Lana Manveli ise kelimesi kelimesine çeviri tercih etmiştir. Bu sefer çevirmen kaynak metne sadık kalmış. Eserini güzelleştirmeye çalışmamış ve herhangi değişiklik yapmamıştır.

„Dördüncü sınıfta idim. Yaşım on iki kadar olmalıydı.“ (Çalikuşu , s.7)

„თორმეტი წლისა უკვე მეოთხე კლასში ვსწავლობდი.“(Hedef metin, s.3, N.Gvarişvili)

„მეოთხე კლასში ვიყავი, ასაკით, სადღაც, თორმეტ წლამდე.“(Hedef metin, s.3, L.Manveli)

Burada N. Gvarişvili'nin cümleyi yanlış çevirdi görülmektedir. Sanki on iki yaşındayken Feride dördüncü sınıfta imiş. Kaynak metindeki“yaşım on iki kadar olmalıydı“ cümle doğru şekilde aktarılmamıştır.Fakat Lana Manveli kelimesi kelimesine çeviri yapmış ve mana da tam korumuş.

„Babam, Sör Süperiyör'le konuşurken ben, odada dolaşmaya, öteyi beriyi karıştırmaya başlamıştım. Üzerindeki renkli resimlere parmağımın dokunmak istediğim bir vazoya düşerek kırıldı.“

Babam kılıcını şakırdatarak yerinden fırladı, telaşla beni kolumdan yakaladı...Mektepte ben, bu vazoya benzemez daha neler kıracaktım.“(Çalikuşu, s.26)

„ვიდრე მამა დირექტორს ესაუბრებოდა, მე ოთახში დავყვავლობდი და ცხვირს ვყოფდი ყოველ კუნჭულში.ძლიერ მომეწონა ჭრელსურათებიანი, მოხატული ლარნაკი, ხელში ავიღე და იმდენი ვატრიალე, რომ ბოლოს გამივარდა და დაიშხვრა. მამა იმ წუთშივე ფეხზე წამოიჭრა, ადელვებულმა და დაბნეულმა ხელზე ცემით დამსაჯა...ვინ იცის, პანსიონში იმ ლარნაკის გარდა კიდევ რამდენი რამ უნდა გამეტეხა.“(Hedef metin, s.15, N.Gvarişvili)

„მამაჩემის მონაზონ სუპერიორთან საუბრის დროს, მე იქაურობის დათვალიერება და ჩხრეკა დავიწყე. ნახატებიანი ვაზის დათვალიერება მოვინდომე. თითოთ შევხეე თუ არა, გადმოვარდა და გატყდა. მამაჩემი ხმალამოლებული წამოვარდა ადგილიდან, აფორიაქებული მკლავში მწვდა...სასწავლებელში ამ ვაზის მსგავსად კიდევ რამდენ რამეს გავტყებდი.“(Hedef metin, s.27, L. Manveli)

Kaynak metindeki, “üzerindeki renkli resimlere parmağımın dokunmak istediğim bir vazoya yere düşerek kırıldı.” Bu cümle N. Gvarişvili doğru çevirmemiştir. „ძლიერ მომეწონა ჭრელსურათებიანი, მოხატულილარნაკი, ხელში ავიღე და იმდენი ვატრიალე, რომ ბოლოს გამივარდა დადაიმსხვრა.“ Hedef metne göre Feride sanki uzun zaman bu vazoyu tutuyordu ve bundan sonra kırıldı. Ancak L. Manveli tam çeviri vermiş: “ნახატებიანი ვაზის დათვალიერება მოვინდომე. თითოთ შევხეე თუ არა, გადმოვარდა და გატყდა.“ Sadece bu çevirmen „vazo“, N. Gvarişvili gibi “ვაზა” değil „ლარნაკი“ olarak çevirseydi daha güzel olacaktı.

„Garibi şu ki,Sör Aleksî siyah elbisesinin içinde filiz gibi boyu, bembeyaz kolereti’i ile alnına kaldırmış bir saraylı yaşmağına benzeyen başlığı arasında sivilceli kansız yüzü, narçiçeği kırmızılığındaki dudaklarıyla şimdi karşımda belirse ve bana tekrar o sualı sorsa, galiba aynı cevaptan başkasını bulamayacağım; yine balık gibi göl içinde doğduğumu söylemeye başlayacağım.” (Çalıkuşu, s.11)

„თუნდაც ახლა გამომეცხადე, ფრანგულის მასწავლებლო, ყოველთვის შავი სამოსით მორთული, თეთრი საყელოთი, შუბლამდე წამოფარებული მოსასხამით, ბროწეულის ყვავილივით წითელი ტუჩებით, გამომეცხადე და კვლავ შემეკითხე, მე ისევ შევეცდები დაგიმტკიცო, დიახ, მე თევზივით ტბაში დავიბადე-მეთქი.“(Hedef metin, s.6, N.Gvarişvili)

„საკვირველი კი ისაა, რომ მონაზონი ალექსი უსისხლო, მუწუკებიანი სახით და ბროწეულივით წითელი ტუჩებით, შავ სამოსში მოხდენილად

გამოწყობილი,გაქათქათებულ-გახამებულ საშუბლით და დედოფლური ჩადრით,მოულოდნელად იგივე შეკითხვით ისევ რომ გამომცხადებოდა, მგონი, განსხვავებულ პასუხს ახლაც ვერ მიიღებდა: კვლავ თევზივით ტბაში გაჩენის ამბავს მოვუყვებოდი.“(Hedef metin, s.9, L.Manveli)

Bu çeviriler hemen hemen aynı olduğu halde örnek olarak getirdik.

“Galiba aynı cevaptan başkasını bulamayacağım.” L. Manveli kelime kelimesine çevirmiş , „მგონი,განსხვავებულ პასუხს ახლაც ვერ მიიღებდა.“ N. Gvarişvili ise „ მე ისევ შევეცდები დაგიმტკიცო...“ Tekrar aynı şey ispatlamaya çalışacağım diye aktarmış. Nana Gvarişvili kelime kelimesine çeviri çoğu zamanda yaptığı gibi burada da kullanmamış.

„Masal yavaş yavaş arkadaşlarımla arasında yayıldı. Mişel, onlara sıkı bir tembih geçmiş olacak ki, kimse bana şey söylemiyordu. Fakat bakışlarından, gülüşlerinden ne demek istediklerini anlıyordum. Bu bana garip bir gurur veriyordu. Bir zaman gevezeliği, yaramazlığı bırakmaya mecbur oldum. Bu vaziyette bir insanın bebek gibi atlaması, sıçraması, yaramazlık etmesi şık bir şey olmazdı.

Maamafih, huy canım altındadır, derler. Akşamüstleri son teneffüste Mişel'in koluna asılarak ona yavaş yavaş yeni masallar uydurmakta devam ederken, ara sıra da yine şeytana uyuyordum.“(Çalığışu, s.61)

„ჩემი სიყვარულის ამბავი ამხანაგებში თანდათანობით გავრცელდა. ეტყობოდა, მიშელს თვითოეული მათგანი დაენამუსებენა, მაგრამ მათ გალიმებაში, გამოხედვასა თუ საუბარში ყოველივე გამოსჭვიოდა. მე უკვე მზად ვიყავი, დამეგმო ჩემი ანგლობა და ყბედობა. რადგან დეიდაშვილზე შეყვარებული ქალიშვილი გახლდით, აღარ მომიხდებოდა ციყვივით ხტუნვა-თამაში.

ამბობენ, ჩვეულება რჯულზე უმტკიცესიაო. ბოლო შესვენებაზე, როცა მიშელს გავიმარტოვებდი და ჩუმ- ჩუმად ვაგრძელებდი მოგონილი ამბის თხრობას, ანგლობაში მაინც ეშმაკს ავყვებოდი ხოლმე.“(Hedef metin, s. 36, N.Gvarişvili)

„ მიშელი, რომელიც უწინდელისგან განსხვავებით, სულ სხვანაირი თვალით მიყურებდა და ავადმყოფი ბავშვივით მეპყრობოდა, სიმართლის თქმა ვერ გავუბედე. ჩემი ზღაპარი ამხანაგებში თანდათან გავრცელდა.ეტყობა, მიშელმა ისინი მკაცრად გააფრთხილა, ჩემთვის არაფერი ეთქვათ. თუმცა ღიმილით და გამომეტყველებით ვხვდებოდი, რისი თქმაც უნდოდათ.ეს რაღაც უცნაურ სიამაყეს მგვრიდა. ერთხანს ყბედობის და ცელქობის მიტოვება მომიწია.ამ მდგომარეობაში მყოფი ადამიანის პატარა ბავშვივით ხტუნაობა, სირბილი და ცელქობა შესაფერისი საქციელი ვერ იქნებოდა.“ (Hedef metin, s.77, L. Manveli)

Bu parçalar genel olarak çeviri açısından birbirlerine beziyor fakat değişik noktalar da vardır.

“Bu vaziyette bir insanın bebek gibi atlaması, sıçraması, yaramazlık etmesi şık bir şey olmazdı.“ N. Gvarişvili “bebek,, kelime yerine „sincap“ kullanmış, bunu gereksiz değişiklik olduğunu düşüncedeyiz.

„Maamafih, huy canım altındadır, derler.“ N. Gvarişvili bu deyimini tam çevirmiş. “ამბობენ, ჩვეულება რჯულზე უმტკიცესიაო.“ L.Manveli ise bu cümleyi eksik bırakmış. Aslında çevirmen bu deyimini çok rahat aktarabilirdi çünkü Gürcüce tam aynı anlama gelen deyim bulunuyor.

„Akşamüstleri Müjgan’la kol kola gezerken genç bir süvari zabitanın etrafımızda dolaştığına dikkat etmiştim. Bu zabıt sözde atına talimler yaptırıyordu. Fakat Allah’ın kırında başka gidilecek yer yokmuş gibi mütemadiyen bizim gezdiğimiz yolda gidip geliyor, yanımızdan geçerken bize bakıyordu; hem de o kadar garip bir alaka ile ki, neredeyse durup konuşacak.“(Çalikuşu, s. 81)

„ ერთხელ , როცა სადამო ჟამს მე და მიუჟგანი ხელკავით ვსეირნობდით, შევნიშნეთ, რომ ერთი ახალგაზრდა ცხენოსანი ოფიცერი გვიტრიალებს. თითქოს ღმერთს მისთვის სხვა სასეირნო გზა არ მიეცა, ჩვენს გზაზე დააჭენებდა ცხენს. ჩაქროლებისას სახეში ისე ჩაგვამტერდებოდა, თითქოს ეს ესაა ცხენი უნდა გააჩეროს და საუბარი გააბასო.“(Hedef metin, s. 49, N. Gvarişvili)

„სადამოობით მიუჟგანთან ერთად ხელკავით სეირნობის დროს, შევამჩნიე, რომ ერთი ახალგაზრდა ცხენოსანი პოლიციელი ჩვენს გარშემო ტრიალებდა. ეს პოლიციელი ცხენს ავარჯიშებდა, მაგრამ, ვითომდა, ღვთისგან გაჩენილი სხვა ადგილი არ არსებობდა, მაინცდამაინც ჩვენს გზაზე მიდი-მოდიოდა. გვერდით ჩავლისას ჩვენ გვიყურებდა. თანაც ისეთი დიდი ცნობისმოყვარეობით, ვგრძნობდი, სადაცა იყო, გაჩერდებოდა და გამოგველაპარაკებოდა.“(Hedef metin, s.105, L. Manveli)

Bu çeviri parçaları tam aynıdır. Kelime kelimesine çeviri yapılmış ve böylesine kaynak metindeki anlama denk gelmiş.

Nana Gvarişvili' nin çeviri hakkında okuyucu bir ikilem arasında kalıyor olabilir. O zaman bu bir çeviri midir yoksa ayrı bir eser midir? N. Gvarişvili hakikaten çok dikkatliçevirmendir.Yazarın söylemek istediklerini hissediyor ve Gürcü okuyucunun beklentilerini de biliyor.Bu çevirmen çeviri nasıl bir dilsel kültürel olgu olduğunu irdelemiş. Ayrıca, yazar ve okuru ilişkisi hakkında da düşünmüş.N. Gvarişvili hem kaynak dilin hem de hedef dilin işleyiş düzenini incelemiş. Bu çevirmen okurun yazara götürülmesini tercih etmiş.

Üzerinde durulması gereken bir nokta da, yazar eserle ne söylemek istediğini, ne amaçlandığını çözümlemesidir. Sadece bir konu, bir olay anlatmasını mı istiyor yoksa belli bir konunun öğretilmesini, ayaklandırılmasını...Yazarın, amaçlandığı işlevi gerçekleştirmek için çeviri tekniğini doğru seçmesi büyük önem taşır.Neye yöneliktir

eserin iletisi? Bütün bunlar eserin doğru çevrilebilmesi için dikkatli incelenmesi gereken noktalar dır. Nana Gvarişvili'nin bütün bunları iyi becerebildiğini görmekteyiz.

Çeviri metnin sadece farklı bir dilden tanıdık bir dile çevrilmesi değildir, kısaca söylersek, her dil somut insan yaşamıyla iç içedir.Nana Gvarişvili' ye göre çeviri farklı dillerin tanımladığı farklı dünyaların tanıtılmasıdır. N.Gvarişvili' nin kendi yaşam çevresi dışındaki kavramlarla düşleri bilme çabasının sonucudur bu başarılı çeviri.

Çeviri çok karmaşık bir iştir.Bu sebeple, sadece kuru bir bilgi aktarılması yetersiz olur.Çeviride değişmeyen bir şey vardır. Lana Manveli önce kelimesi kelimesine çeviri türünü seçer.Fakat bu şekilde bir çevirmen olarak kendi tarzını gösteremez.

Nana Gvarişvili çevirisi ile Lana Manveli çevirisi genel olarak kıyaslandığında, bu iki çevirideki farklı yaklaşımlar belli olmaktadır.Gürcü edebiyatında ikiside değerlidir. Çünkü Reşat Nuri Güntekin' in başka yapıtları çevrilmemiş ve Çalıkuşu'nun iki çevirisinin var olması büyük başarıdır.

3.6. Çalıkuşu Gürcistan'da

Reşat Nuri Güntekin'in Çalıkuşu Gürcüce 1961 yılında çevirilmiş.Bu zamanda sınırlar kapalıdır veTürkiye komşu ülke olduğu halde bile uzak, ulaşılmaz bir ülke olarak algılanmaktadır.Gürcüler Türkiye'nin müslüman ama ne tür, nasıl bir ülke olduğunu bilmiyorlardı.Genellikle, romanlar toplumun aynasıdır ve Çalıkuşu da Gürcüler için bir bilgi aracı olmuştur.Bu kitap sayesinde sanki duvar arkasındaki hayat görölmüştür.

Yıllar sonra sinemaya da uyarlanan Çalıkuşu romanı hem kahramanının karakter özellikleri açısından, hem de bütün olayların geçtiği yerler-Anadolu, köyler, taşra, hem de sosyal meseleler-eğitimli ve eğitimsiz insanların toplumdaki yeri, hem de Feride'nin aşk hikayesi büyük tartışmalara sebep olmuştur.Romanın üzerinde yapılan ölümsüz tartışmalara rağmen, Çalıkuşu başka ülkelerde de popüler roman olmayı başarabildi.

Sovyet Birliğindeki Gürcistan'da Rusça kitaplardan sonra Türkçeden çevirilmiş kitabın büyük yenilik olduğu söylenebilir. Sovyet Birliği'nin Gürcistan'daki insanlar Reşat Nuri'yi okurken özledikleri hayatı ve dünyayı yeniden yaşatmaktadırlar. Özellikle, insanı insanlıktan çıkaran koşullarına karşı gösteren tepki veya kaçış biçimi söylebiliriz buna. Vahşi kapitalizmin birtakım tutumlara karşı duran insanlar, daha insanca bir dünya için mücadele edecek, "yeni ahlak" ın bazı şartlarını Güntekin'in "sevgi, şevkat, acıma, dayanışma, iyilik etme" ilkelerinden çıkarabilirler. Güntekin'i ya da Çalığışu'nu okumak, sadece geçmiş özlemi olarak kalmayabilir, bu kitap gelecek hayat hakkında bir dayanak noktası da olabilir.

İuri Bibileişvili'nin kitabında "Nektar Dolu Piyale" , "Borjomlu okuyucu Nino Burukaşvili Çalığışu hakkında N. Gvarişvili'ye yazıyor: "Dayanamıyorum ve „Çalığışu“ için teşekkür etmeliyim. Bu kitabı okuyan herkes hayran kalmış. Biz size çok teşekkür ediyoruz. (1999: 9) Ayrıca, okuyucu V. Baramişvili Sakhelgami yayınevine şu şekilde yazmıştır: „Bizim adımıza Çalığışu kitabının çevirmene N. Gvarişvili'ye teşekkürlerini bildirmesine arz ederiz. Onun sayesinde komşu ülkenin- Türkiye'nin gelenekleri ve yaşam tarzı tanıyabildik. Kitap sayısı daha fazla olsaydı iyi olacaktı çünkü insanlar kitap satın almak için komşu köylere gidiyorlar.” (1999: 9)

Fethi Naci, romanda geçen "sevgi şefkat denen şeyde ne mucizeler var yarabbi!" cümlesinin Çalığışu'nu geniş okuyucuyu kitesine ulaştıran anahtar cümle olduğunu belirtir.²³

Birol Emil ise Reşat Nuri'nin "küçük dereceli memurdan, devlet ve hükümet başkanına, lise öğrencisi ve ilkokul öğretmeninden üniversite profesörüne kadar Türkiye'de okuma yazma bilen farklı sosyal grupların ve kültür tabakalarının roman okuyucusu sıfatıyla üzerinde birleştikleri tek romancımız" olduğunu ve bunu daha ilk romanı, Çalığışu ile başardığını dile getirir.²⁴

Bu sebeplerden dolayı, Çalığışu kitabının Gürcistan'da ya da herhangi bir ülkede okuyucular tarafından sevilmesi çok normaldir.

²³ Fethi NACI, "Reşat Nuri Güntekin, Çalığışu", Yüzyılın 100 Türk Romanı, Türkiye İş Bankası Yay., 3. bsk., İstanbul, 2009, s.110.

²⁴ Bkz. (160), EMİL,, s. 316.

Bazen okuyucular çok sevdiği kişininsadece kitap kahramanı olduğunu kabul etmezler. Çalığışu adı İstanbul'un Levent ilçesinde Reşat Nuri'nin evinin olduğu sokağa verilmiş, Feride'nin yaşadığına inanılan Kuşadası'ndaki ev 2008 yılında Kültür Sanat Merkezi olarak hizmete açılmıştır.²⁵ Feride'nin hayalî bir roman kahramanı değil, gerçek hayatta yaşamış biri zannedildiği Adnan Biget'in, daha 1936 yılında Yedigün'de yazdığı "Çalığışu'nun Memleketi" yazısından anlaşılmaktadır. Kuşadası'nda Ayşe isimli ihtiyar bir kadınla tanıştığını ve bu kadının kendisini bir eve getirdiğini belirten Biget, yaşlı kadının sözlerini şöyle dile getirir:

"Burası, dedi. Hani bir romanda adı geçen Çalığışu Feride'nin oturduğu evdir. Feride'yi tanıyorum. Ben o zamanlar henüz yirmi, yirmi iki yaşlarında bir kızdım. Feride Kuşadası'nda muallimlik ediyordu. O ilk defa Kuşadası'na geldiği zaman açık saçık kıyafeti ile pek de sağlam ayakkabıya benzemiyordu. Önce bir kolcu tarafından himaye edilen Feride Hanım sonraları Hayrullah Bey'le aynı evde ikamete başladı.Haklarında birçok dedikodu yapıyordu. Hatta Feride şununla, bununla konuştuğuna bakılarak adı, hoppa - tabir mazur görülsün- bir fahişe olarak kabul ediliyordu. Hayrullah Bey'le aralarında alaka olduğu bile söyleniyordu. Sonradan Hayrullah BeyKuşadası'nda öldü. Kabri HacıFeyzullah mezarlığındadır."²⁶Bazı okuyucuların Feride'yi gerçekten yaşamış biri olarak kabul ettiği görülmektedir.

Hediye Güntekin ile yapılan bir röportajda yanında bulunan eşi Reşat Nuri'ye yöneltilen "Romanlarınızın cemiyette tesiri oldu mu? Bunu bizzat müşahede ettiniz mi?" sorusuna yazarın verdiği cevap romanın bazı kişiler üzerindeki tesirini göstermesi bakımından önemlidir:

"Bir tanesini hem de korkunç bir şekilde müşahede ettim: yoldan çıkmış bir muallime için tahkikata gitmiştim. Kadıncağızın elle tutulur tarafı kalmamıştı. Beni görünce: - Ben ve benim gibiler sizin yumurcaklarınız, Çalığışu'nun kurbanlarıyız.

²⁵ <http://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/106733-calikus-u-feridenin-evi-kultur-evi-oldu>.

²⁶Adnan BİGET, "Çalığışu'nun Memleketinde", *Yedigün*, 24. 6. 1936.Kaynak: Hilmi YÜCEBAŞ, Bütün Cepheleriyle Reşat Nuri, Yeni Matbaa, İstanbul, 1957, s. 213.

Zannettik ki insan fedakârlık ve ideal yolunda giderse Feride gibi muhakkak saadete erişir. Biz de o yolu tuttuk. Ama işte böyle olduk, dedi.”²⁷

Çalığışu üzerinde inceleme yapan Gürcü edebiyatçılar Çalığışu romanının çok okunmasının ve sevilmesinin sebeplerden bahsederler: Reşat Nuri'nin bu romanı içerdiği zengin malzeme dolayısıyla okuyucunun dikkatini çeker. İlk bakışta bir aşk hikâyesi anlatıyor gibi görünen roman sosyal hayatla ilgili birçok malzeme ve eleştiri içerir. Bunlar romanı zenginleştiren ve onun sarmal yapısını kuvvetlendiren unsurlardır. Ayrıca, zengin kuzeni ile evlenecek olan Feride'nin sosyal statüsünün Kâmran'dan aşağı olması dolayısıyla küçümsenmesi günümüzde hâlâ geçerliliğini sürdüren sosyal bir olgudur. Bunun dışında öğretmenlik mesleğinin kutsallığı, zorlukları, öğretmenlerin taşrayı dönüştürecek, modernleştirecek kimseler olmaları, Anadolu'daki hayat koşullarının çetinliği, dedikodu, bürokrasi engelleri, çocuk sevgisi, ölüme yol açan hastalıklar gibi bugün de geçerliliğini koruyan evrensel konular romanı zenginleştirir ve onun sevilip benimsenmesinde önemli rol oynar.

Çalığışu'nun önemli bir bölümünün Anadolu'da geçmesi yayımlandığı dönemde okuyucuları heyecanlandırmış, bunun romanın okunmasında ve sevilmesinde büyük rolü olduğu vurgulanmıştır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın sözleri romanın yayımlandığı dönemde Kurtuluş mücadelesi veren Türk toplumunu nasıl heyecanlandığını gösteren önemli bir kanıttır:

“Anadolu mücadelesinin başladığı günlerde bu Anadolu'ya kaçış, eserin hudutlarını da aşıyordu. Romanın tefrika edildiği günleri benim gibi hatırlayanlar, onun nasıl sıcağı sıcağına o günlerde İstanbul'da esen havaya cevap verdiğini bilirler.”²⁸

Çalığışu'nun yayımlandığı dönemde başardığı tam da budur. Osmanlı Devleti'nin aydın ve bürokratları payitaht İstanbul dışında her yeri “taşra” olarak kabul ederken iyi eğitim almış bir İstanbul kızı kendi isteğiyle Anadolu'ya gider. Bunun sebebi başlangıçta aşk acısı olsa da Feride'nin gönlü sevgi doludur. İnsanlar ilkönce yadırgasa da tanıştıktan sonra onlara olumludavranır. Kitle iletişim araçlarının yaygın olarak kullanıldığı internet çağında sadece Türkiye'nin değil dünyanın herhangi bir şehri dakikalık zaman diliminde

²⁷Bkz. (36), YILDIRIM, s. 47.

²⁸Bkz. (22), TANPINAR, s.459.

gözümüzün önüne gelmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus romanın yazıldığı dönemde ihtiyaç duyulan şeye tam zamanında cevap vermiş olmasıdır. Bu, Anadolu'nun tanınması ve oranın halkı için bir parça umut, sevgi ve hizmettir.

Mustafa Kemal Atatürk “Öğretmenler yeni nesil sizin eseriniz olacaktır.” sözü ile öğretmenlere verilen bu görevi açıkça ifade etmiştir:

“Cumhuriyet kadroları, Anadolu şehirlerinde, kasaba ve köylerinde, halkla doğrudan ilişki kurabilecek öğretmene bir “aydınlatma” işlevi yüklemiştir.(...) Bu görevlerle Anadolu'ya yayılan öğretmenlerle, geleneksel değerlerle yetişmiş, yeniliklerin Batıdan yani “gâvur”dan geldiğini düşünen öğretmenlerin davranışlarını kendine yabancı bulan sosyal yapı arasına bazı çatışmaların olması ve bunun da romanlara yansımaları doğaldır.”²⁹

Çalığışu'nda öğretmenlik ile ilgili meselelerin birçoğu günümüzde dahi devam etmektedir. Bunların en önemlileri maaş sıkıntısı ve bürokratik engellerdir. Feride öğretmenlik mesleğine “açlıktan ölmek” için başladığını, ancak öğretmenlik yaptığı süre içinde rahat yaşayamadığını dile getirir. 1922'de yayımlanan romandaki bu durum 2012'de çok da değişmemiştir. Günümüzde öğretmenlerin pek çoğu kazandıkları parayla geçimlerini zorlukla sağlayabildiğinden yakınmaktadır.

Birol Emil, Çalığışu'nun öğretmenlik mesleğini sevdirmesini Feride'nin şahsında öğretmenlerde bulunan ahlakî özelliklere bağlar:

“Ahlâk ve karakter kadar sarsılmaz bir irade gücü yalnız ve kimsesiz bir genç öğretmeni o devirde ve o şartlarda bile ayakta tutmuştur. Bütün bu vasıflar her şeyden önce öğretmenin şahsiyetini vücuda getiren üstün meziyetlerdir ve kitap, bilgi, metot, hatta ideal işi değildir. Kendisi de öğretmen olan romancı gerek bu eserinde, gerekse diğerlerinde bir öğretmen için bu vasıfların varlığını daima ön planda tutmuştur. Ona göre öğretmenlik bilgi işinden ziyade bir şahsiyet ve karakter meselesidir. Feride girdiği çok çeşitli

²⁹Mehmet NARLI, Roman Ne Anlatır, Akçağ Yay.,Ankara, 2007, s.90.

çevrelerde önce bu vasıflarıyla başarılı olmuş, hem eğitim meselesini, hem de kendi hayat meselelerini çözmüştür.”³⁰

Neredeyse bir asır önce yazılan romanı günümüzde de Gürcü okuyucu tarafından çok sevilen roman olarak kalmıştır. Roman sanki hiç eskimez. Küreselleşme döneminde yaşadığımız ve yardımlaşma, komşuluk, mahalle, gerçek aşk gibi kavramlar artık yok olmalılardır. Çalığışu ise halkın eski dönemlere duydukları özlemi giderir. Gürcü okuyucular iyi insanların yaşadıkları tüm zorluklara rağmen iyi kalpli insanlarla karşılaşacaklarına, onlardan yardım alacaklarına ve hayatta muhakkak mutlu olacaklarına dair duyulan umudu canlandırır.

Çalığışu’nda bahsi geçen kimi problemlerin günümüzde de aşılamamış olması da kitabın güncelliğini ve benimsenmesini etkiler. Öğretmenliğin zorlukları, genç bir kızın bilmediği küçük bir yerde kendisini korumasının zorluğu, dedikodu, laf atma ve tacizler günümüzde de devam etmektedir. Doksan yıl önce yazılmış Çalığışu’nda geçen bu problemlerin yıllardır aşılamamış olması üzücü bir durumdur, ancak sorunların tanıdık olması okuyucunun empati kurmasını kolaylaştırarak romanın benimsenmesinde rol oynar.

Romanın mutlu sonla bitmesi okuyucunun kitabı sevmesindeki etkenlerden biridir. İyi kalpli Feride, romanın sonunda sevdiği adama kavuşur, çektiği çileler sonbulur. Böylece okuyucunun iyi kalpli insanların çektikleri sıkıntılardan sonramutlaka mutlu olacaklarına dair inançları perçinlenir.

Feride, çalışarak hayatını kazanan, hukukî olarak erkeklerle eşit haklara sahip bir kadın olsa da eşitliğin cinsellik açısından kurgulanamadığı açıktır. Günümüzde hâlâ geçerli olan bu durum o dönemde daha belirgindir. Kâmran erkek olduğu için evlenip çocuk sahibi olsa da onun Feride’ye hissettiği aşkın gerçekliği sorgulanmaz. Feride ise kadın olması dolayısıyla temizliğini ve aşkını bu yolla ispata mecbur bırakılır.

Türk edebiyatının klâsiklerinden biri kabul edilen Çalığışu, birçok yönden araştırmacıların ve okuyucuların dikkatini çeker. Roman, yayımlanışından itibaren büyük şöhret kazanır hatta bu şöhret yazarının adının önüne geçer. Bu romanından sonra onlarca eser vermesine rağmen Reşat Nuri denilince akla daima Çalığışu gelir.

³⁰Bkz. (160), EMİL, s.328.

Çalığışu Türk „insanı“ ve çoğrafyayı anlatan roman olduğu için Gürcü okuyucu onu çok sevmiştir.Reşat Nuri'nin iyimser ve hoşgörölü mizacı, onun her şeyi tozpembe görenbiri olduğunu göstermez. Yazarın Çalığışu'nda başardıklarından biri de budur. O,Feride aracılığıyla sevginin her şeyi çözebileceğini gösterirken yine onun sayesindebürokrasinin aksak işleyişini, Anadolu'nun geri kalmışlığını, halkın kapalı yaşayışınıanlatır. Taşrada süregiden ve insanların, özellikle kadınların hayatını olumsuzetkileyen dedikodunun boyutlarını gözler önüne serer. Ancak ondaki bu eleştirihıçbir zaman suçlamaya; Anadolu, hükümet, insan nefretine dönüşmez.

Feride'nin okuyucu üzerinde yarattığı etki, ondan etkilenerak öğretmen olan, Anadolu'ya giden çocuklar, özellikle 1937'den sonra belirginleşen Feride'nin ideal Türk kızı imajı, Türk kadınının tarih içindeki sosyal değişim ve gelişimini incelemeyi gerektirir. Kadınların tarih boyunca yaşadığı hayat bilinmeden Feride'nin yeniliği anlaşılamaz. Böyle bir inceleme yapıldığında Feride'nin Tanzimat'tan itibaren üzerinde tartışılan “Türk kadını” imajının mükemmel bir terkibi olduğu sonucu ortaya çıkar.

Sonuçta, Güntekin-realizm düşüncesini benimsemiş olan yazar ve büyük humanist, Gürcistan'da bir İlia Çhavchavadze ,³¹ bir Akaki Tsereteli³² olarak sevildi. Güntekin kötü ve iyi niyetli insanlar, hayatın kötü ve iyi taraflar, eğitimin gücü, parasızlık, taşranın hayat şartlar, aşk ve köydeki günlük sorunları Gürcü okuyucuya iyi hissettirmiştir.Yaşam için hep mücadele eden Gürcüler için bu konular hiç yabancı gelmez.Aslında Gürcü edebiyatta bu kadar popüler öğretmen kahraman yoktur, bunun için de Feride çok sevilmiştir, Gürcistan' da özellikle o zamanlarda hiç değerli olmayan mesleğe sahip olan kızın macerası okuyucuya değişik ve enteresan gelmiştir.

³¹ Ünlü Gürcü yazar,realizmin temsilcisi.

³² Ünlü Gürcü yazar, realizmin temsilcisi

4. ÜSLUP VE ANLATIM TEKNİKLERİ

Resat Nuri Güntekin, kahramanlarının ruh durumlarını sadece romanın anlatımını kurgulayan bakış açısı ile değil aynı zamanda diyaloglar ve iç monologlar aracılığı ile de sunar. Reşat Nuri'nin anlatım tekniği olarak sözü romankahramanına bırakmayı daha çok tercih ettiği açıkça görülmektedir. Kendisi bu tercihin sebebini şöyle açıklar:

“ Ben kahramanlarımdan birini alıp onun ağzından anlatmayı daha kolaybulurum. Hem bu suretle vak'alar dağılmaz. Vak'ayı anlatan kahramanvahdeti muhafaza eder. Sonra bunun bir iyiliği daha vardır, romancimesuliyetin mühim bir kısmını üstünden silkip atmış olur. Ekseriya birromancının yaptığı bir tasvir okuyucuya soğuk gelebilir. Çok defaokuyucular romancının bir adamı anlatışını beğenmeyebilir. İşte romanıkahramanının ağzından anlatırsanız mesuliyetin bir kısmı sizden ziyadekahramanın görüşüdür. Bu işte biçare kahraman yanmıştır.”³³

Yani anlatımın anlatıcıdan roman kahramanına bırakılması aynı zamanda duygu ve düşüncelerin sadece roman kahramanına mahsus olması demektir, anlatıcının taraf olmasını ve o düşünceleri savunmasını gerektirmez.

4.1. Üslup

Üslup bir sanat yapıtının nasıl oluşturulduğıyla ilgili bilgi içeren yargılardır. Sanatçının anlatım biçimi, söyleyiş özellikleri, dili kullanış şekli ve benzeri etkenler üslubu belirleyen en önemli özelliklerdir (Kolcu, 2011: 57). Güntekin'in“benzetme” ve “kişileştirme“ unsurları sık sık kullandığını görmekteyiz.Reşat Nuri Güntekin benzetme aracıyla ortak nitelikler olan kavramlarıbirbirlerine pekiştirmeyi hedefler. Yazarnesnelerin niteliklerinin belirginleştirerek okuyucunun dikkatini çekmek ister.

³³Hikmet FERİDUN, “Reşat Nuri Nasıl Yazdığını Anlatıyor”, *Muhit*, 1933, nr.54.

4.1.1. Benzetmeler

„İlk geldiğim günlerde bu kırık heykel, güneş ve rutubetten kararmış rengiyle, bana sakat bir çöl çocuğu gibi görünmüştü.“(Çalığışu, s.19)

“ ჩემი ჩამოსვლის პირველ დღეებში მზის მცხუნვარებისგან გარუჯული ქანდაკება პატარა არაბ ბიჭად მეჩვენებოდა.“(ნარჩიტა, გვ. 10)

„Başındaki beyaz başlığın uçları garip bir kuşun kanatları gibi saçlarıma sürünerek yakından yüzüme baktı; yanağımı öksadı.“(Çalığışu, s. 26)

„მისი თავსამკაულიდან რაღაც ფრინველის ფრთის წვერივით შეხება ვიგრძენი, ლოყაზე ხელი მომისვა და მომიალერსა.“(ნარჩიტა, გვ.15)

„Ara sıra mektebimize, çenesinde keçi sakalına benzeyen bir küçük sakal taşıyan gözlüklü bir papaz gelip giderdi.“(Çalığışu, s. 27)

„ჩვენთან ხშირად მოდიოდა ხოლმე სათვალთან წვერცანცარა აბატი.“(ნარჩიტა, გვ. 16)

„ O haliyle alık ve tembel Van kedilerine benzeyen Necmiye'yi bana misal gösterirdi.“(Çalığışu, s. 34)

„მართლაც იმ მომენტში ნეჯმიე ზარმაც კნუტსა ჰგავდა.“(ნარჩიტა, გვ. 19)

„Kendimi top gibi karyolanın üstüne attım.“(Çalığışu,s. 37)

„ძლივს მივაღწიე საწოლამდე და პირქვე დავემხე.“(ნარჩიტა, გვ.22)

„Neriman kedi köpek öksar gibi hareketlerle beni de avlamaya çalışmıştı.“(Çalığışu, s. 45)

„იგი ისე მეთამაშებოდა, როგორც პაწაწინა ფისუნიას.“(ნარჩიტა, გვ. 27)

„Kapıyı hızla açarak fırtına gibi içeri atıldım.“(Çalikuşu, s.64)

„კარებს მივაწყდი და შევირბინე.“(ნარჩიტა, გვ. 39)

“Ocak bacaları gibi kapkara görünen duvar kaplamalarına tepe aşağı takılmış bir harita ile bir iskelet levhası, bir çiftlik ve bir yılın resmi sarkıyordu.”(Çalikuşu, s.224)

„ღუმელივით გაშავებულ კედელზე თავდაყირა ეკიდა რუკა. აქვე ჩამკვიდებული იყო პლაკატები, რომლებზეც ადამიანის ჩონჩხი, გველი და ძროხის ფერმა იყო გამობატული.“(ნარჩიტა, გვ.138)

„Kına renginde çalı gibi sert, karmakarışık saçları, balmumu gibi renksiz yüzünde yine o renkte çilleri, daracık alnıyla bir hizada korkunç gözleri vardır.“ (Çalikuşu, s. 249)

„ინით შეღებილი გეგონებოდათ მისი დაწეწილი თმები. ჭორფლიან სახეზე, ვიწრო შუბლის ქვემოთ, მოუჩანდა დაბერილი, წვრილი თვალები.“(ნარჩიტა, გვ.153)

„Hanımlar, kuzu gibi olmuşlardı.“(Çalikuşu, s.367)

„საზოგადოება დაცხრა.“(ნარჩიტა, გვ.222)

„Reşit Bey’in , Karşıyaka’daki köşkünden dönüyorum. Saray gibi bir yer.“(Çalikuşu, s.406)

„ახლახან დავბრუნდი რეშიდ ბეი ევენდის სახლიდან. სახლი კი არა, ნამდვილი სასახლეა.“(ნარჩიტა, გვ.244)

„Munise ile bana köşkün üst katında denize karşı bir oda verdiler. Küçü, fakat kuş kafesi gibi şirin bir yer.“(Çalikuşu, s.407)

„მე და მუნისეს მეორე სართულზე პატარა გალიის მსგავსი ოთახი მოგვეცეს.“(ნარჩიტა, გვ.244)

„O gece, akşam yemeği bir düğün ziyafetine benzedi. Sofranın başında çocuk gibi maskaralıklar eden Aziz Bey.”(Çalikuşu, s.491)

„იმ ღამეს ვახშამი ლხინად იქცა. აზიზ ბეი, რომელიც სუფრის თავთან იჯდა, განუწყვეტლივ ოხუნჯობდა და ლაპარაკობდა.“(ნარჩიტა, გვ. 294)

Yazar benzetmeler yaparak okuyucuya anlatmak istediklerini daha iyi aktarabilmekte ve okuyucu duygüsünde olayları daha gerçekçi bir şekilde canlandırabilmektedir.

4.1.2. Kişileştirmeler

Reşat Nuri Güntekin tarafından sık sık kullanılan anlatım türü kişileştirmedir.

„ Geceleri bahçede , mahzum bir ninni sesiyle akan çeşme durmuştu.“(Çalikuşu, s.252)

„ჩემი ფანჯრის წინ მორაკრაკე წყარო გაჩუმებულიყო.“(ნარჩიტა, გვ. 154)

„Dışarda fırtına gittikçe artıyor, pencere kepenklerini zorlu hücumlarla sarsıyordu.“(Çalikuşu, s. 254)

„ ქარიშხალი წამდაუწუმ დარაბებს აწყდებოდა.“(ნარჩიტა, გვ. 155)

„Fırtına içinde viran bir gemi teknesi gibi sallanan bu sefil ve karanlık oda, ocağın kızıl akisleri içinde birdenbire öyle munis ve mesut bir yuva olmuştu ki...”(Çalikuşu, s. 256)

„ჩემს ოთახს ქარიშხალი ისე აქანავებდა , როგორც ზღვის დელვა გემს. ბუხრიდან გამონაკრთობი შუქი ისეთ მყუდროებაში გვხვევდა, რომ ახლა იგი უკვე ბედნიერ ბუდედ მეჩვენებოდა.“(ნარჩიტა, გვ. 156)

„Bahçemde renk renk çiçekler açıyor, odamın pencerelerine sarmaşıklar tırmanıyor.”(Çalikuşu, s. 319)

„ ეზოში თვალს ახელენ ჭრელი ყვავილები. ფანჯრის ქვემოთ, კედელზე სურო ამოვიდა.“(ნარჩიტა, გვ 194)

„Hayalimde yollar, gittikçe incelip mahzunlaşani bitip tükenmez gurbet yolları uzanıyor, kulağımda geçen arabaların o ince yanık sesli çınğırakları ağlıyordu.“(Çalikuşu, s.380)

„თვალწინ დამიდგა ჯერ უნახავი შარაგზები, რომლებიც წვრილ- წვრილ დაუსრულებრივ ბილიკებად ივანტებიან. თითქოს ურმის ჭრიალი მომესმა, რომელსაც ეჟვნის ხმაც ერთვოდა. რა სევდიანად წრიალებს ბორბალი!
„(ნარჩიტა, გვ. 229)

„Uzakta , denize allı, yeşilli ziyalar akıtan bir gazinoda, kitaralarla7 kah şen, kah mahzum havalar çalıyorlar.“(Çalikuşu, s. 406)

„ ზღვის სანაპირო კაზინოდან ტალღებს ცისფერი შუქი ეცემა და ქარს გიტარისა და სიმღერის ხმები მოაქვს.“(ნარჩიტა, გვ. 244)

„El ayak çekilmiş, fenerler sönmüş, biraz evvel sahil fenerleriyle oynayan deniz bile, şimdi kumsalın bir kısmını boş bırakarak daha uzaklara çekilmiş, yavaş yavaş uyuyan bir öocuk gibi başını kayaların beyaz yastığına koymuş.“(Çalikuşu, s. 408)

“ სანათურები ჩამქრალიყო. ირგვლივ დუმილი სუფევდა. ათასი ფერით გაცისკროვნებული ზღვა სანაპირო კლდეზე მიძინებული ბავშვივით მოჩანდა.“(ნარჩიტა, გვ. 245)

4.1.3.Geriye Dönüş Tekniği

Dış dünya değil, genellikle kişinin iç dünyanın ilgi gösteren yazarlar, kahramanlara hayat verebilmek için bu tekniği kullanırlar. 19. Yüzyıl ve daha önceki zamanlarda, romanda tek bir zaman kavramı kullanılıyordu, sonra bu durum değişmiş ve roman kurgusunda neredeyse tüm zamanlar kullanılmıştır.Bu durum romanda geriye dönüş

teknikinin altyapısına sebep olmuştur.Mehmet Tekin konuyla ilgili olarak şu şekilde söylemiştir:

“Roman, zaman bakımından geçmiş, hal ve geleceğe açık bir turdur.Roman sanatında geçerli olan zaman şimdidir.Her şey bu “şimdi” nin içinde kurgulanır. Ancak roman yapan, bu değildir.Romancı, gerçek olan şimdiden geçmişe ve hatta geleceğe uzanır, dolayısıyla anlatıma bir sahilik kazandırır.Özellikle geçmiş roman için önemli bir zaman dilimidir.Roman besleyen zaman dilimi “geçmiş “tir”.³⁴Belli bir döneme bağlı kalınmadan yazılan romanda asıl hedef anlatıma hareketlilik katmaktır. FakatM. Tekin bu hareketliliğin yanı sıra teknikin anlatımı engellediğini de açıklamıştır.

“Modern zamanda geriye dönüş tekniği farklı bir yaklaşımla uygulanmaktadır.Modern roman, tıpkı hayat gibi, ileriye doğru bir akışa sahiptir.Geriye dönüş tekniği, sağladığı yarara rağmen, akışı kısmen veya kesin olarak engelleyen, bir niteliğe de sahiptir.Bu sakıncalı durumu dikkate alan modern romancılar,bilinç akımını devreye sokarak geriye dönüş tekniğine yeni boyut kazandırmışlardı.Bu bağlamda gündeme gelen diğer bir uygulama da, zamanda ani sıçramalar, gidip gelmeler anlamına gelen “flashback” yöntemidir.Bu yöntem,akışı engellemeden, olayların doğal bir şekilde yansı(tıl)masını sağlamaktadır...”³⁵ifadesiyle, bu teknikle anlam akışını güçleştirdiğini dikkat çekmektedir.

Çalığışu eserinde, Güntekin Feride'nin hayatını anlatırken en fazla geriye dönüş tekniğini kullanılmıştır.Feride'nin çocukluğunu, kitaptaki karakteristik özelliklerini okuyucuya geriye dönüş tekniği sayesinde sunmuştur.

“Ben biçare bahçede ve sınıfta tek başına kalırdım.Arkadaşlarım bana karşı adeta bir esrar kumkumayı kesilirlerdi. Onlar, sörlerden ziyade benden çekinirlerdi.Niçin mi diyacaksınız? Çünkü gevezeydim, sakallı dayının dediği gibi ağzımda bakla ıslanmazı.Birinin mesela bir bahçe parmaklığı arasından bir komşu genciye masum bir çiçek alışverişini duydum mu, bahçede adeta tellal çağırırdım.Fazla olarak da böyle şeylere karşı son derece mutaassıptım.”(Çalığışu, s.385)

³⁴Mehmet, Tekin, Roman Sanatı, Ötüken Yay, İstanbul,2004, s.233.

³⁵Tekin, a.g.e. s.238

Bu hatırayla Feride'nin karakteri, geçmişleri hakkında bilgi alırız.

„Bir zaman pek sefil olmuştum...Aylarca hizmetçi odalarında sürünmüştüm.Sonra köylerden birinde Fatma diye kimsesiz bir Arap kadını bulmuşlar...Fatma, yeni ölmüş çocuğundan boş kalan memesini ve kalbini bana vermiş. İlk senelerde bir çöl çocuğu gibi büyümüşüm...Fatma beni bohça gibi sırtına bağlar, kızgın güneşlerin altında dolaştırır, hurma ağaçlarının tepesine çıkarırmış.”(Çalığışu, s.12)

“Evet, ben hakikaten garip, anlaşılmaz bir çocuktum.Hocalarının zayıf damarlarını yakalamıştım.Her birinin en ziyade neden üzgüleceğini gayet iyi keşfeder ve ona göre işkenceler hazırlardım.Mesela,Sör Matild isminde ihtiyar ve son derece mutaassıp bir musiki hocamız vardı.O, mesela duvardaki Mereyem heykelinin önünde gözlerinde yaşlarla dua ederken, heykelin etrafında uçuşan sinekleri göstererek: “Ma Sör, aziz annemizi melekler ziyarete gelmiş“ gibi bir sözle en can alacak yerinden vururdum”(Çalığışu, s.30)

Burada da yazar geriye dönüş tekniğini kullanmış ve Feride'nin yaramazlıkları hakkında bilgi vermiş okuyucuya.

4.1.4. İç Monolog Tekniği

İç monolog tekniği kullanıldığında, karakteriniç konuşmaları ve iç hesaplaşmaları görülür.Bu tekniği 1887 yılında ilk kez, Fransız yazar Edouard Dujardin yazdığı Les Lauries Sont Couples adı eserinde kullanmıştır.Türkiye’de ise iç monolog tekniğinin ilk örneğini Recaizade Mahmut Ekrem Araba Sevdası eserinde vermiştir.

İç monolog tekniğinin tanımını Gürsel Aytaç böyle yapmıştır:

“ Öznel gerçekliği yakalama çabalarında en çok yararlanılan modern anlatım yöntemi iç monologdur.“³⁶ Kitaplarda kahramanlar, onların karakterleri, ruh halleri

³⁶ Gürsel, Aytaç, Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler, Gündoğan Yay. Ankara, 1998, s.78.

anlatırken öznelliğe ihtiyaç vardır. Bu öznellik ise dünyaları tahlil edilerek olur.İç monolog tekniği bu açınsndan çok faydalı bir tekniktir.

”İç monolog Çalığışu romanda da kullanılmış, bu teknikte okuyucu, kahramanın iç doğasıyla karşı karşıya kalır.”Bu yöntem uygulandığı bölümlerde dil, dilbilgisi kurallarına uygun ve bilinçli bir yaklaşımla kurulmuş cümlelerden çok, konuşma dilinde daha yakındır”.(Tekin 2001: 264).

„Kuzenimin birdenbire ona yürüdüğünü, ellerini kaldırdığını görüyorum...Yüreğim oynuyor,” Nihayet aklı başına geldi, bu fena kadına güzel bir tokat atacak” diyorum. Kamran bunu yapsa ben de ağlayarak kendimi ağaçtan atacağım, onunla ölünceye kadar barışacağım.Fakat o canavar bunu yapmadı...”(Çalığışu, s. 495)

“Evet dünyada bu gözyaşlarındandaha manasız şey olamaz.Bunu anlıyorum.Fakat buna rağmen, hala şimdi, bu satırları yazarken kırışıklarımın yaşlar süzülüyor, önümdeki defter kağıdı fiske fiske kabartıyor.Bu, acaba dışarda sessiz sedasız yağın yağmurun teseri mi? Şimdi İstanbul nasıl? Orada da böyle yağmur var mı? Yoksa Kozyatağı’ndaki bahçe, şimdi ay ışıklı içinde pırl pırl yanıyor mu?

Kamran, ben sadece senden değil, senin olduğun yerlerden de nefret ediyorum.“(Çalığışu, s.175)

“o gece herkes yattıktan sonra yatağımda ağladım. Fakat zannederim ki, busefer ki yaşlar rol için değil, kendi kendime kızgınlığımdandı. Mademki arkadaşlarımbir gourde olmadığımı ispat için bir yalan uydurmaya karar vermistim, dünyada baskainsan kalmamış gibi niçin kuzenimi, dünyanın muhakkak en igrendiğim insanı olan Kâmran’ı ileri sürmüstüm.”(Çalığışu, s.49)

Karakterlerin kendi dünyalarını oluşturma çabası eserlerdeki anlatım unsurlarına da yansır. Bireyselleşmeye yönelen kahramanlar, kendileriyle baş başa kaldıkları anlarda yaşamlarını sorgulama ihtiyacı hissederler. Kahramanların kendi dünyalarına yönelerek içteki sesleri/ben’leri ile konuşmalarını alıntılıdığımız örneklerden hareketle bireyleşme yolundaki etkilerini göstermeye çalışılmıştır.

4.1.5. Diyalog Tekniği

Diyalog tekniği hemen hemen her tür eserinde kullanılır. Bu sefer, anlatıcı dışarıda kalır ve okuyucu sadece kahramanlarının konuşmalarını takip eder. Diyalog, iç diyalog ve dış diyalog olarak ayrılır.

İç diyalogda kahramanı, onun yanında bir kişi varmış gibi konuşurken, dış diyalogda ise iki ya da ikiden fazla insanın karşılıklı konuşması söz konusudur. Dış diyalog tekniğinde konuşmalar dilbilgisi kurallarına uygun olarak yapılırken, iç diyalogda bu kuralları genellikle önemsemediğini görülür.

Diyalog tekniğinin roman içerisinde birtakım işlevleri vardır:

- a) “Olayın gelişiminde rol oynar,
- b) Kahramanların psiko/sosyal konumlarının açıklanmasına yarar,
- c) Anlatıma zenginlik verir,
- d) Düşünce ve felsefelerin yansıtılmasını, etkileşimini sağlar,
- e) Farklı kişilerin bir araya gelmesine, dolayısıyla farklı kültür ve konuşmaların, üslupların ortaya çıkmasına vasıta olur,
- f) Metnin muhtemel ağırlığını hafifletir.”³⁷

4.1.6. İç Diyalog Tekniği

İç diyalog tekniğinde roman kahramanların karşısında biri varmış gibi kendi kendine tartışmasıdır. Bu teknik iç monologa benzer. Bu teknik sayesinde kahramanların gerçek kişilik özellikleri kendi ağızlarından dile getirilir ve eserin ya da bir olayın anlatımı daha gerçekçi gibi olur. Mesela:

³⁷Tekin, a.g.e. s.256

“Ne isterse yapsınlar, sana ne?” diyeceksiniz. “Bana ne olur mu?”Kamran, düşmanım da olsa kuzenim...İster miyim, neyin nesi olduğu belli olmayan bir kadın onun ahlakını bozsun.“(Çalılıkuşu, s. 475)

4.1.7. Dış Diyalog Tekniği

Dış diyalog tekniğinde insanların birbirleriyle konuşmaları gösterilir. Kahramanlar arası çatışmaları ya da onların birbirleri hakkındaki düşüncelerini bu teknik sayesinde algılıyoruz.

„Ben yapılacak başka şey bulamadığım için hala gülmekte devam ediyordum.O meşhur „Karga ile Tilki“ masalındaki tilki gibi ağacın altında sinsi sinsi dolaşmaya başladı.

Nihayet utanıp sıkılmayı bırakarak bana:

-Feride, çocuğum; azıcık aşağı iner misiniz? dedi.

-Ne münasebet? Dedim.

-Hiç...seninle konuşacağım var da...

-Benim sizinle konuşacak bir şeyim yok...Rahatımı bozmayınız...

- Feride, şakayı bırak!..

-Şaka mı? Yine ne münasebet?(Çalılıkuşu, s.50)

„Kamran’a:

-Az kalsın unuttuyordum, dedim.Sütünenin torunu köşkte mi?

Sütünenin torunu senelerden beri köşkte büyüyen bir öküzdü.

Kamran sualime şaşırır gibi odu:

-Elbette koşkte, dedi, nereye gitmesini istersin?

-Tabii...Biliyorum...Yalnız...Ne bileyim işte? Ben bu çocuğu o kadar seviyorum ki...

Kuzenim gülümsedi:

-Bu da nereden çıktı, dedi, yüzüne bile baktığın yoktu biçarenin..."

„- Demek sen buraya hizmet için geldin? Sırf maarife, memleket çocuklarına hizmet için öyle mi?

-Evet, maksadım bu.

-Bu yaşta, bu çehre ve yaratılış ile mi? Sen doğruyu söylesene bana.Gözlerime bak bakayım.Ha, şöyle! Ben, bunları yutarım mı sanıyorsun?" (Çalığışu, s.272)

„-Peki Munise, dedim,baban sana acımıyor mu?

Cahilliğıme acır gibi, derin derin yüzüne bakıp gülümseyerek:

-O da bana acıyor, ben de ona acıyorum, dedi. İkimizin de elimizde bir şey yok ki..."(Çalığışu, s. 321)

4.1.8. Anlatma ve Gösterme Tekniği

Esas olarak, iki tane anlatım tekniği vardır:

Anlatma: Olayın bir anlatıcı tarafından anlatılması.

Gösterme: Olayın herhangi bir aracıya başvurmadan canlandırması.

Yazar romanı kaleme alırken bu iki teknikten sadece birini veya her ikisini de kullanabilir.Mehmet Tekin bu tekniği şu şekilde tanımlar:

”Anlatma yönteminde okuyucunun dikkati anlatan üzerindeyken, gösterme yönteminde bu dikkat eser(metin,hikaye) üzerinde çevrilir.“³⁸

Gösterme yöntemi Nurullah Çetin şu şekilde tanımlar:

“Gösterme yöntemi, daha çok bir tiyatro tekniğidir. Bu yöntemde okuyucu, roman kişileriyle araçsız olarak doğrudan doğruya yüzleşir.Olduğu gibi roman kişilerinin konuşmalarını dinler ve onların kişiliğini konuşmalarından çıkarmaya çalışır. Bu yöneme genellikle nesnelliği sağlamaya kaygısıyla yer verilir.“³⁹

“Bültenler dağıtıldığı günün akşamı Sör Aleks, beni bir köşeye çektiç

-Notları beğendin mi, Feride? dedi.

Bedbin bir tavırla başımı saklayarak:

-Epeyce bozuk Ma Sör, dedim.

-Epeyce değil, pek çok.Ben sizin bu kadar düştüğünüzün hatırlamıyorum.Halbuki bu sene başka türlü çalışacağınızı umardım.

-Hakkınız var.Bu sene geçen seneden bir yal daha büyüğüm.

-Sade o kadar mi?

Garip şey! Sör Aleks çenemi okşuyor, manalı manalı gülüyordu.

Ne yapacağımı şaşırarak gözlerimi gözlerinden kaçırdım.”(Çalıkuşu, s .116)

³⁸Tekin, a.g.e.s.190-191.

³⁹Çetin, a.g.e. s.199

4.1.9. Tasvir Tekniği

Tasvir tekniği resim sanatından edebiyata geçmiş bir anlatım türüdür.Bu teknik kullanıldığı zaman, insanların yaşadığı olayların geçtiği yerler, mekanlar veya eşya,kelimeler ile adeta resmedilir.Fakat sadece eşya veya yerler değil aynı zamanda insanlar da tasviredilir.

“Tasvir, romanın kurmaca dünyasında yer alan kişi, zaman, olay, mekngibi unsurları, sanatın sağladığı imknlerden yararlanarak görünür kılmaktır.”⁴⁰

Edebi eserlerde bu teknik mutlaka sık sık kullanılır. Tasvir tekniği sayesinde okuyucunun romana dahafazla dahil etmek, okuduklarını gözünün önünde canlandırmak ve eseri okurasezdirmek hedeflenmiştir. Yazar, tasvir tekniği ile romanında mekan ile omekanda yaşayan kişi(ler) arasındaki ilişkileri yansıtır ve yazdıklarınadahagereklik görüntüsü verir.

“te yanımda manastır terbiyesinin istediği serin ve mağlum loşluğu temin için yapılmışa benzeyen ve pancurları hiç açılmayan bir uzun pencere dururdu.Ehemmiyetli bir keşif yapmışım.Gğsm sıraya yaslayıp çenemi biraz yukarı kaldırdığım vakit pancurların arasından gökyüzünün bir parçasıyla bir büyük akasyanın yaprakları arasından tek bir apartıman penceresi ve bir balkon parmaklığı görünürdü.Doğrusunu söylemek lazım gelirse,manzara hiç de zengin değildi.Pencere her zaman kapalı durur, balkon parmaklığına hemen daima bir ufak ocuk şiltesi ile yorgan asılırdı.”(alıkuşu, s. 8)

„Taşlar, benim gördüğüm mezar taşlarından büsbütün başka şekildeydi.Dizi dizi asker safları gibi muntazam, yüksek, dimdik, tepeleri düz, dedenleri simsiyah taşlar.Yazılar okunmuyordu.Yalnız, başlarında birer kk ,Ya Rab“ kelimesi seçiliyordu.“(s.24)

„İlk başta Zeynilerbana, hala yer yer dumanları tüten bir yangın harabesi gibi görünürdü.

⁴⁰Tekin, a.g.e. s.200

Köy deyince gözümün önüne yeşilikler arasında eski Boğaziçi yalılarındaki güvencinliklere benzeyen sevimli, şen manzaralı kulübeler gelirdi.Halbuki bu evler, çökmeye yüz tutmuş, simsiyah viranelerdi.”(Çalığışu, s.214)

„Munise ile bana köşkün üst katında denize karşı bir oda verdiler.Küçük, fakat kuş kafesi gibi şirin bir yer.

Geç vakte kadar pencereden rıhtımı ve denizi seyrettim. Pencерem, bütün körfezi görüyor.Karşıda İzmir, yıldızlarla donanmış bulut kümelerine benzeyen tepeleriyle, muhteşem bir donanma aydınlığı içinde yanan Kordonu’yla görülecek şey...Gece yarısına kadar tramvaylar işliyor, havagazlarının yeşil aydınlığında ardi arkası kesilmeyen genç kafileleri piyasa ediyor.Uzakta, denize allı, yeşilli ziyalar akıtan bir gazineoda, kitaralarla kah şen, mahzun havalar çalıyordu.“(Çalığışu, s.407)

4.1.10. Otobiyografik Tekniğı

Otobiyografik teknikte birinci tekil kişi anlatıcı,kendigeçmişine dair olayları, hatıraları anlatır. Bu sefer “anlatıcı” ve “anlatılan”aynı insandır. Anlatıcı kişi, artık bir olgun insan olarak geçmiş zamanı yeniden değerlendirir ve bazen eleştirir.

“Aradan seneler geçti.Yabancı bir şehirde, yabancı bir otel odasında, sırf bitip tükenmeyecek gibi görünen bir gecenin yalnızlığına karşı koymak için, hatıralarımı yazmaya başladığım bu saatte bir elim yine aynı küçük çocuk tavrıyla saçlarımı çekıştırıyor, gözlerimin üstüne indirmeye uğraşıyor.

“ Bunun sebebine gelince, öyle sanıyorum ki ben etrafındaki hayata pek fazla kendimi kapıp koyuveren, hafif ve dikkatsiz bir çocuktum. Besbelli sıkı zamanlarda kendi kendimle, kendi fikirlerimle yalnız kalmak için gözlerimle dünya arasında, bu saçlardan bir perde koymaya çalışıyordum.” (Çalığışu. s.10)

“Ayrılık gününün faciasını hala hatırlar ve gülerim.Ben ömrümde o günkü kadar dalkavukluk ettiğimi bilmiyorum.Hüseyin kapının yanına çğmelmiş, koskoca bıyıklarıyla

utanmadan ağlıyor, ben Bağdat'ta, Suriye'de Arap dilencilerinden öğrendiğim dualarla büyükannemin, teyzelerimin eteklerini öpüyordum.”(Çalığışu, s.21.)

„Biçare büyükannemde uyuku durak bırakmamıştım.Kadıncağız, bana iyiden iyiye sevdayı sarmıştı.Bazı sabahlar, bir gün evvelki yorgunluğu dinlendirmeden benim gürültümle uyandıkça yatağında doğruluyor, beni kollarından tutup sarsarak:”Ne vardı ölüp de bu yaşında bu canavarı benim başıma musallat edecek” diye anneme çıkışıyordu.”(Çalığışu, s.25)

„Bir sene evvelki flört masalına bu sene de bir seyahat hikayesi ilave etmek hoş bir lüks olacaktı.Yalnız benim iddiam, çantamı elime alarak, romanlarda okuduğum Amerikan kızları gibi, kendi kendime vapura binmekti. Fakat teyzelerim bu arzumu telaşlı ıgıllıklarla karşıladılar ve yanıma bir bekçi katmadan yola çıkmama razı olmadılar.Hatta böyle olduğu halde: “Karanlıkta güverteden denize sarkma...Kimse ile konuşma...Vapur merdivenlerinden deli gibi inme” gibi ağır nasihatlarla haysiyetimi kırdılar.Sanki Tekirdağ'a işleyen pabuç cesametindeki külüstür vapurun bir transatlantik gibi seksen metre merdiveni varmış gibi...(Çalığışu, s. 77) ”

4.1.11. Günlük

Günlükler, bir kişinin önemli bulduğu ve unutmak istemediği olayları, amaçları, duygu, düşünce ve hayalleri tam tarih belirterek yazdığı yazı türüdür.

Bazı yazar günlük türünden roman, hikaye, tiyatro vb. yazmıştır.Dünya edebiyatından Gogol'un “Bir Delinin Günlüğü” ve R. M. Rilke'nin „Maile Laurids Brigge'nin Notları“ adlı eserleri örnek olarak getirebiliriz, Türk edebiyatından ise Reşat Nuri Güntekin'in “ Çalığışu“ ve Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun „Yaban“ı bunun net bir örnekleridir.

“Bu bir sene içinde, birkaç defa, kendimi zapt edemedim, ağladım.Fakat bunların hiçbirisinde bu gece gözkapaklarımın içini yakan yaşlardaki acılık yoktu.O

vakit, sadece gözlerim ağlamıştı. Bu gece gönlüm ağlıyor.(B...1 Teşrinievvel).”(Çalığışu, s. 338)

„Hele birkaç gün evvel şimşekle, gök gürültüleriyle başlayan şiddetli bir yağmur sıcak ve sakin bir yazın bana verdiği müzmin hüznü, anlaşılmaz yaşamak yorgunluğunu dağıttı.O kadar hafif, o kadar neşeliyim ki...(B...17 İlkteşrin).”(Çalığışu, s.339)

„Çalığışu , dalardan, yine gurbet kokusu almaya başlıyordu.Gurbet kokusu! Bu kokuyu bütün ruhuyla koklamayanlar için ne manasız bir söz! Hayalimde yollar, gittikçe incelip mahzunlaşan, bitip tükenmez gurbet yolları uzanıyor, kulağımda geçen arabaların o ince yanık sesli çingirakları ağlıyordu.

“Ne vakte kadar yarabbi, ne vakte kadar? Niçin? Hangi emele yetişmek için?(Ç... 5 Haziran).” (Çalığışu, s.380)

„Reşit Beyefendi benimle Fransızca konuştu.Behemehal8 kazanacağıımı ümit ettirecek bazı sözler söyledi.

Allah, Munise'ye acısın. (İzmir, 25 Eylül).“ (Çalığışu, s. 404)

„ Bu son ayrılık saatinde niçin hakikati saklamak? Bu okumayacağın defteri ben senin için yazdım Kamran. Evet, ne söyledim, ne yazdımsa hep senin içindi. Yanlış, çok yanlış bir iş tuttuğumu bugün artık itiraf edeceğim. Benher şeye rağmen seviliyordum,sevildiğimi de biliyor değilim; fakat bu bana kafi gelmedi, istedim ki çok, pek çok sevileyim, kendi sevdiğim kadar değilse bile-çünkü bunaimkan yok-ona yakın sevileyim. Bu kadar sevmeye benim hakkım var mıydı? Zannetmem, Kamran. Ben küçük, cahil bir kızım...” (Çalığışu, s.479)

4.2. Çalığışu Romanındaki Deyimleri Gürcüceye Aktarma Sorunları

Deyimler, çeviri tecrübesi için de çeviri teorisi için de en zor problemlerden biri olarak görülür. Çünkü her dildeki deyimler mana ve üslup bakımından farklılık gösterir.

İşte bunlar çevrildiğinde her dilin kendisine has söz dizimi olduğu görülür (Kenesbayev 1977: 81). Yazarlar üç çeşit yöntem olabileceğini söylerler: 1. „Deyimler çevrilirken onun genel anlamı verilir „ (Tomanov 1966: 75). İkinci yöntem, „deyimleri çevirirken hedef dildeki tam karşılığını vermektir“ (Tomanov 1966: 77). Üçüncü usul ise, „birçok deyim bir dilden ikinci dile kelimesi kelimesine çevrilir“ (Tomanov 1966: 80)

Günlük hayatta kullanılan deyimlerin toplum içinde yıllar boyunca birikmiş deneyimlerin sonucu olduğubilinmektedir. Çeviri yapılırken bir deyim için hedef dilde karşılığı bulunmayabilir.Kendilerine özgü anlamları olan deyimler, bazen başka dillere çevrilemezler. Böylece, deyim kaynak dilden hedef dile çevrildiği zaman asıl anlamından uzaklaştığı görülmektedir.

Göktürk’e göre iletişimsel-eşdeğerlik açısından, bir dile ya da kültüre özgü apayrı içeriklerin hedef dilde seslenen okurun en kolay anlayabileceği bir şekilde aktarılması gerekir.Örneğin, İngilizce bir metinde “fish and chips“ diye bir kavram geçerse, Türkçeye bunu “kofte ekmek“ deyim ile çevrilmesiyle eşdeğerini bulacaktır.(1986:87)

1.“Altı yaşında bir çocuğun epeyce şeylere akli ermesi lazım gelir.” (Çalikuşu, s.18)

„ექვსი წლის გოგოს ყველაფერი უნდა ეგრძნო.“(ნარჩიტა, გვ.10)

“Akli ermek” deyimini.1.İyi kavramak ve anlayabilmek. 2. Akıl baliğ olmak, olgunlaşmaktır.(Parlatır2008: 57)

Deyim “ექვსი წლის ბავშვი ყველაფერს უნდა ხვდებოდეს,” şu şekilde aktarılmalıydı.

2.„Hüseyin namaz kılar gibi yanında diz çökmüştü.“(Çalikuşu, s.19)

„ მის წინ მლოცველივით მუხლმოდრეკილი ჰუსენი.“(ნარჩიტა, გვ.11)

“Diz çökmek” deyiminin Türkçe Deyimler Sözlüğü’nde birinci manası diz çökerek oturmak, ikinci manası yenilgiyi kabul etmektir (Aksoy 1988: 727).

Deyim doğru aktarılmış. Mana korunmuştur.

3. „Niçin? Bu incelikleri akıl edecek yaşta değildim.“(Çalikuşu, s.20)

„- რატომ უნდა გაგვყარონ?- მე მაშინ ისე პატარა ვიყავი, ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა არ შემიძლო.“ (ნარჩიტა, გვ.11)

Buradaki deyim “akıl etmek”tir. Herhangi bir konuda veya sorunda önlem veya çareyi zamanında düşünmek. (Parlatır 2008: 54)

Deyim doğru çevirilmiş. Kaynak metin ve hedef metnin anlamı aynıdır.

4. „Babam kılıcını şakırdatarak yerinden fırladı, telaşla beni kolumdan yakaladı.“(Çalığışu, s.26)

„ მამა იმ წუთშივე ფეხზე წამოიჭრა, ადელვებულმა და დაბნეულმა ხელზე ცემით დამსაჯა.“(ნარჩიტა, გვ. 15)

Deyim “yerinden fırlamak”tır. Oturduğu yerden hızla kalkmak.(Parlatır 2008: 915)
Deyim hedef dile doğru şekilde aktarılmış.

5. „Sör Süperiyür, gözlerini gözlerime dikmiş, beni dinliyordu.“(Çalığışu, s.29)
„დირექტორმა თვალი თვალში გამიყარა და მკითხა: „(ნარჩიტა,გვ.17)

Deyim “gözünü dikmek”tir. Dikkatle bakmak, gözünü ayırmadan bir yere veya bir kimseye bakmak.(Parlatır 2008: 411) Deyim Gürcüce tam aktarılmıştır.

6. „Lakırdıya çanak tutmuşum.“ (Çalığışu, s.36)
„ჩემმა თამამმა საუბარმა აი როგორი დასასრული მიიღო.“ (ნარჩიტა, გვ.21)

Deyim “çanak tutmak”tır. Tahrik etmek, davranışları veya sözleriyle kötülüğe yol açmak, tahrik etmek.(Parlatır 2008: 248)

Bu deyim yanlış çevirilmiş. Kaynak metindeki deyim hiç aktarılmamış ve cümlelerin çok genel anlamı verilmiş. “ უაზრო ლაქლაქში გავერთე“ cümle şu şekilde çevirmeliydi.

7. „Maamafih, huy canın altındadır, derler.“(Çalığışu, s.61)
„ამბობენ, ჩვეულება რჯულზე უმტკიცესიაო.“(ნარჩიტა, გვ.37)

Deyim “huy canın altında”dır. İnsanda doğuştan oluşan özellikler değiştirilmez.(Parlatır 2008: 473)

Deyim iyi çevirilmiş, Gürcüce’ye tam anlamı verilmiştir.

8. „Yerin dibine geçiyorum.“(Çalığışu, s.111)
„ თორემ ქვესკნელში ჩავძვრები.“(ნარჩიტა, გვ.67)

Deyim “yerin dibine geçmek”tir. Yaptığı hatadan dolayı çok utanmak, kimsenin yüzüne bakmamak.(Parlatır 2008: 915)

Deyim doğru aktarılmış. Mana korunmuştur.

9. „Arkadaşlarımdan beni tebrik edenleri kısa, kuru bir teşekkürle başımdan savıyor, yalışmak meylini gösterenlere yüz vermiyordum.“(Çalığışu, s.118)

„ამხანაგებს, რომლებიც ნიშნობას მილოცავდნენ, ცივი მადლობით ვისტუმრებდი, ხოლო მათ, ვისაც სულში შემოდრომა და ტიტინი სურდა, პირს არ ვუჩვენებდი.“(ნარჩიტა, გვ.71)

Deyim baştan savmaktır. 1. Bir işi üstünkörü yapmak, ciddiye almamak.

2. Başından defetmek, avutmak.(Parlatır 2008: 164)

„ცივი მადლობით ვისტუმრებდი“ anlam açısından doğrudur fakat “ ცივი მადლობით თავიდან ვიშორებდი“ kaynak dildeki deyimle tam aynı olacaktır.

İkinci deyim bu cümlede “yüz vermemek”tir. Yakınlık göstermek, samimi davranmak veya uzak durmak, önem vermemek.(Parlatır 2008: 947)

Deyim hedef dilde kelimesi kelimesine çeviri olarak aktarılmış, bundan dolayı yanlış olduğunu söylemeliyiz.

„ პირს არ ვუჩვენებდი“ yerine „ თავს ვარიდებდი“ doğru çeviri olacaktır.

10. „Biraz sonra mutfak çadırının önünde bir kıyamettir koptu.“(Çalığışu, s.129)

“კარვის ახლოს მზარეულის ლანდი აბორიალდა.“(ნარჩიტა, გვ.78)

Deyim kıyamet kopmaktır. 1. Kıyamet günü gelmek.

2. Bir yerde çok gürültü ve patırtı olmak.(Parlatır 2008:

578)

Deyim yanlış çevrilmiş. Sanki çadırının önünde ağacın gölgesi görünmüş.“
სამზარეულო კარვის წინ მთელი ამბები დატრიალდა .“ Cümle ancak bu şekilde
doğru olacaktır.

11. „İçim kan ağlarken gülmeye, şarkı söylemeye, ıslık çalmaya başlıyordum.“(Çalikuşu, s.
223)

“როცა მეტირებოდა, სწორედ მაშინ წამოვიწყებდი სიმღერასა და სიცილ-
კისკისს.“(ნარჩიტა, გვ. 137)

Deyim “kan ağlamak”tır. Manası bir zulümden, bir afetten, sıkıntıdan, büyük üzüntü
duyup çok yakınmaktır.(Aksoy 1988: 903)

Gürcüce böyle bir deyim olmadığı için tam çevirisi verilmemiş ama mana korunmuş.

12. Elimin emeğiyle yaşayacağım.(Çalikuşu, s.155)

„საკუთარი მარჯვენით არსებობას ვაპირებ“(ნარჩიტა, გვ. 94)

Buradaki deyim “el emeği”dir. Anlam elle yapılan işe harcanan emek, elle yapılan
çalışmanın karşılığıdır. Elle iş yapmak.(Parlatır 2008: 338)

Gürcüce tam karşılıklı anlam verilmiştir.

13. Zavallı büyükannem şaşkına dönmüştü; Benimle başa çıkmak hakikaten imkansızdı.
(Çalikuşu, s.23)

საზრალო დიდება! ჩემი თვალყურის დევნება უჭირდა და ეს არც თუ ისე იოლი
იყო.(ნარჩიტა, გვ. 13)

Deyim “başa çıkmak”tır. Bir iş veya olaya gücü yetmek, üstesinden gelmek.(Parlatır 2008:
149) Burada tam anlamını verilmemiştir. Fakat Gürcüce “ თავს ზევით ძალა არ
ჰქონდა „ deyim kullanabilirdi.

14. Fakat bu kadının adını ağzına almak, bana tahammül edilmeyecek bir şey gibi görünüyordu. (Çalığışu, s. 75)

„მაგრამ...განა მე შემეძლო წარმომეჭოვა მისი სახელი?“ (ნარჩიტა, გვ.)

Deyim “ağza almak”tır. Gürcüce doğru aktarılmış.

15. Tavşan gibi kulaklarımı dikmiştim. (Çalığışu, s.19)

კურდღელივით ყური ვცქვიტე. (ნარჩიტა, გვ.11)

Deyim “kulak dikmek”tir. Anlam ise hayvan koku alıp dikkat kesilmek. (Parlatır 2008: 600)

Gürcüce deyim olarak değil ama anlam tam verilmiştir.

16. Kedi gibi kulak kabartarak dinledim. (Çalığışu, s.69)

„სმენად ვიქეცი.“ (ნარჩიტა, გვ. 56)

Deyim “kulak kabartmak”tır. Çaktırmadan, gizlice, belli etmemeye çalışarak dinlemek. (Parlatır 2008 : 600) Deyim Gürcüce tam aktarılmış.

17. “Kendime evlat edeyim, bağrıma basayım.” (Çalığışu, s.258)

„ის პატარა გოგო მე მაჩუქეთ, მაშვილეთ!“ (ნარჩიტა, გვ.158)

Bu cümledeki deyim “bağrına basmak”tır. Ömer Asım Aksoy’un Deyimler Sözlüğü’nde iki manası vardır: 1. Göğsü üzerine yaslanıp sevmek. 2. Birine sevgi ve şefkatle yanına alıp korumak, yetiştirmek (Aksoy 1988: 611).

Tam bu anlamına gelen Gürcüce olmadığı için cümle doğru aktarıldığını söylebiliriz.

18. Hadi nazlanma... Zaten senin ağzında bakla ıslanmaz. Sonunda nasıl olursa söyleyeceksin. (Çalığışu, s.36)

ნუ ინაზებში, ისეთი ენატარტალა ხარ, მაინც წამოროშავ.(ნარჩიტა, გვ.21)

Deyim “ağzında bakla ıslanmamak”tır. Sır saklamasını bilmemek, sırrı hemen açığa vurmak.(Parlatır 2008: 43)

19. Odada kaç delik varsa o kadar da göz vardır.(Çalığışu, s.119)

აქ რამდენი კედლის ჭუჭრუტანაცაა, იმდენი თვალი შემოგვეყურებს! (ნარჩიტა, გვ.72)

Buradaki deyim “kaç delik varsa o kadar da göz vardır”.Gürcüce tam karşılıklı deyim olduğu halde tamamen yanlış çevrilmiştir.“ კედლებსაც ყურები აქვთ.“ şekliyledoğru çeviri olmaktadır.

20. Şehnaze Hanım, zarfın üzerine göz gezdirirken hafifçe kaşlarını çatıyordu.(Çalığışu, s.325)

შეჰნაზე ჰანიმმა ბარათი შეიცივნო და წარბი შეკრა, მაგრამ თავი დაიჭირა.(ნარჩიტა, გვ.197)

“Göz gezdirmek” deyiminin manası: 1. Bir yazıyı derinlemesine incelemekten okumak. 2. Birçok şeye incelemekten bakıp geçmek (Doğan 1996: 265)

„შეჰნაზე ჰანიმმა ბარათი შეიცივნო“ yanlış bir çeviridir. “შეჰნაზე ჰანიმმა ბარათს თვალი გადაავლო.“ Şü şeklinde tam karşılıklı çeviri olmaktadır.

21. “Maarif Müdürü’nün sözleri üzerine şık bir Avrupa köyü gibi görmeye başladığım Zeyniler’e gelince, dağlar arasında kuş uçmaz, kervan geçmez bir yermiş!”(Çalığışu, s.214)

რაც შეეხება სოფელ ზეინილერს, ის ისეთ დასაკარგავში ყოფილა, რომ ჩიტებიც კი არ მიფრინავენ.(ნარჩიტა, გვ. 126)

Bu cümledeki deyim kuş uçmaz, kervan geçmezdir. Ahmet Doğan'ın Deyimler Sözlüğü'nde bu deyimın manası şöyledir: kimsenin uğramadığı ıssız, sapa, sarp yer (Doğan 1996: 354).Gürcüce hiç böyle deyim olmadığı için Türkçe'den manası iyi çevrildiğini söylebiliriz.

Ele aldığımız kaynak metin Çalığışu'nun Gürcüce çeviri ile mukayesesinde anlamsal eşdeğerlik çerçevesinde incelemeyi amaçlayan bu çalışmadan kaynak metinden ve hedef metinden seçilen deyimlerin karşılaştırılarak eşdeğerliğin olup olmadığı ortaya koymaya çalışılmıştır.

Eserden seçilen deyimlerin çeviri eleştirisi kapsamında elde edilen sonuçları, çevirmenin kaynak metinin biçim ve içeriğın açısından çevirinin uyumlu olup olmadığını, birebir çeviri ya da anlamsal çeviri olarak yapıp yapılmadığını örneklerle gösterilmiştir. Ayrıca,sosyal ve kültürel öğeler içeren bazı deyimlerin aktarılmasında çeviri hatasından dolayı anlam kayıpları olduğu tespit edilmiştir.

Türkçe deyimlerin Gürcüce tam karşılığı olmadığı halde genel manası verilmiştir. Genellikle, bu iki dilin birbirlerinden çok farklı olması çevirmenin işini zorlaştırmıştır.

Sonuç olarak,bu çalışmada Gürcüce-Türkçe deyimler, Gürcü çevirmen N.Gvarişvili'nin iyibir çeviri ortaya koyduğuna işaretetmektedir.



5. İKİ DİLDEKİ GRAMER ÖZELLİKLERİNİN ÇEVİRİYE YANSIMASI

Gürcü dili Kafkas dillerinden biridir. Gürcü yazısı eski ve biçim açısından kendine özgü bir yazıdır. V.yüzyılın başlangıcında iyi gelişmiş olan Gürcü yazısının ortaya çıkmasını, haklı olarak farz ettikleri gibi, şüphesiz daha önceki devirlerde aramalıyız. V.yüzyılda bu yazıyla ve güzel bir ifade ile yazılmış edebi eserler bu düşünceyi daha güçlenmektedir.

Gürcü dilinin fonetik sistemine, başka Kafkas (Çerkez, Abaza, Ubih, Kabartay vs) dillerinde olduğu gibi, Türk, Sami, Hint-Avrupa vs dil aileleri için yabancı olan sert ünsüzler vardır: ჰ, ტ, წ, ჭ, ჳ, ყ sert ünsüzler akciğerlerden çıkan hava akımı hiç katılmadan ansızın ve sert telaffuz olunur. Ayrıca, Gürcücede şimdiki Türk edebi dilinde olmayan ღ, ბ ve ძ ünsüzler de vardır. ღ (ğ) ve ბ (h) sesler tarih boyunca bütün Türkçede mevcut iken şimdi sadece Türk lehçelerinde kalmaktadır. Mesela, Doğu Anadolu ağızlarındaki ağa, boğaz, han sözleri vs. “ ძ “ ise Türkçede bulunmayan, “d“ ve „z“ seslerinden mevcut olan sedalı bir sestir.

Morfoloji açısından Gürcü ve Türk dilleri aynı iltisakli (eklemeli) diller olduğu halde Gürcücede söz türemesinde soneklerle birlikte önekler de çok kullanılmaktadır. Örneklerin bolluğu fillerin farklı nüanslarını meydana getirir. Örneğin, ა-ყვანა (kimseyi) yukarıya çıkarmak; აბო-ყვანა yukarıya, bu tarafa çıkarmak; გა-ყვანა dışarıya çıkarmak; გაბო-ყვანა dışarıya, bu tarafa çıkarmak...

ბე-კარ-ე (kapıcı), ბე-ნახშირ-ე (kömürcü) isimleri önek ve sonekle türeme örnekleridir. Gürcücede isimlerin yedi hali vardır: Nominatif hali ქალ-ი, Ergatif hali ქალ-მა, Datif hali (Yaklaşma hali) ქალ-ს, Genetif hali (ilgi hali) ქალ-ის, Instrumental hali(Vasıta hali) ქალ-ით, Nitelik hali ქალ-ად, Vokatif hali ქალ-ო.

Gürcücede fiilin şahıs, sayı, zaman, kıp v.b. gramer kategorilerle birlikte iyelik ilişkileri gösteren version kategorisi de vardır. Version fiil özel eklerle verilmektedir: ვი-წერ კენდიმ იწინ იწინ ვწერ; თ-წერ კენდინ იწინ იწინ ვწერს კენდი იწინ

yazıyor; Fakat მი-წერს benim için yazıyor; გი-წერს senin için yazıyor; უ-წერს onun için yazıyor.

Türkçeden farklı olarak Gürcücede sıfatın tek başına olduğu gibi nasıllık-nicelik zarflarının da tek başına bir biçimi vardır: კარგი მოსწავლე iyi öğrenci fakat კარგად კითხულობს iyi okuyor.

Gürcü dilinin asıl kelime hazinesi Gürcü sözlerinden mevcuttur. Fakat her dilde olduğu gibi Gürcücede de alıntı sözler vardır.

Gürcü folklorunda ve aynı zamanda Gürcüce yazılı metinlerde, XII. Yüzyıldan sonra özellikle XVI. Yüzyıldan itibaren Anadolu Türkçesinden, daha geç zamanlarda Azeri dilinden geçmiş kelimelerin yer aldığı bilinmektedir.

Gürcü diline ve folkloruna Türkçeden girmiş kelimeleri daha çok Türk Dil Ailesinin Oğuz (Osmanlıca, Türkçe, Azerice) ve Kıpçak (Karaçayca, Kumukça) grubundakikelimelerden mevcuttur.

Türkçeden alıntı kelimelere şu örnekler verilebilir:

„G. ukha < T. yufka _ mayasız hamurdan yapılmış, ateş üzerinde kurutulmuş ince ekmek. „Getir yağsız, içine ukha’yı ilave et, sadece su ile pişir, yemek yap“ (Yadigar Davud, 312,2). Gürcü dilinin kartluri (kartli) diyalektinde ‘ukha’ sert hamurdan yapılmış ve şekerli süt içinde pişirilmiş incecik kuru lavaştır; düğünlerde yapılır misafirlere dağıtılırdı; misafirler ise isteklerine göre bahşış verirdi; toplanmış para ekmekçilere ait idi. Örnek olarak sunulmuş cümlelerde (‘kurumuş ince ekmek’, ‘incecik kuru lavaş’) ekmeğin ya da lavaşın incecik oluşu vurgulanmıştır. Etimoloji olarak ‘ukha’ kelimesi Türkçeden geçmiş olduğu için böyle açıklamanın verilmesi çok doğrudur. Mahmud Kaşgarlı’nın Sözlüğünde T. „yufğa“ bir sıfat olarak „ince, incecik“, bir isim olarak „katlı ekmek“ anlamına gelmektedir. G.ukha > T. jufğa ‘açılmış hamurun katı (tabakası)’ demektir. Gördüğümüz gibi fonetik ve semantik olarak G.’ukha’, T. ‘yufka’ ve Azeri ‘juxa’(azıcık fonetik değişimle) ile çakışmaktadır.

G. postali < T. postal _ genellikle evde giyilen ökçesiz ayakkabı, terlik. Türkçede ‘postal’ ‘kaba ayakkabı’ olarak geçmektedir. Bu kelime Bulgarcada da Türk kökenli sözcük olarak bulunmaktadır. Osmanlı kelimesi olarak ‘postal’ V. Radlov’un Sözlüğünde de kayıtlanmıştır.

G. koki < T. kök – 1. bitkileri toprağa bağlayan ve onların, topraktaki besin maddelerini emmesine yarayan klorofilsiz bölüm 2. dip 3. mec. dip, temel, esas. Gürcücede özellikle lanet formülünde kullanılmaktadır: ‘Tanrı kötü insanın kökünü kazınsın!’(İ. Çavçavadze). ‘Sizin kökünüz kazınsın, sizin!’(A. Tsagareli). ‘[Tüccarlar] zavallı halkı aldatıyorlar; onların kökü kazınsın bari!’(Gürc. Sözl.). Eski Gürcücede ‘köki’ ‘dikenli bitki’ anlamına gelmektedir (S. S. Orbeliani Sözl., D. Çubinaşvili Sözl.). ‘Kök’ kelimesi Osmanlıcaya aittir. Mahmud Kaşgarlı’nın sözlüğünde: ‘yemi ot koki içku yağmur suvi’ – ‘onun yemeği ot kökleridir, içki – yağmur suyu’. Türkçede bu kelime çok verimlidir: kökçü, köklü, köklemek, kökleşmek, kökten v.s. V. Radlov Sözlüğünde anılan kelime Karaim, Uygur ve Osmanlı dilleri için kayıtlanmıştır.

G. qolbağı < T. kolbağı ‘qolbağı’ eski Gürcücede ‘bilezik’ demektir. İ.Grişaşvili’ye göre ‘qolbağı’ kadın süsüdür. Edebi Türk dilinde ‘kolbağı’ ‘kolluk’ anlamında da tasdik edilmektedir. ‘Bilezik’ anlamıyla Erzincan, Denizli, Çanakkale, Ankara gibi diyalektlerinde rastlanmaktadır. Azeri dilinde ‘gulbağ’, ‘kolbağ’ şeklinde bulunmaktadır. ‘Kolbağı // gulbağ, kolbağ’ Türk-Azeri sözcüğü birleşik kelimedir. ‘kol / gol’ ve ‘bağ’ - iki kısımdan oluşan anılan birleşik kelimedede sözcükler belirsiz tamlayan kuralına göre bağlanmıştır. Sonundaki ‘ı’ III şahıs iyelik ekidir.“⁴¹

5.1. Cümle Çeşitleri

5.1.1.Fiil Cümlesi

Yüklemi çekimli bir fiil olan cümlelerdir. İncelediğimiz kitapta daha çok fiil cümlesi kullanılmıştır. Ayrıca bileşik fillere oldukça fazla yer verilmiştir.

⁴¹Rukhadze, Kacharava, Türk dillerinden Gürcüceden Girmiş birkaç alıntı hakkında,Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi 22.sayı, s. 62

Ашаğıда Çalıkuşu kitabından örnekler alınarak çevirinin cümle çeşitleri bakımından karşılaştırılması yapılmıştır.

5.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman

Aradan seneler geçti.(Çalıkuşu, s.10)
წლები გაიპარნენ.(ნარჩიტა, გვ.4)

O yaz bir seyahat yaptım. Uzak değil, Tekirdağ'a kadar...(Çalıkuşu, s.76)
იმ წელს თექირდაღში გავემგზავრე.(ნარჩიტა, გვ.45)

Cevabını beklemeden ellerini tuttum, karanlıkta iki yanağından, sonra gözlerinden öptüm.(Çalıkuşu, s.149)
პასუხისთვის არ დამიცდია, ხელები დავუჭირე და თვალები ამოვუკოცნე.(ნარჩიტა, გვ.91)

Annem, gözümün önünde, ölümünün ateşi yüreğimde, ben de “ anne, anneciğim!“ diye katıla katıla ağlamaya başladım.(Çalıkuşu, s. 154)
საცოდავი დედის სახე წარმომიდგა წინ და დედიკო, ჩემი დედიკო-მეთქი ხმამალა ავკვითინდი.(ნარჩიტა, გვ.94)

Gördüğümüz gibi kelimeler direkt çevirilmiş ve anlam tamamen korunmuştur.

5.1.1.2. Duyulan Geçmiş Zaman

Beyefendinin buyurdıkları gibi, istida ile şahadetname arasındaki farkı henüz anlamamış olduğuma göre hocalıkta muvaffak olacağım esasen şüpheliymiş. Fakat çalışırsam, mesela iyi bir terzi olur, hayatımı kazanırmışım.(Çalıkuşu,s. 163)

აი, როგორც ბეი ეფენდიმ ბრძანა, დიპლომსა და შუამდგომლობასაც ვერ არჩევთ და ძალიან საეჭვოა მასწავლებლობა შეძლოთ. მე მგონი, აჯობებდა თერძობა დაგეწყოთ და ამ ხელობით გერჩინათ თავი.(ნარჩიტა, გვ.99)

„ Fakat çalışırsam, mesela iyi bir terzi olur, hayatımı kazanırmışım,“ bu cümleduyulan geçmiş zaman olarak aktarılmamış, direkt çeviri şu şekilde olacaktır: “ მაგრამ თუ გავირჯები თურმე შემოდლია თერძობა დავიწყო და ამ ხელობით ვირჩინო თავი.“

Bu örneklerde direkt çeviri yapılmamasına rağmen mana korunmuştur.

Munise'nin tahmini doğruymuş.(Çalikuşu, s. 268)
მუნისეს სიტყვები გამართლდა.(ნარჩიტა, გვ.164)

Çevirmen cümle görülen geçmiş zaman olarak aktarılmıştır. Direkt çeviri şu şekilde olmalıdır:”თურმე მუნისე მართალი იყო.“Fakat anlamı korunmuştur.

Onu hiç bu kadar teşaşlı ve heyecanlı görmemiştım.(Çalikuşu, s. 274)
ასეთი შეწუხებული არასდროს მინახავს.(ნარჩიტა, გვ.168)

Cümle şimdiki zaman olarak çevirilmiş, bu şekilde cümle düzeni korunmuş ve mana değişmemiştir.

O kadar söyletmeye çalışmışım. Bütün emeklerim boşa gitmişti.(Çalikuşu, s.281)
რა არ ვიღონე, მაგრამ ამაოდ...(ნარჩიტა, გვ.172)

Anlam aynı fakat çevirmen duyulan geçmiş zaman bu şekilde kullanabilirdi:” რა არ ვიღონე, თურმე ამაოდ.“

Sen bayağı çocukmuşsun, be kızım.(Her yerde işittiğim bu söz artık canımı sıkmaya başlamıştı.) (Çalikuşu, s.309)
-შენ სულ ბავშვი ყოფილხარ , ჩემო შვილო!- თქვა მან.
ეს ისე ხშირად მესმოდა, რომ მომბეზრდა.(ნარჩიტა, გვ.188)

Bu örneklerde direkt çeviri yapılmıştır.

5.1.1.3.Şimdiki Zaman

Beni o kadar sevdiler ki, teneffüste bile peşimi bırakmıyorlar.(Çalikuşu, s.314)
ისინი შესვენების დროსაც ჩემთან არიან.(ნარჩიტა, გვ.191)

Meydana çıkacak diye yüreğim titriyor.(Çalikuşu,s.323)
მეშინია არავინ გამიგოს.(ნარჩიტა, გვ.196)

Hoca olduğumdan beri ikinci defadır ki talebelerimin gelin olduğunu görüyorum.(Çalığışu, s. 334)

რაც მასწავლებელი გავხდი, ეს მეორე შემთხვევაა , რომ ჩემი მოსწავლის ქორწილს ვესწრები.(ნარჩიტა, გვ. 203)

Memleketin zenginleri, Hastalar Tepesi isminde bir yerde oturuyorlar.(Çalığışu, s.355)
ქალაქის მდიდარი მოსახლეობა დასახლებულა გორაზე, რომელსაც ჰასტალარ თეფესი ჰქვია.(სნეულთა გორაკი) (ნარჩიტა, გვ.215)

Görüldüğü gibihedef metinde kaynak metin gibi şimdiki zaman kullanılmış ve böylece direkt çeviri yapılmıştır.

5.1.1.4. Gelecek Zaman

Sen gitme, o gitmesin, kim gidecek? dedi.(Çalığışu, s.402)

თქვენ არ წახვალთ, ის არ წავა, მაშ ვინ უნდა წავიდეს?(ნარჩიტა, გვ. 242)

Artık bundan sonra kimse benim onu için sevdiğimi söylemeye cesaret edemeyecek.(Çalığışu, s.438)

დღეის შემდეგ ვერავინ გაბედავს მითხრას, რომ მე იგი ისევ მიყვარს.(ნარჩიტა, გვ. 262)

-Feride Hanım, sen bunu erkekten kaçır,vakitsiz kaynana olacaksın, diyorlar.(Çalığışu, s.444)

-ფერიდე ჰანიმ, ამ გოგონას ჩარშაბი დაახურე, თორემ ნაადრევი სიდედრობა მოგიწევს.(ნარჩიტა, გვ. 266)

-Ne olursa olsun artık gideceğim.(Çalığışu, s. 531)

-არა, რაც უნდა მოხდეს , აქედან მაინც უნდა წავიდე! (ნარჩიტა,გვ.316)

Kelimesi kelimesine çeviri yapılmış ve hedef metnin hepsinde gelecek zaman kullanılmıştır.

5.1.1.5. Dilek Şart Kipi

Biraz gözümü açabilsem, Kamran'ın bu korkusundan ben daha ne istifadeler eder, ufak tefek şantajlarla onu daha neler, neler almaya mecbur edebilirdim. (Çalikuşu, s.54)

ქიამრინი ისე იყო შეშინებული, ვინ იცის კიდევ რამდენ რამეს დავტყუებდი, მე რომ უფრო ეშმაკი ვყოფილიყავი.(ნარჩიტა, გვ. 32)

Cümle hedef metne de dilek şart kipi olarak aktarılmıştır.

Ne söylersem iskarpinlerini ve çoraplarını çıkartmayacağını bildiğim için ona bir teklifte bulundum.(Çalikuşu, s.79)

მე ვიცოდი, რომ უკვე დაქალეული პატარა ჰანუმისთვის არც ისე ადვილი იყო ფეხზე გაეხადა და, როგორადაც არ უნდა მეთხოვა, იგი არ დამთანხმდებოდა.ამიტომაც ვთხოვე.(ნარჩიტა, გვ. 48)

„Ne söylersem“ hedef metne „ მე ვიცოდი“ yerine „ რაც უნდა მეთქვა“ cümlesi olsaydı tam çeviri olacaktı.Fakat anlamı kaybolmamıştır.

- Hiç teyze, dedim, müsaade edersen seni öpeceğim.(Çalikuşu, s.149)

-არაფერი, დეიდა! მხოლოდ ნება მომეცი ლოყაზე გაკოცო.(ნარჩიტა, გვ.90)

Direkt çeviri yapılmamış ve dilek şart kipi de kullanılmamıştır.“ Müsaade edersen seni öpeceğim, “ bu cümle „ თუ ნებას დამრთავ გაკოცებ,“ şeklinde tam çeviri olacaktı.

Ben yirmi yaşında, postunu sudan kurtarmış bir insanım, canım nasıl isterse öyle yaşarım.(Çalikuşu, s. 159)

თუ მე ოცი წლისა მეწყერს გადავურჩი, ახლა როგორც მსურს, ისე ვიცხოვრებ.(ნარჩიტა,გვ. 96)

Burada direkt çeviri yapılmıştır.

5.1.1.6. Gereklilik

Mümkünse kimsenin bundan haberi olmamalı.(Çalığışu, s.136)
ოღონდ ისე , ამის შესახებ არავინ იცოდეს.(ნარჩიტა, გვ.83)

Hedef metinde de cümle tam aynıdır.

-Onu zannetmemek için biraz aptal olmalı.(Çalığışu, s.82)
-ასე რომ არ მეგონოს, უთუოდ ბრიყვი უნდა ვიყო.(ნარჩიტა, გვ. 49)

Kaynak metin ve hedef metindeki cümleler tam karşılıktır.

„Hazır Gülmisal Kalfa elimdeyken ondan nasıl yemek pişirileceğini, bulaşık ve çamaşır yıkanacağını, hatta, söylemesi ayıp ama, ama sökülük dikilip çorap yamanacağını öğrenmeliydim.“(Çalığışu, s. 156)

„უნდა ვისარგებლო შემთხვევით-რეცხვა, მზარეულობა და წინდის დაკერებაც კი მისგან უნდა ვისწავლო.“(ნარჩიტა, გვ. 95)

Kaynak metin ile hedef metin eşittir.

5.1.1.7. İstek Kipi

“İstek kipi, emir ve istek kiplerinin karışımıyla oluşmuştur.” (Ergin 1990: 295)

“Türkçede asıl istek kipi –a / -e olup bütün şahıs ekleriyle çekimlenebilmektedir. Bunu,

istek kipinin birleşik yapımından da anlayabiliriz. (gel-e-y-di-m, gel-e-y-mi_-sin vb.) hâlbuki emir kipinin müstakil eki yoktur. Her şahsa göre değişir ve birleşik çekim oluşturmaz.” (Ercilasun 1995: 61-72)

Keşke sen de benimle kalsaydın.(Çalığışu,s.62)
ნეტავი შენც ჩემებრ დარჩენილიყავი.(ნარჩიტა,გვ.37).

Kendime evlat edeyim, bağıma basayım.(Çalığışu, s.258)
 ის პატარა გოგო მე მაჩუქეთ, მაშვილეთ!(ნარჩიტა, გვ.158)

Keşke oğluma sizin gibisini bulsam.(Çalığışu, s.42)
 ნეტავ შენისთანა ქალი შემახვედრა ჩემი ვაჟისთვის! (ნარჩიტა, გვ. 25)

İnlemeden,ağlamadan çilemi doldurayım! (Çalığışu, s.222)
 მეც მინდა მარტოდმარტო, მწუხარებაში ჩამარხულმა უცრემლოდ და უოხვროდ
 გავძლო.(ნარჩიტა,გვ. 136)

Hedef metindeki cümleler kaynak metne karşılıktır.

5.1.1.8.Emir Kipi

İstek ve emir 1.TŞ ve 1.ÇŞ aynıdır.

Sen de sokak işlerine bakarsın.(Çalığışu, s.36)
 შენ კი საგარეო საქმეებს მიხედავ.(ნარჩიტა, გვ21)

Fazla üzülmeysin.(Çalığışu, s.53)
 ეს კი ნიშნავს ირწმუნოთ ჩემი ნათქვამი.(ნარჩიტა,გვ.31)

-Rica ederim azizim, mektepteyiz. Ciddi olunuz! (Çalığışu, s.277)
 -ჩემო კარგო, ნუ დაივიწყებთ, რომ სკოლაში ვართ და თავდაჭერილობა
 გმართებთ.(ნარჩიტა, გვ.169)

Şimdi bana lütfen izahat veriniz. (Çalığışu, s.277)
 ახლა კიკეთილი ინებეთ და მიპასუხეთ.(ნარჩიტა, გვ.170)

Beni ayıplamayınız! (Çalığışu, s. 342)
 მეშინია ვაითუ, გამამძევოთ.(ნარჩიტა, გვ.208)

Fakat bunu yazmaya cesaret edemeyeceğim, dursun.(Çalığışu, s. 409)
 არა, ამას შემდეგ მოგიყვებით, როცა შევძლებ...(ნარჩიტა, გვ. 245)

Kaynak metin ile çeviri birbirlerine eşittir.

Çalığışu romanında daha çok fiil cümlesi, fiil çekimlerinin içinde daha çok Görülen Geçmiş Zaman ve bu zamanla yapılan birleşik çekim (Hikâye Birleşik Çekimi); şahıs olarak da 1. Teklik şahsı kullanılmıştır. Beşbölümden meydana gelen romanda ilk dört bölüm 1.T. şahıs ağzından, beşinci bölüm ise 3. T. şahıs ağzından anlatılmıştır. Zaman kavramı olarak

her ne kadar bütün kipler kullanılsa da “Geçmiş Zaman” çekiminin ağırlıklı olduğu görülür.

Fiil cümleleri yapısına göre basit, birleşik ve kesik cümle özelliğe sahiptir.

Düşeceksiniz...(Çalığışu, s.43)Basit fiil cümlesi
ჩამოვარდებით.(ნარჩიტა, გვ.25)

-Beni affediniz beyefendi, dedim...(s.41) İç içe birleşik fiil cümlesi
ბეი ეფენდი გემუდარებით მაპატიოთ...(ნარჩიტა, გვ.24)

Söylesem muhakkak bir çaresini bulacaklardı.(Çalığışu, s.115) Şartlı birleşik fiil cümlesi
რომ გამემხილა, უთუოდ მიშველიდნენ.(ნარჩიტა, გვ. 69)

Yine bir tanesi vardı ki, böceklerden pek korkardı.(Çalığışu, s.30) Ki'li birleşik fiil cümlesi
გყავდა კიდევ ერთი მასწავლებელი, რომელსაც მწერებისა სიკვდილივით ეშინოდა.(ნარჩიტა, გვ.18)

Bana gelince, ben bambaşka bir çocuktum.(Çalığışu, s.9) Sıralı birleşik fiil cümlesi
რაც შემეხება მე, სულ სხვა ჯურის ბავშვი ვიყავი.(ნარჩიტა, გვ.4)

Şekil ve anlam açısından cümleler tam aynıdır.

Anlam bakımından olumlu ve olumsuz fiil cümleleri kullanılmıştır.

Bayırın kenarına gelmiştik.(Çalığışu, s. 83)
„ჭალაში ჩავედით.“(ნარჩიტა, გვ.50)

„ Ben öyle terbiyesizlik istemiyorum.“(Çalığışu, s.86)
„მე ასეთი უზნეობა არ მიყვარს.“(ნარჩიტა, გვ. 52)

Cümlelerde anlam aynıdır.

Fiil cümleleri kurallı ve devrik şekilde kullanılmıştır.

„ Ben taburun en arkasında yürüyordum.“(Çalığışu, s. 55)
„მე ყველაზე ბოლოს მივჩანჩალედი.“(ნარჩიტა, გვ.33)

„Hiç yakıştıramadım, maşallah sizin gibi ermiş, yetişmiş koskoca bir hanıma.“ (Çalığışu, s.41)
„ სულაც არ გიხდება ასე მომწიფებულ ქალიშვილს ეს უმგვანო ეშმაკობა.“(ნარჩიტა, გვ.24)

Kaynak metin ile erker metindeki cümleler eşittir.

5.1.2. İsim Cümlesi

İsim cümlesi yüklemi bir isim unsuru olan cümlelerdir. İsim unsurları “i” ek-fiil ile çekimlenerek yüklem yapılır. –dır/-dir ise eksiz çekimi yapılan geniş zamandakullanılır.

5.1.2.1. Geniş Zaman

„Artık eskisi kadar çocuk değilim.“(Çalikuşu, s. 52)

„ გეუბნები რომ ბავშვი აღარა ვარ.“(ნარჩიტა, გვ.31)

„Araba yolu yok.“(Çalikuşu, s.213)

„საურმე გზა არ მიდის.“(ნარჩიტა, გვ.131)

„Fakat benim yorucu eğlencelere tahammülüm yok.”(Çalikuşu, s.91)

„მაგრამ რაკი ღრეობის მოყვარული არა ვარ...“(ნარჩიტა, გვ.55)

Örnek olarak getirdiğimiz cümlelerde geniş zaman kullanılmaktadır.

5.1.2.2. Görülen Geçmiş Zaman

„ Sonra çok uslu ağırbaşlı idi.”(Çalikuşu, s. 24)

„ რაც მთავარია, მეტად დინჯი და თავდაჭერილი იყო.“(ნარჩიტა, გვ. 14)

„Besime teyzemin kızı Necmiye, annesinin dizi dibinden ayrılmayan, sesiz ve biraz da hastalıklı bir çocuktu.”(Çalikuşu, s.33)

„ბესიმე დეიდად ქალიშვილი ნეჯმიე დედის კალთიდან არ ჩამოდიოდა ხოლმე. ეს აზიზი გოგონა ხშირად ავადმყოფობდა კიდევაც.“(ნარჩიტა, გვ. 19)

“Hakikaten bu ne garip konuşma idi.”(Çalikuşu, s. 51)

„ჩემი საუბარი მართლაც უცნაური იყო.“(ნარჩიტა, გვ.30)

“ Bütün olan, geçen şeylere rağmenü sen yine bir parça benimdin...”(Çalikuşu, s. 480)

„ჩვენი ყველა უსიამოვნების მიუხედავად, ცოტათი მაინც ყოველთვის ჩემი იყავი...“(ნარჩიტა, გვ.287)

Cümleler birbirlerine eşittir, hepsinde görülen geçmiş zaman kullanılmış.

5.1.2.3. Duyulan Geçmiş Zaman

„ Ortada ehemmiyetli bir mesele varmış gibi.”(Çalikuşu, s. 74)

„მე უბრალო საუბარს დიდი მნიშვნელობა მივეცი და სერიოზულად დავძინე.“(ნარჩიტა, გვ.44)

„ Çok mesutmuş.(Çalığışu, s.75)

„ვერ წარმოიდგენთ, როგორი ბედნიერიაო.“(ნარჩიტა, გვ.45)

„Meğerki, sen hakikat eli öpülecek bir ulema imişsin, “diye istavroz çıkarıyordu.(Çalığışu, s. 196)

„მე შენ უბრალო მასწავლებელი მეგონე, ხელეზდასაკოცნი ქალი ყოფილხარ,- ამბობდა იგი და პირჯვარს იწერდა.“(ნარჩიტა, გვ. 120)

Gürcüce anlamı tam aktarılmış, bundan dolayı kaynak metin ile erek metindeki cümleler tam aynıdır.

5.1.2.4. Şart Kipi

“ Sevdüğinden olmasa böyle ağlar mıydın?” (Çalığışu, s.266)

„- აბა, რა ვიცი! თუ საყვარელი ადამიანისა არ არის, ასე რად განიცდი?“ (ნარჩიტა, გვ. 163)

İsim cümleleri basit veya birleşik cümle olabilir.

„İçimde dayanılmaz acı vardı.“(Çalığışu, s.20)Basit isim cümlesi

„აქ ყოფნა საშინლად მიჭირდა.“(ნარჩიტა, გვ.10)

„Sevgi işinde Çalığışu bir hakiki gourde'dur, diyorlar.“(Çalığışu, s.56)İç içe birleşik isim cümlesi

„ნარჩიტა სიყვარულის საქმეში ნამდვილი „ გიურდი“ არისო.“(ნარჩიტა, გვ.34)

“ Fakat ne çare ki vakit çok dardi “(Çalığışu, s.149) Ki'li birleşik isim cümlesi

„ რა მექნა, დრო აღარ ითმენდა“(ნარჩიტა, გვ.91)

Bu cümleler şekil ve anlam bakımından aynıdır.

Çalığışu romanında fiil cümleleri gibi isim cümleleri de kurallı ve az da olsa devrik cümle olarak karşımıza çıkmaktadır.

„Uzun boy, sarı saç, mavi yahut yeşil gözler lazım...“(s.42)Düz isim cümlesi

„იგი უნდა იყოს ტანკენარი, ქერა, ცისფერთვალა.“(ნარჩიტა, გვ. 25)

„ Deniz kadar uçsuz bucaksız bir göl...“(Çalığışu,s. 11) Devrik isim cümlesi

„ტბის უსასრულო სივრცე ზღვას მოგაგონებდათ.“(ნარჩიტა, გვ.50)

5.1.2.5. Ünlem Cümlesi

Ünlemlerin birkaç cümle ile anlatılabilecek kavramları kısa şekilde ifade edilebilecek özel fonksiyonları vardır. Bunlar his, heyecan, sevinç, nefret, coşkunluk ve v.s. gibi hissetiklerimizi kısa ve kuvvetli biçimde dile getirmektedir.

Ş. Akalın “İçinde ünlem veya ünlem değeri bulunan söz dizilerini ünlemcümlesi” (Akalın 1999: 476-496) olarak adlandırmaktadır. “Öbür tümce türlerinde, birdüşüncenin anlatılması, yargıya bağlanması esastır. Ünlemtümcelerinde ise duygunaçığa vurulması önemlidir. İster tek sözcükten, ister birkaç sözcükten oluşsun; isteryargılı, ister yargısız olsun; ünlem tümceleri geçmişteki, yaşanılan zamanlardaki vegelecekteki duyguları, dilek ve özlemleri en etkili biçimde yansıtan anlatım türüdür.”(Dizdaroğlu 1976: 334)

Ünlem cümleleri kişilerin duygularını, dileklerini ve bunları anlatmak için kullandıkları anlatım biçimlerini; soru, olumlu ve olumsuz şekillerde yansıtır. Vurguyu kolayca anlamak için cümlenin sonuna ünlem işareti kullanılmaktadır.

Çalığışu romanında bazı cümlelerde özellikle ünlem işareti kullanılmamış, buna rağmen günümüz Türkçesine aktarılanlarında ünlem işaret gerekli olduğu gibi kullanılmıştır.

„Ah evladım!“(Çalığışu, s.154)

„ახ, შვილო, ახ, შვილო ჩემო! „(ნარჩიტა, გვ.93)

Çevirmen „Ah evladım! “ iki kez yazmış, olabilir cümlenin kuvvetlendirmek için.

„ On yedi gün uyku! Ne tuhaf!..“(Çalığışu, s. 455)

„ ჩვიდმეტ დღეს მეძინა? რა უცნაურია?“ (ნარჩიტა, გვ. 273)

Çevirmen soru cümle olarak aktarmış, direkt çeviri yapılmadığına rağmen anlamı kaybolmamış.

„ Ah yarabbi, ne işkence! „(Çalığışu, s. 529)

„სირცხვილისგან ვიწოდი.“(ნარჩიტა, გვ.315)

Cümle yanlış çevirilmiş. ეჰ, ღმერთო, რა წამებაა! „, şu şekilde çevrilmeliğidi.

„ Ne güzel, ne güzel!“ (Çalikuşu, s. 505)

„ აჰ, რა კარგია, რა მშვენიერია!“?(ნარჩიტა, გვ. 302)

Cümle doğru aktarılmış.

Edebe Uygun Olmayan İfadeler

„Bana masal okudun, ha!“ (Çalikuşu, s.70)

„ეს არის შენი სიყვარული??.- და დამცინებს.“ (ნარჩიტა, გვ. 420)

„Bunu bana vaediyorsun ya...“ (Çalikuşu, 72)

„ამისრულებ ამ თხოვნას, არა?“ (ნარჩიტა, გვ.43)

„-Demek sen buraya... Vay aşüfte vay!..“ (Çalikuşu, s.529)

„-ვაი !ნუთუ შენ ახლა იმიტომ მოდი...“ (ნარჩიტა, გვ.314)

„ Sahiden karı koca olduk diye ha? „(Çalikuşu, s. 529)

„შენ რა, მართლა ცოლ-ქმარი გავხდით, გეგონა?“ (ნარჩიტა, გვ. 314)

„İnsan babası yerindeki adama...“ (Çalikuşu, s.529)

„ შე უსირცხვილო , მე ხომ მამად შეგეფერები!..“ (ნარჩიტა, გვ. 314)

5.2.Dilbilgisel Eşdeğerlik

Bu eşdeğerlik düzeyi, dillerin dilbilgisel kategorileri arasındaki farklılığı keşfetmemesi sağlar. Baker'a göre (1992) dillere ait dil bilgisi kuralları arasında değişiklikler olduğundan kaynak dilin doğrudan eşdeğerini hedef dilde bulmak güçleşir. Dahası, bu yapısal farklılıktan dolayı, kaynak dildeki bilgi veya mesaj hedef dile geçerken önemli yapısal değişikliklere uğrayabilir (p. 85).

Dilbilgisel eşdeğerlik kavramı, genellikle kaynak ve erek dilin dilbilgisel kategorileri arasındaki farklılıklar göstermektedir. Özellikle farklı dil ailelerindeki dillerin dil bilgisi birbirlerinden çok farklılık göstermektedir, bazen kaynak dilin tam olarak eşdeğerini erek dilde bulabilmek zorlaşmaktadır. İşte hedef dilde bir ifadeyi karşılayacak dilbilgisel unsurların bulunamadığı durumlarda, çevirmen belli bilgileri aktarırken hedef dilde bazen doğal hali bozacak biçimde ekleme, çıkarma, yer değiştirme veya açıklamalar ve bazı yorumlar yapmak yolunu kullanmaya mecbur kalır. Bu da tabii ki bazen kaynak dildeki amacının, bazı detaylarının hedef dilde kaybolmasına neden olabilir.

Gürcüce'de gelecek zaman diliminin ikincil anlamı olarak bilinen ve Türkçe'de ayrı bir zaman kavramı olarak kullanılan geniş zamanın, Türkçe'den Gürcüce'ye aktarılması bazı sorunlara ve çeviri sırasında farklı gramer şekil ve kalıplarının ele alınmasına sebep olmaktadır.

Çalığışu romanından alınan örnek cümlelerle, Türkçe'deki geniş zaman kipinde kullanılmış fiillerin Gürcüce'ye ne şekilde çevrildiği şu şekilde gösterilebilir:

„O gün, o inişte nasıl olup da yuvarlanmadığıma, hem de bir yerimden değil de birkaç yerimden kırılıp dökülmediğime hala şaşarım.“(Çalığışu, s.98)

„ჩემმა გაბედულობამ მეც კი შემაკრთო. ამ სიმალიდან როგორ გავიმეტე თავი, ხომ შეიძლება დავმტვრეულიყავი?“ (ნარჩიტა, გვ.59)

Burada çevirmen geniş zaman yerine nedense görülen geçmiş zaman kullanmış. Genellikle de çeviri tam doğru olamamış, zaman açısından da dediğimiz gibi farklı zaman

kavramı kullanılmıştır. “Hala şaşarım,“ „მეც კი შემაკრთო,“ olarak değil, “ახლაც კი გაოცებული ვარ,“ şeklinde doğru çeviri olacaktır.

„Öte tarafı artık kendi bileceği şeydir, dersiniz, olur biter.“ (Çalığışu, s.143)

„სხვა მას რა ესაქმება? მორჩა და გათავდა!“ (ნარჩიტა, გვ. 87)

Burada da çevirmen cümleyigörülen geçmiş zaman olarak aktarmıştır. Çevirmen farklı zaman kullanmayı tercih etmiş, buna rağmen cümlenin anlamı değişmemiş.

„Ben kırıntıları kapıcı ile köpeklere gönderirim.“ (Çalığışu, s.30)

“ მე კარებიდან მოვახერხებ იგი გავუგზავნო შენს ძაღლებს.“ (ნარჩიტა, გვ. 17)

Bu sefer çevirmen hedef dilde de geniş zaman yani „აწმყო- მყოფადი დრო“ kullanmış. Herhangi bir açıdan direkt çeviri yapılmış.

Bazen sadece geniş zaman değil duyulan geçmiş zamanın aktarılması sırasında da sorunlar olmuştur.

„- Bundandaha parlak bir gece idi, diyordum, kapının önündeki kalabalıktan uzaklaşmıştık...“ (Çalığışu, s.59)

„ ამაზე ნათელი ღამე იყო მაშინ. ჩვენ მივატოვეთ სახლის წინ მსხდომი ჩვენიანები და განვმარტოვდით.“ (ნარჩიტა, გვ. 35)

Çevirmen görülen geçmiş zaman kullanmıştır, hedef dilde duyulan geçmiş zaman (ნამყო- შედეგობითი დრო) kullansaydı, çeviri bu şekilde olacaktır: “კარის არსებულ ხალხმრავლობას მოვშორებოვართ.“ Çeviri anlam açısından hatalı değil, fakat farklı zaman kavramı kullanılmıştır.

„ Bu ihtiyar bey vaktiyle biraz yaramazmış galiba...“ (Çalığışu, s. 42)

„ეტიკობა, ჩემი თანამოსაუბრე ყმაწვილობაში ჩემებრ ანგლი უნდა ყოფილიყო...“ (ნარჩიტა, გვ.25)

Burada direkt çeviri yapılmış ve çevirmen tarafından hedef dilde duyulan geçmiş zaman kullanılmıştır.

Sonuçta, zaman değişikliklerine rağmen genellikle cümlelerin anlamı orijinalden uzak değildir. Diller arası sadece karşılıklı yapısal eşdeğerlik değil kaynak ve hedef diller arasındaki anlam eşdeğerliğinin sağlanması da büyük önem taşımaktadır. Dahası her iki dilin unsurları arasında yaygın kullanım veya işlevsellik bakımından eşdeğerliğin öngörülerek öteki dile de aktarılması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, bir ifadeyi diğer dile çevirirken yapısal eşdeğerliğin yanı sıra o hedef dildeki kullanım, bağlam veya söyleme uygunluğunun da teyit edilebilmesi önemlidir.

Temel olarak dilbilgisel eşdeğerlikte aşağıdaki başlıklar ele alınabilir:

Tekillik ve Çoğulluk: Türk ve Gürcü dillerinde tekil ve çoğullukta aynı şekilde ayırım yapılmaktadır.

„Evvela, aklıma, civar köşklerde oturan bazı arkadaşlarım geldi.“ (Çalığışu, s. 150)

„ახლა ჩემს მეზობლად მცხოვრები ამხანაგებიც მომაგონდნენ...“ (ნარჩიტა, გვ.91)

Örnekte görüldüğü gibi hedef dilde çoğul ifadenin eşdeğer karşılığı verilmektedir.

Cinsiyet Ayırımı: Pek çok dilde eril, dişil ve cansızlar için ayrı cinsiyet tamlayıcıları kullanılmaktadır fakat Türk ve Gürcü dillerin ikisinde de böyle bir cinsiyet ayırımında bulunulmamaktadır.

Zaman Uyumu: Türkçede olayın geçmiş zamanda belli bir uzaklıkta gerçekleşmiş olmasına vurgu yapılması yeterli görülmektedir. Bu açıdan Gürcü dilinde benzerlik olduğunu söylebiliriz. Yukarıda bahsettiğimiz gibi zaman açısından iki farklı dil arasında

tamamen her şey aynı olmayabilir ama çevirmen bu ayrımı algılayıp hedef dil okuruna hissettirmeye çalışmıştır. Böylece çevirmen dilbilgisel eşdeğerlik sağlamaktadır.

Cümle İçi Vurgu: Diller arasındaki metin bazında en önemli ayrılıklardan biri de vurgudur. Dillerde cümle içinde anlama ya da anlatıma önem verilen sözcük, diğerlerinden daha vurgulu söylenir. Türkçede ise vurgu daha esnektir ve vurgulanan ifade genellikle yükleme yakın olan ögedir.

Vurgu bazen kelimeler arasında anlamı ayırt edici bir özelliğe sahip olduğu gibi, bazen de anlamın üzerinde yoğunlaştığı kelimeyi ön plana çıkarıcı özelliğe sahiptir. Bu da diller arasında çeviri sürecinde metinsel eşdeğerliğin bilinmesi gereken en önemli unsurlarından biri olarak karşımıza çıkar. Vurgu ile ilgili farklılıklar şu cümlelerde daha bariz gözlemlenebilmektedir:

“Bazıları bana **manali işaretler** yapıyordu.” (Çalığışu, s.63)

„ზოგი მათგანი **მრავალმნიშვნელოვანი ღიმილით** შემომხედავდა- ყველაფერი გასაგებიაო.“ (ნარჩიტა, გვ.38)

“Merdivenden inerken gözleriminetrafi**kapkara** görüyordu.“ (Çalığışu, s. 163)

„როცა კიბეზე დავეშვი, თვალები მიბნელდებოდა.“ (ნარჩიტა, გვ. 99)

Genellikle, edebi metin çevirileri için geçerli olan eşdeğerlik kavramı kaynak dilin estetiksel, formal ve bireysel özelliklerinin hedef dile iyi bir şekilde yansıtılması anlamına gelmektedir.

Bu noktada çevirmenin görevi ve amacı, kaynak metindeki sözcükler ve bu sözcüklerin özelliklerinin tümü Formal Eşdeğerlik olarak incelemek ve uygun bir biçimde hedef dil okuyucuya sunulmaktır. Böylece, kaynak dil eserin sözdizimsel ve biçimsel özellikleri dikkate alınarak benzer bir estetik etki oluşturmaya dayalı eşdeğerlik olan Formal Eşdeğerlikte, hem kaynak metnin hem de çeviri metnin öğelerinin işlevsel eşdeğerliği aranır.

Gürcü çevirmen N.Gvarişvili eserlerdesadece içeriğinin değil, sözcük, deyimler, söz oyunları gibi dilin kendine özgü ifadeleri de benzer bir estetik yapıyla formal eşdeğerliğin ışığında aktarılması hem çevirmen olarak kendi için, hem de hedef dil okuyucu açısından oldukça önemli olduğunu çok iyi bilmektedir. Çevirmen tarafından kaynak dil ile hedef dil arasında dil düzeyinde benzerliği korumak için sözcük sözcüğe çeviri eylemi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

Tamamen farklı dil ailelere ait Türkçe ve Gürcüce arasında çeviri yapılırken dilbilgisi açısından denklik kurmanın gayet zor olduğunu kabul ediyoruz. Buna rağmen, N. Gvarişvili'nin imzasını taşıyan hedef metni nasıl yorumlandığına dair mukayeseli incelemeler yapıldığında, çevirmen orijinal metindeki çağrışımları verdiğini, dilbilgisel denklik kurabildiğini görmekteyiz.



SONUÇ

Güntekin Anadolu'yu aynı Paulo İaşvili'nin Tiflis'i, Dostoyevski'nin St. Petersburg'u, Joyce'in Dublin'i ya da Proust'un Paris'igibi, dünyanın her tarafından okuyucuların başka bir hayat yaşayabileceği edebi bir alan şekline getirmiştir. Çalığışu'nda onlarca duygu, birçok alana ait bakış açısını ve yaşamını da içine alacak kadar geniş, mevzular derin, bazen espirilidir.

Türk edebiyatının klasik romanlarından biri olan Çalığışu, yayımlanışından itibaren edebiyatçıların ve okuyucuların dikkatini çeker. Romanın, kazandığı şöhret yazarının adının da önüne geçer. Çalığışu eserinden sonra onlarca roman yazmasına rağmen Reşat Nuri okuyucuların aklında Çalığışu yazarı olarak kaldı.

Çalığışu'nun yazarına getirdiği şöhret ve okuyucuların bu kadar ilgisi birçok edebiyatçı için ulaşılmaz bir durumdur. Güntekin gibi roman, tiyatro, hikaye, gezi yazısı ve başka türlü eserler veren bir yazarın sadece bir romanla değerlendirilmesi ona karşı yapılan bir haksızlıktır. Ayrıca, her eserinin Çalığışu ile kıyaslanmasından kendisi de rahatsız olmuştur.

Güntekin, kişinin hasas duygularına dokunmayı bilen ve bu her şey en iyi şekilde ifade etmeyi becerebilen sanatçılardan biridir.

Reşat Nuri'nin kişiliği, karakteri ve iyimserliği bu romandan da belli olmaktadır. O, "biraz neşe ve serbestliğin" genç kızlarda kötü bir şey olmadığını, yabancı mekteplerde eğitim alan kızların millet düşmanı anlamına gelmeyeceklerini göstermek için Çalığışu'nu yazar. Romanın başarısından dolayı yazarın iletmek istediği mesajın yerine ulaştığını görmekteyiz. Güntekin'in iyimser karakter sahip olması, onun her olayı tozpembe olarak algıladığı anlamına gelmez. Yazar, Feride sayesinde aşkın her şeyi çözebileceğini gösterirken yine de Feride aracılığıyla bürokrasi işlerini, Anadolu'nun gelişmemesini, toplumun dar bakış açısını gösterir. Taşradaki dedikodular ve bunun kadınları etkilemesinden bahseder, fakat bu tenkit asla suçlamaya, Anadolu, devlet veya insan nefretine dönüşmez.

Reşat Nuri'nin Çalıkuşu romanının tekrar ele aldığı 1937 yılındaki versiyonuna bakıldığında kadar Türkiye'de devrim meydana gelmektedir. Eserdeki değişikliklere baktığımızda bunların bunların sadece o döneme ait olmayan sözcükler olmadığı görülür. Okuyucu tabii ki romanının o dönemin havasına göre midüzenlendiğini merak eder. Güntekin, eseri tekrar ele aldığı zaman sadece basit değişiklikler yapmamıştır. 1922 yılında anlatıcı tarafından anlatılan birinci bölüm 1937'de Feride'nin günlüğü şeklinde değiştirilmiştir. Temel değişiklik Feride'nin karakterinde ve Kamran'la olan ilişkilerinde bulunur. 1922 baskısında hep neşeli ve hareketli Feride, 1937'de 1922'ye göre daha mantıklı düşünen, sabırlı, cesur bir genç kız haline dönüştürülmüştür. Feride, 1922'de de halkın özlediği bir karaktere sahip genç kız tipidir, fakat 1937 baskısında Feride'nin şahsiyetindeki değişiklikler onu özlenen genç kız tipinden "arzu edilen Türk kızı" haline getirmiştir.

Değişik toplumların, kültürlerin ve insanların gösterdiği yazınsal eserlerin tekrar başka halklara gösterilmesi sadece çeviri yoluyla olur. Bir eser oluşturan yazar, kendi fikirlerini ve hayat tecrübelerini tüm okuyucularla anlatmayı hedefler. Bu hedef ancak çeviri sayesinde gerçekleştirilebilir.

Çeviri eylemi sayesinde insanların kendilerinden farklı bir dünya olduğunu anlamaktadır ve sonuçta, farklı insanlara karşı daha anlayışlı ve dünyaya evrensel bir gözle bakmalarını sağlamaktadır. Ayrıca, çeviri yoluyla bilgi, teknoloji ve sanat alanındaki çalışmalar daha geniş bir okuyucu kitlesine aktarılmış olur.

Çeviride önemli olan çevirmenin "şekilden anlama" değil, "anlamdan şekle", eserindeki anlamını korumasıdır. Bu sefer, N. Gvarişvili için Türkçe'den Gürcüce'ye yapılan çeviride her ne kadar zor olsa da, kaliteli bir çevirinin yapılabilmesi için, her iki dildeki dil bilgisi yapılarının iyi araştırılması ve çevirinin dildeki kullanım özelliklerinin iyi şekilde değerlendirilmesi gerekiyordu. Ayrıca, Türkçe ve Gürcüce'nin dil bilgisi sistemindeki farklılıklar göz önüne alınarak, orijinal metindeki mananın en yakın şekilde çevirilmesi gerekmektedir.

Türk Dili ve Edebiyatı alanında, tez olarak Çalıkuşu romanı üzerinde çok çalışılmıştır, bu çalışmayı daha önce yapılan çalışmalardan farklı kılan yanı, Gürcüce-Türkçe mukayesesi yapılmasıdır. Bu tez, böyle bir eksikliği giderme çabasının ürünü sayılabilir.

Çeviri aslında bir buluşma noktasıdır. Farklı dilleri, kültürleri, ülkeleri ve kişileri tanıştıran eşsiz bir vasıta. Aynı zamanda, farklılıkların buluşma noktası gibi algılanan çeviri aslında ortaklıkların buluşma noktasıdır. İnsana ait olan evrensel duyguların nasıl her yerde aynı şekilde yaşandığını, yalnız olmadığımızı gösteren ve bizi daha güçlü kılan bir buluşma noktasıdır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kaynak sözcükleri erek sözcüklerle karşılaştırarak yapılan anlamsal incelemenin ardından metinlerin biçimsel olarak da incelendiği yönetime göre yapılmıştır. Bu yöntemde karşılaştırmalı çeviri incelemesi yapılmıştır.

Sonuç olarak, çevirmenin romanın özünü ve biçimini değiştirmeden Gürcüceye aktarmaya çalıştığı görülmektedir. Ayrıca kaynak metinlerin edebî olması dolayısıyla sanatsal işlevlerinin korunmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Çevirmen hedef dilde yapılan çeviride yüzde yüz eşdeğerliksağlanamamış olsa da kahramanların hem fiziksel hemde ruhsal durumlarını Gürcü diliokuruna en iyi şekilde yansıtabilmiştir. Ayrıca N.Gvarişvili kaynak dil okuyucu ile hedef dil Gürcücenin okuyucuların hayal dünyalarını bir köprü işlevi üstlenerek başarılıbir şekilde birleştirmişlerdir. Bundan dolayı, her tür çeviridekaçınılmaz olan çeviri kayıpları ve çeviri sorunlarının mümkün olduğukadar bertarafedilmesi için yapılması gereken, her iki dilin de inceliklerini sonuna kadar inceleyerek doğru tasvirler yapabilmiş ve dillerin hayal dünyası zenginliklerinibirbirilerine eşdeğer bir şekilde taşıyabilmiştir.

Eşdeğerlik, kaynak metin ile hedef metin arasında gerçekleşen karşılıklıbütüncül bir işlemdir. Tam bu açıdan, çeviri yapılırken kelimeleriniçerdiği anlamlar, dillerin dilbilgisel özellikleri, metinlerin söz dizimleri vebağlamaları ile ve kültürel algı farklılıkları sonucu ortaya çıkabilecek dil kullanımözelliklerinin hepsinin bir bütün olarak değerlendirilmiştir.

Hedef metnideğerlendirmesirasında karşılaştığımız problemlerden biriünlemlerdir. Kaynak metinde verilmek istenen duyguyu hedef dildeifade edecek ünlemler kullanılmadığı zamanda anlam eksik kalabilmektedir. Bu da çevirinin tamanlamıyla gerçekleşmemesine neden olur. Roman aktarımında en önemli unsurlardan biri de

tekerlemelerdir. Tekerleme kullanımında önemli olan ses uyumudur. Türkçe ve Gürcücede bu uyumu yakalamak bazen mümkün olmamaktadır. Edebi eserlerde yer alan tekerlemeleri çevirirken anlamı daha etkileyici kılan ses uyumu göz ardı edilmemelidir. Çevirmen aslında aktarma sırasında romanda yer alan tekerlemelerin ses uyumunu korumaya çalışmıştır.

Güntekin çocukluk yıllarında geyik masalı için ağladığında, yıllar sonra kendinin bütün dünyada okunabilecek “yüksek edebiyat“ eseri ortaya koyacağını bilemezdi. Bu çalışma bir anlamda Güntekin’in edebiyatının evrensel olduğunu ortaya çıkarmaktadır. O çok sevdiği Avrupa sanatının içine Türk kültürünü üfler. Bir yazar olarak bir ülkeye, çevreye, topluma bir şey katabilmek çok önemlidir. Üstelik, diğer topluma, yabancı insanlara ve okuyuculara bir şey öğretilmesi çok daha büyük iştir. Okurken elden bırakmadığımız ve dönüp dönüp tekrar okuduğumuz kitapta ruh ve duygu birliği vardır.

Sonuç olarak, Nana Gvarişvili çeviri bir sanat gibi zihinsel bir olgunun nesnel karşılığı olduğunu bilmiş ve yazarın düşüncesini başarılı bir şekilde aktarılmış.

KAYNAKLAR

- Aktaş, T. (1996).*Çeviri İşlemine Genel Bir Bakış*, Ankara: Orsen Matbaacılık,31.
- Ammann, M. (2008). *Akademik Çeviri Eğitime Giriş*, Çevirmen: E.Deniz Ekeman, İstanbul, Multilingual, 35.
- Aytaç, G. (1998) .*Çağdaş Türk Romanları Üzerine İncelemeler*, Ankara: Gündoğan Yay, 78.
- Bassnet, S. (1988). *Translation Studies*, Routledge, 73.
- Baydar, M. (1960) *Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar?*İstanbul , Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık, 89.
- Biget, A. (24. 6. 1936). “Çalığısu ’nun Memleketinde” , Yedigün, Kaynak: Hilmi YÜCEBAŞ,
- Bütün Cepheleriyle Reşat Nuri*, (1957). İstanbul: Yeni Matbaa, 213.
- Çeviri Etigi tanımı, (16.03.2007)bkz.:<http://www.ceviriderneği.org/ceviriyetiği.htm>.
- Emil, B. (1989). *Reşat Nuri Güntekin*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay, 22.
- Feridun, H. (1933). “*Reşat Nuri Nasıl Yazdığını Anlatıyor*”, Muhit, , nr.54.
- Göktürk, A. (1989).*Çeviri: Dillerin Dili (6. baskı)*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Güntekin, R.N.(1936). *Anadolu Notları*. İnkılap Yayınevi, C. I, S. 5.
- House, J.(2009). *Translation*, Oxford: *Oxford University Press*.
- Jangidze, V. (1980). Türk Ağzlarındaki Gürcüce Kelimeler. *Matsne, Dil ve Edebiyatı Dergisi*, 2, 95-103
- Kalyoncu, C. (20.04.2002).Çalığısu Ailesi, *Aksiyon Dergisi*. Sayı 385.
- Kotetişvili, V. (2007) *Sanatsal Çevirinin Ustalık Sınıfı*, Tiflis, Diogene yay.10.
- Kvantaliani, E. (2010). *Gürcüce-Türkçe Sözlük*. Tiflis.
- Meriç, C.(2008). *Kırk Ambar, Cilt 1*, Rümuz-ül Edeb, İstanbul: İletişim Yayınevi,10.Baskı,47.
- Mounin, G.(1967). *Die Übersetzung*, *Nymphenburger Verlag-Shandlung GmbH*, München: 44.
- Naci, F. “*Reşat Nuri Güntekin, Çalığısu*”, *Yüzyılın 100 Türk Romanı*, Türkiye İş Bankası.
- Nayir, Y. N.(1953). *Edebiyatçılarımız Konuşuyor*, İstanbul: Varlık Yay, 35.

Narlı, M. *Roman Ne Anlatır*, Ankara: Akçağ Yay,2007, 90.

Oktay, A. (1993). *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950*, Ankara : Kültür Bakanlığı Yay, 715.

Paz, O. (1997). “*Translation: Literature and Letters*”, Rainer Schulte, John Biguenet (ed.), *Theories of Translation, An Anthology of Essays form Dryden to Derrida*, Chicago, ABD, 152

Rukhadze, L. ve Kahcarava, N. (2006). Türk dillerinden Gürcüceye girmiş birkaç alıntı hakkında. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, sayı (22), 61-65.

Sakallı, F. (16.11.2012). Reşat Nuri Güntekin’in ‘Balıkesir Muhasebecisi’ Adlı Oyununda Toplumsal Eleştiri. *Türkoloji Araştırmalar Dergisi*.

Simavi, S. (24 Aralık 1937) “*Reşat Nuri Güntekin ve Çalığışu*”, Yedigün , sayı 251.

Tekin, M. *Roman Sanatı*, Ötüken Yay, İstanbul: 2004, 233

Jikia, S. (1977). *Gürcistan’’da Türkolojinin gelişmesi*. Petersburg : Sovyetskaya Turkologiya. No: 6, 30-39.

Uludağ, M.E.(2008). Çalığışu Romanında Vurgulanan Eğitim Problemleri Ve Günümüze Yansımaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. c 7. s.25.

Yazıcı M. *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*. İstanbul: Multilingual,2005.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Ketevan Kardava
 Uyuğu : Gürcü
 Doğum tarihi ve yeri : 29.01.1992
 Medeni hali : Bekar
 Telefon : 05378476286
 e-mail : keti.kardava@yahoo.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yükseklisans	Gazi Üniversitesi	Devam ediyor
Lisans	Sohumi Devlet Üniversitesi	2014
Lise	Jvari N.2 Devlet Okul	2010

İş Deneyimi

Tiflis Belediye Başkanlığı

Yıl	Yer	Görev
2016	Tiflis	Protokol Bölümü

Yabancı Dil

Gürcüce, Türkçe, İngilizce

Yayınlar

Geçmişten Günümüze Türkçe-Gürcüce Arasındaki Edebi İlişkiler

Atlas International Referred Journal On Social Sciences.

Hobiler

Binicilik, tenis oynamak, öyküler yazmak...



GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

